

Poštnina
plačana
v gotovini

9

LETNIK XIII
SEPTEMBER
1957

Planinski vestnik

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

VSEBINA

<i>Ciril Debeljak</i> : Dolomiti	481
<i>Ing. Edi Hofler</i> : Kaprun — nekoč in danes	493
<i>Marussig Miran</i> : Logarček	506
<i>Vilko Mazi</i> : Plešivec ali Uršlja?	510
Mladi pišejo	511
Društvene novice	512
Iz planinske literature	522
Razgled po svetu	524
Iz občnih zborov	528

Naslovna stran: Planina Višek nad Peričnikom — foto Močnik Franc

Priloga: Planjava nad Okrešljem — foto Ivan Tavčar

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likožarjeva ulica 9, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 60-KB-2-Z-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

1887

»70 let« **PODJETJA** „Zlatorog“ **MARIBOR**

1957

Proizvaja: Pralna in industrijska mila »Zlatorog«
 Pralne praške »ZLATOROG«
 Kozmetične proizvode »SOLEA«
 Čistilna sredstva »FOX«

Novi proizvodi v letu 1957:

Sintetični pralni prašek »RIO«
 Univerzalni sintetični detergent »Peril«
 Zobna pasta »VAN-KAIT«

Naročnikom knjige »HIMALAJA IN ČLOVEK«

Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije sporoča vsem subskribentom knjige »HIMALAJA IN ČLOVEK«, da bo delo izšlo v prvi polovici decembra letos. Knjigo bodo prejeli vsi tisti naročniki, ki so jo do 1. IX. 1957 naročili bodisi pri planinskih društvih, potem akviziterjev ali direktno pri Založbi. Podrobna navodila glede prevzema knjige in plačila obrokov bodo prejeli vsi naročniki tamkaj, kjer so knjigo naročili.

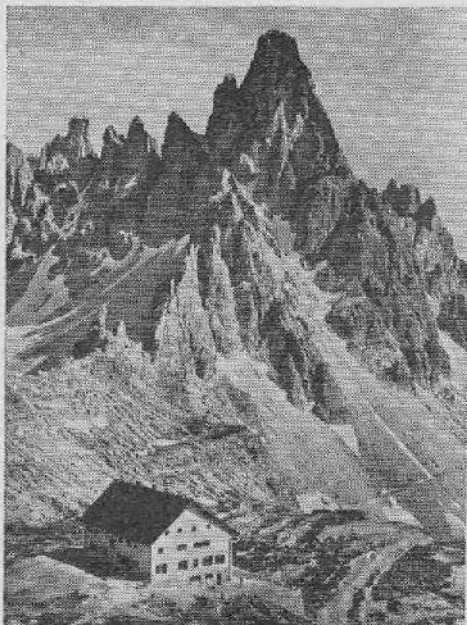
Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije
 Ljubljana, Likožarjeva 9

Noč je legala v stisnjene dolomitske doline, ko smo prebavljali v razklopotanih vagonih privatne železnice naš zadnji potni obrok — Calalzo-Cortina d' Ampezzo. Vsem so visele roke do kolen od brezštevlnih nakladanj in razkladanj od Ljubljane do Calalza, od prestopanj in postopanj po italijanskih peronih in mestih, kjer smo, čeprav urni in še nekako motorizirani meščani komaj odnašali zadnjice pred nepreglednimi kolonami drvečih Vesp, Guzzijev in vseh mogočih drugih ropotal. Tone se je ustavil na vogalu ceste za Cortino trdno odločen, da počaka karambol, do katerega mora po njegovem mnenju priti v naslednjih desetih minutah. Dočakal je sicer nekaj sto ponorelih motorjev in Volkswagnov, ki so se prechitevali na ozki cesti z brzinami blizu stotih kilometrov, karambola pa ni dočakal. Pri nas bi ob takem prometu v teh nekaj minutah že ležal na cesti lep kupček železa in kosti.

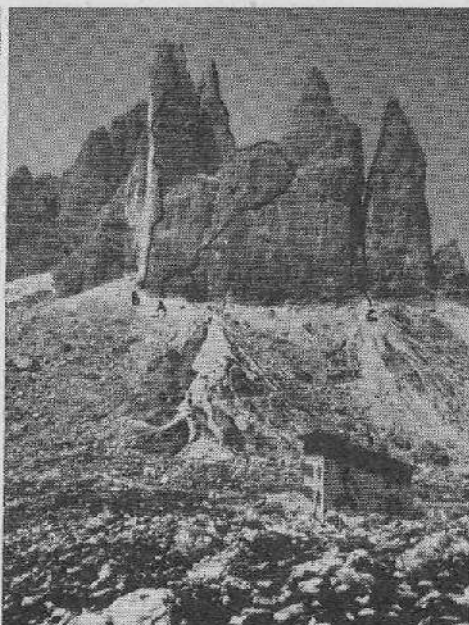
Končno Cortina! Izgubljeni sin v osebi dr. Robiča se je ves sključen in obupan pokazal na peronu. Mi smo se vkrcali v Ljubljani ob dveh ponoči na vlak in izstopili v Cortino ob desetih zvečer, dr. Robič se je pa prislinil dvema Francozoma v osebni avto, odbrzel ob desetih dopoldne z Jesenic in nas je sedaj že štiri ure prav nestrpno čakal na dolgočasni postaji. Najprej nas je potolažil z novico, da imamo prvi avto za Missurino šele naslednjega dne zjutraj in nas stane najcenejši penzion 400 lir. Tako smo dodobra potolaženi načeli še to noč našo partizanščino, pobrali ropotijo, ki bi je bilo dobro zložene za lep voz in vzeli pension »pod zvezdami« kar neprijavljeni v zakup. S sproščeno in hreščečo nočno glasbo je šest ljudi zasanjalo brez skrbi in zastonj na travniku za kolodvorom.

Zjutraj nas je nalive brezobzirno pognal na noge. Popihali smo jo v mesto in nagrmadili pred hladilnik ubogega Bussonija vso našo prtljago, da se je petdesetsedežni dolomitski avtobus za tem kupom kar za polovico zmanjšal. Ko smo korakali obloženi spredaj, zadaj in ob straneh z nahrbtniki, kovčki, culami in culicami, smo bili bolj podobni primorskim oslom kot poštenim hribovcem. Nas to ni motilo, še manj pa verjetno meščane, ki so podobnega navajeni vsaj tako, kot pri nas cekarja in pijancev.

V Cortini sem se komaj znašel. Tisti domači trg, sicer moderno urejen in čist s hotelčki in penzionci okrog njega, se je kar čez noč spremenil v pravi vele mestni hrup. Vse v njem je postalo na mah »grand« s cenami vred. Ko sem ga sedaj, po štirih letih zopet videl, se mi je zdel tuj, morda zato, ker je razen mesta izginjalo vse ostalo v gosto, deževno meglo. Olimpijada je Cortini pritislila pečat in napravila iz nje Grand Cortino z največjim zimskim stadionom, skakalnico in celim naseljem ogromnih hotelov in gostišč. Zdi se, kot bi postala Cortina arhitektonski laboratorij, preizkusno mesto najbolj drznih, zamotanih in obenem nemogočih gradbenih ustvaritev. Za novi hotel pred kolodvorom sem bil z ostalimi vred mnenja, da bi bilo vseeno, če bi stal

Smer Biendi — Innerkofler v Monte Paterno

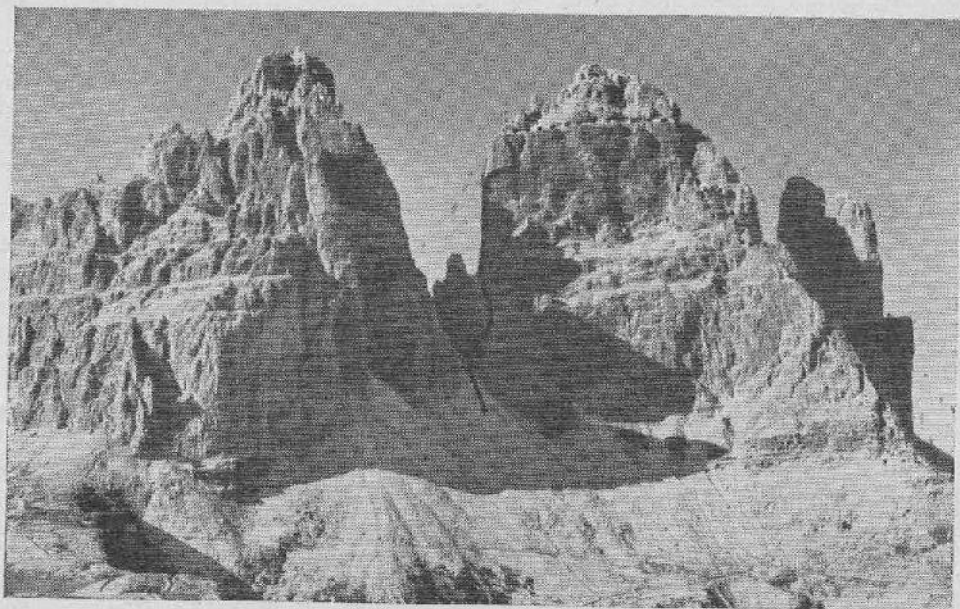

A = Smer Innerkofler v Mali Cini; B = Rumeni raz
Mali Cine; C = Smer sestopa s Pikollissime

na strehi, temeljih ali katerem koli stranskem zidu. Nemogoč je bil namreč z vseh strani in sem ga končno za vsak primer pogledal še narobe, — med nogami — seveda z istim rezultatom. Če je tudi oprava in osebje v njem tako skrajno ekstremistično, sem rajši na travniku pred njim vsaj brez skrbi in strahu, da se zjutraj zbudim na stropu in mi po tekočem traku namečejo zajtrk v želodec.

Krepka ploha z bliskom in gromom je zalivala travnate vesine pod sivimi stenami. Naš Bussoni je vsemu nakljub brundal svoj debeli bas po serpentinah, ki se jih je do vrha nabralo za dvajset kilometrov. Lepe nade in načrti so tonili v rekah deževnice in sumljivobelih snežnih meglah tik pod vrhovi Treh Cin, ki so tu prvič pokazale svoja južna ostenja. Od Missurine se postavi cesta skoraj navpik, zato smo presedlali na majhen, močnejši avtobusek in jo po polževo rinili v breg do kočice Ombretto pod južno steno Zapadne Cine. V potokih se je vsipalo na nas, ko smo metali prtljago kar skozi okno v nedograjeno gostinsko sobo in obsedeli na zloženih deskah obupani, premraženi in mokri. Jeza je gledala iz vseh, in ko se je pod težo razparal Petrov nahrbtnik in polila na pol kuhana juha po betonskih tleh, je eksplodiralo in val slabe volje je preplaval bajto, dež in Cine po dolgem in počez, da je pol ure za tem pokazalo sonce še vse prestrašeno svoj blagodejni obraz. Pod žarki se je stopila tudi slaba volja in kot bi trenil je stalo v drobni, prijazni kotanji troje šotorov, naš domek za naslednjih osem dni.

Po kratkem bojnem posvetu smo sklenili, da izkoristimo popoldne za krožno pot okoli masiva Cin in si s tem ogledamo vse, kar je v teh stenah mogočega in tudi nemogočega. Tega je namreč več, ker se predvsem severna ostenja postavijo neusmiljeno navpik in se ta strmina v Zapadni Cini stopnjuje do skrajnosti. Kot nebogljeni nič smo se zazdeli samemu sebi pod temi ru-

Jugozahodni steber Velike Cine — Mazorana

menimi zidovi, pod Zapadno Cino smo obstali brez besed. Štiri sto metrov nad nami se je nad previsno streho odtrgal slap vode in v loku, kot biserni trak, pršil v grušč, daleč stran od stene. Tik izpod najtežjega mesta v steni, levo od slapa, je visela vrv, drobna in tanka kot nit, zapuščena od kdovekoga in kdaj. Morda je njen lastnik premeril višino do tal in končal v strašnem padcu pod steno med ostanki nahrbtnikov, zank in zarjavelih klinov — ostanki mladih življenj in moči, edino kar so pustili ponesrečeni ponavljalci te težke stene za seboj.

Pod vsako smerjo smo se ustavljali in iskali po italijanskem vodniku »Dolomiti Orientali« vstopo in celotno smer. Za oči je bila od vsch smeri v severnih ostenjih najbolj nemogoča in nočloveška smer Eisenstecker-Rabanser v severni steni Picolissime. Začenja se na odstavku v prvi tretjini Preussove smeri, se odcepi na desno in nato zajadra v rumene previse in strehe, ki se vrstijo prav do izstopa na greben, ki je grozeč visel visoko nad našimi glavami. Mojstrsko delo s komaj dvema ponovitvama italijanskih »veveric«. Vse druge, od Dülferja do desnega stebra v Zapadni Cini so sicer vse navpične, posebno Cassinova, vendar za dolomitski kamen vsaj do neke mere normalne.

Po dveh urah ogledovanj smo stali zopet pri naših šotorih. Zabrneli so kuhalniki in pod strokovno Petrovo roko je nastajal umotvor — večerja —, da take še nisem imel v hribih pred seboj. Vsak dan je potrpežljivo prenašal križe svojega znanja brez odpora in godrnjanja. Res zlat fant, ki je včasih sicer nepričakovano počil kot tempirana mina in nas vse po vrsti bogve zakaj poslal med vrage, večerja in kosilo pa sta pomirila vse hude duhove, naše in njegove.

Večer pod Rumenim razom Male Cinc. Edinstven, kot nekaj, kar doživljaš redkokdaj, morda samo enkrat in ostane v spominu za vse življenje. Mrko kot Sfinga je izginjal rumeni zid za meglice, zdelo se je, da visi nad glavami.

Jeseničani na vrhu
Velike Cine

Junak je bil, kdor je med prvimi načeljal neraziskani svet Dolomitov, utiral pot stoterim in tudi nam. Vedeli smo, kje so hodili prvi, lahko bi pokazal s prstom od metra do metra, od klina do klina, toda prvi, ki ni videl ničesar, samo rumeni zid, vrsto streh in en sam velik vprašaj: ali je steber sploh za ljudi? Čast, komur čast. In zabrundali smo v prvo hladno in moko dolomitsko noč. K sreči sem bil edini brez gumijaste blazine in sem imel tako priložnost od polnoči naprej poslušati zadovoljno predenje petorice ob prekladanju in ravnanju svojih premrlih udov.

Kot po navadi nas je sonce pozdravilo še v šotorih. Ni se nam mudilo. Smer Innerkofler v severni steni Male Cine je kratka in tudi ne pretežka, za začetek pa kar prava. Nikdar več ne bom zaletav kot pred leti, ko sva z Nadjo za trening vzela kar Rumcni raz in potem že v prvih dolžinah potila krvavi pot. Počasi se daleč pride. Kaže, da je bil Jancz istih misli, ker me je s police pod Punta Frido poslal prvega v strmino češ: »Ti si dolomita vajen, pa pokaži!« Če sem pokazal kaj novega, ne vem, na vsak način sem se vrtel okoli vstopnih metrov dobre pol ure in je končno celo potrpežljivi Janez pogledal na uro, če bomo še danes pod šotori. Prebil sem led in od tu je šlo do sedla Fride kot na promenadi. Prava plezarija se začne tu in je strmina za naše pojme o četrti stopnji skoraj neverjetna. Smer poteka v celoti po kaminih, največ v prostem plezanju. Skala je trdna in jo primerjam s Herletovo v severni steni Ojstrice tudi po težavah. Zgrecšiti skoraj ne moreš, razen če trdoglavo rineš za klini, tistih, ki so zašli, kar se mi je zgodilo v predzadnji, najtežji dolžini. Po desetih metrih težke prečnice desno sem dosegel klin, ga vpel in izplezal nazaj v kamin. Po kaj me je neslo v tisto nemogočo varianto, še danes ne vem, čeprav me je takrat Peter obsodil za škodoželjnca, ko je moral za mojo vrvjo po zaponko.

Ob jezerih pod
severnimi stenami
Cin

Varoval sem, stisnjen v kot, obešen na star obročkast klin in uprt z nogami v robove kamina. Od druge naveze sem slišal samo glasove, klice, vriske ter tu in tam kakšno Petrovo eksplozijo, videl pa ničesar, čeprav sta plezala tik pod menoj. Šele sto metrov niže se je pokazal kamin in izginjal za razbitimi stolpi v grušč Forc d. Frida. Pravkar sta vstopila dva. Mirno in hitro sta napredovala za nami. Nič čudnega. Prvi je bil vodnik in mu je to že morda deseta ali stota ponovitev iste smeri. Janez je prilezel do mene in izginil v rumeni vijugasti poči v greben. Sledil sem mu ter se po dvajsetih metrih gvozdenja potegnili na ravno. Vrh! Brez vsakega prehoda, grušču ali grebenske plezarije te postavi stena iz navpičnice na vodoravna tla.

Takšne, kot smo jih gledali takrat, želim Dolomite vsakomur, ki jih obišče, oprane in zlikane, tople in mirne, kot bi na svetu sploh ne poznali megle in viharjev, zahrbtnosti in tveganja. Kot da bi gore živele samo za nas in hotele le dobro. Pa kaj, ko ima dvoje obrazov in dvoje življenj — gora — in žal tudi mi! Zatorej jemljimo, kar dobimo!

Včasih hočemo samote, siti smo hrupa in vsega človeškega, največkrat pa le samega sebe. Drugič vpijemo, da smo popolni, vzvišeni, edina čista, poštena in pametna žival na zemeljski krogli, dokler se ne pogledamo v zrcalo. Kako majhni smo! Tudi alpinist se najde, ki brez sramu reče, da njega v gorah ni bilo strah, da mu še ni bilo tesno pri srcu. Celo v najtežjem in nemogočem uživa, v viharju se smeje in ko se pod nogami utrga plaz, pogleda na uro, da izračuna brzino, s katero ga gonijo snežne mase pod seboj. Čudno, da taki ne skačejo na vrveh v dvajsetmetrske padce za šalo in vstopajo v

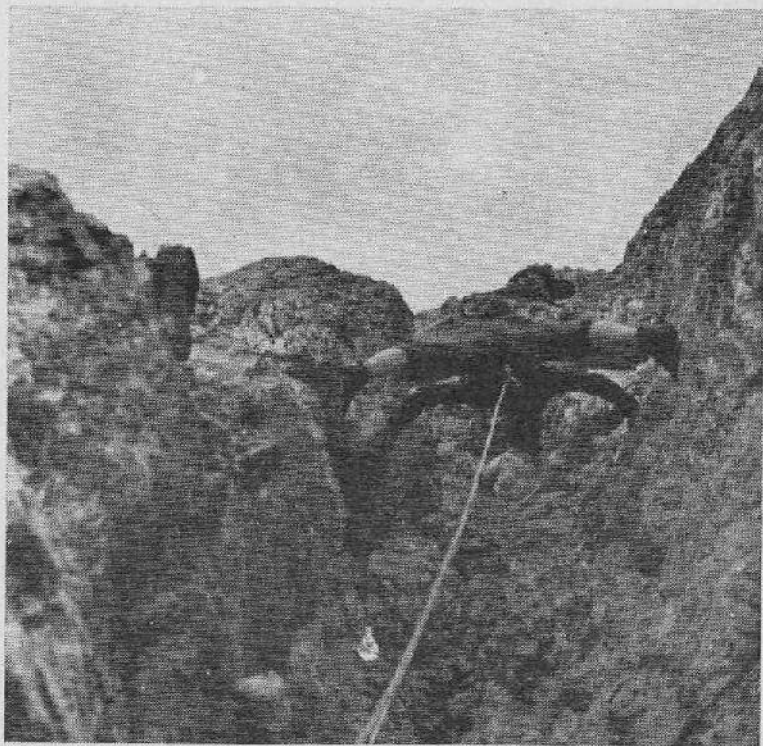
Pogled z Velike Cine proti G. Cadini in zasneženem vrhu Antelao

decembrskih viharjih v Čopov steber. Vse nas je strah — in vas tudi. Vsaj enkrat v življenju bodimo, kar smo in kar vedno ostanemo — ljudje.

Samo na tem toplem soncu, ki nas je kar nekam prilepilo na okleščene sive kvadre, smo se počutili kot doma. Pokramljali smo še z Nemci in nato s težkim srcem izginjali drug za drugim v kaminu jugovzhodne stene, kjer drži običajen pristop na vrh. S terase pod kamini smo prestopili v jugozahodno steno in v dobri uri dosegli prodnato grapo med Veliko in Malo Cino. Ta sestop prištevajo Italijani prizanesljivo k srednjetežkim, čeprav bi v istih težavah in strmini mirne duše sestopil nemško smer v Triglavski steni. Po nekaj turah smo se navadili tudi na to specialiteto tako, da sva bila z Janezom ob drugem sestopu z Velike Cine, po vzponu preko skrajno težkega južnega stebra, že dodobra udomačena.

Vzhodna stena Velike Cine

Naše potepanje okoli Cin je vse dni kljub protestom in načrtom urejevalo vreme. Megle so nas preganjale na vseh poteh in plezarijah. V severnih ostenjih se je bleščal led in se cedila zelena algasta voda, zato smo potegnili križ čez senčne strani. V Dolomitih to ne predstavlja večje izgube, ker so sončne strani prav tako strme in zanimive. Dibunova smer po severovzhodnem steburu nas je mikala že od prvega dne. Pred leti mi jo je odneslo slabo vreme, tokrat pa — množičnost. Že drugič smo tega dne razočarani obstali pod vstopom in ogledovali procesijo vseh narodnosti, ki je telovadila v prvih dolžinah stebra. Bilo jih je dvanajst, dve navezi sta pa še čakali na vstopno

dovoljenje pod spodnjo streho in odmikali glave padajočemu kamenju radodarnih prednikov.

Odločili smo se za vzhodno steno in načeli zmrznjen grušč proti škrbini. Levo in desno v stenah so mrko zijale kaverne, izsekane police in jekleni drogovi — ostanki »krvavih Dolomitov« pred skoro pol stoletja. Koliko življenj je ostalo pod stenami, razbitih, s sovraštvom v očeh, ki so gledale v tem svetu samo smrt in pogibel. S kletvijo na ustih so se poslavljali od življenja, ker niso vedeli zakaj in komu na čast ga darujejo. Se danes je človeku tesno pri srcu ob teh temnih votlinah in sledovih. Marsikdo je smrtno zadet izrekel zadnjo besedo slovensko in ostal na tujem brez ljubezni in spoštovanja od kogar koli, zapuščen in pozabljen med stotisoči.

Dve navezi sta plezali pred nami. Vstop v precej nerodni in izpostavljeni prečki v desno je bil kmalu za nami. Začela se je dirka po globokih kaminih, žlebovih in stebrih, za varovanje skoraj ni ostalo časa. Stena je kljub svoji visoki oceni precej lahka in so klini vse do izstopa mirno ostali v nahrbtnikih. Vsaka od navez je hotela prva v kaminc, da bi se izognila kamenju, ki je kljub pazljivosti zvižgalo v prod pod steno. Nemški navezi sta ostali kmalu na repu, saj sta Peter in Tone gonila kot za stavo. Na pogled je stena mnogo težja, sploh pa, če bi ji dajali oceno po strmini in gladkih ploščah v vstopnem delu. Drobne razčlembе, ki jih pa opaziš šele v steni, omogočajo varno in hitro plezanje brez večjih težav in je zato strmina komaj opazna. V dveh urah smo stali na vrhu, vsak po svoji izstopni varianti. V dveh navezah smo prečili pod vrhnjim stebrom v levo do krušljive in mokre zajede, kjer smo prehiteli dva

mlada fanta, nenavezana in celo brez plezalnih čevljev. Hotela sta priti na vrh, pa sta pod zgornjim delom zgrešila normalno smer vzpona. V mokri in precej težki zajedi smo takoj spoznali, da onadva cela in zdrava ne prideta čez. Spustili smo jima vrv in ju potegnili na varno, kjer smo bili za svoj trud in uslužnost obdarjeni z dišečo laško čokolado.

Nasploh jemljejo tamkajšnji turisti vzpone kar preveč po domače. Nepripravljeni, nekateri so celo prvič v gorah, izbirajo vzpone, ki jim zdaleč niso kos ali pa se zakadijo kar v najbližjo smer, ne glede na težave. Takih primerov smo videli precej in se končno tudi nehali čuditi vsakodnevnim nesrečam, preklinjanju vodnikov, ki take nesrečnike spravljajo na varna tla ter njih zadnji ukrep: izbijanje klinov iz vseh najbolj obleganih in obenem najtežjih smeri v skupini Cin.

Vrh, ki je bil pokrit s turisti vseh govoric, nas je nagradil z razgledom, kakršnega redkokdaj doživiš. Po dolgotrajnih meglah in dežju oprano ozračje je vodilo pogled prav do naših Julijcev, avstrijskih ledenikov in vseh višjih dolomitskih gorskih skupin. Ko da bi se poznali že dolgo, smo kramljali, govorili z rokami in izražali svoje misli drug drugemu, cigarete vseh znamk in kvalitet so romale iz roke v roke. Vsak je ponudil drugemu, komur koli, nekaj svojega. Tu pozabiš na vse predsodke, nacionalne in verske razločke, bogastvo in revščino, vsak je bližnjemu brat, pa čeprav ju je gorska pot privikrat združila.

Zapadni steber M. Paterno

Naslednjega dne so odšle dve naveze v Preussovo poč v vzhodni steni Piccolissime. Ker sem smer že poznal iz prejšnjih let, ko sva z Nadjo plezarila po teh stenah, sva z Robičem odšla v sosednjo skupino Paterno, ki jo loči od Treh Cin samo nekaj sto metrov mclišča. Po položni stezi sva se spustila do kočice Locatelli, ene najlepših koč v Dolomitih, spravila pod streho nekaj italijanske črnine in odbrzela za vodnikom Innerkoflerjem, ki je s klientoma name-raval v isto smer kot midva. V smeri sami nama ni bil potreben, tembolj pa ob pristopu do stene, ki je precej zapleten in preskakuje ob policah in škrbinah vstopnega grebena, da se lahko kaj kmalu znajdeš tam, kjer si pred urami začel. Kljub vsej naglici sva jih dohitela šele pod steno, potem ko sva s pravo indijansko ostrovidnostjo zasledovala njih stopinje v grušču in travah severnega grebena. Vodnik je imel na vrvi mlado in mikavno Avstrijko in na koncu njenega brata, ki se mu je poznalo, da je prvič v svojem življenju na vrvi. V grebenski rezi pod vstopom na steber sva se navezala tudi midva, počakala, da sta oba prednika pritelovadila preko prve dolžine in vstopila. Smer z ocenami od IV—V, je ena od stoterih klasičnih v Dolomitih, ki so plezane vsak dan tudi v več navezah. Najprej dve vrvni dolžini po ploščah proti desni in v pravem dolomitskem kaminu, gladkem in ozkem, na steber. Od tu nekaj dolžin v lažjem svetu v tipični grebenski plezariji s precejšnjo izpostavljenostjo do najtežjega mesta, ladje, ki se bohoti prav takšna kot v Triglavski steni, tik pod vrhom. Robič je varoval pod rumeno streho na dveh dobro zabitih klinih, sam sem pa zavil za vodnikom. Previs v stebru je bil videti od spodaj precej hujši. Izplezal sem previdno pod steber, vpel klin in prestopil v previs, ki je kljub silni izpostavljenosti dobro razčlenjen. Z nekaj krepkimi potegi sem stal nad njim in težavami, ker se tu stena položi in je do vrha le še nekaj lažjih dolžin.

Naše šotorišče, v ozadju T. Cadlari

Razgleda to pot ni bilo. Svet okrog nas je zakrivala gosta deževna megla, nekje daleč za skupino Civette je divjala nevihta. Kako je kaj onim pri srcu, ki visijo zagvozdeni v počeh Piccolissime! Tam je namreč z vzponom opravljene šele polovico dela. Sestop s tega vrha je eden najtežjih in v slabem vremenu najbolj tveganih početij v Dolomitih, ker poteka po ozkem, krušljivem žlebu med Piccolissimo in Punta Frido. Še danes imam od tam neljube spomine.

Innerkofler nam je vedel povedati marsikaj zanimivega o plezalcih, vodnikih in tudi borbah v dolomitskem pogorju. Prav na tem vrhu je padel njegov stari oče, cesarjev vojščak, Michele Innerkofler, eden najvidnejših pionirjev — plezalcev v Italiji. Napravil je preko dve sto prvenstvenih vzponov na vrhove. Veliko delo nadaljujejo sedaj njegovi vnuki, ki seveda segajo po težjem, včasih skoraj nemogočem. Skromno in mimogrede je omenil, da je pred nekaj dnevi opravil svoj petindvajseti vzpon v severni steni Velike Cine in zmogel celo Zapadno Cino. Tem uspehom se nisem čudil, saj pleza že dvajset let od maja do septembra in sta mu kamen in soplezalec edini vir dohodkov. Je pa eden redkih vodnikov, ki plezajo tudi zase in napravi letno vsaj deset vzponov s sebi enakimi, kot pravi, za svoj užitek.

Po vzhodni steni smo se spustili na prodišča. Hodili smo mimo neštetihih kavern, bunkerjev in končno zavili na pravo, v živo skalo vsekano in zavarovano vojaško cesto, ki poteka najprej v jugovzhodni steni Paterna, nato pa steče v zavitih tunelih in viaduktih preko škrbine v zahodno stenô Croda Passaporto in se izgublja v prodiščih nad sedlom Forc Lavaredo. Čudila sva se ogromnemu delu, ki ga lahko opravi samo stroj, kot je vojska, delovna sila, ki je zastoj in za tiste čase skoraj brez vsake vrednosti, številke, ki so bile tu zato, da se izkoristijo do zadnjega. Ob vseh teh zgradbah in labirintih v stenah se nisem več čudil pravljicam, da so včasih majhne skupine, čeprav obkoljene in pod ognjem, vzdržale mesece.

A = Preussova peč v Pikolissuri; B = Smer Innerkofler v Mali Cini od sedla Fride; C = Vzhodna stena Vel. Cine; D = Smer Comici-Dimai v sev. steni Velike Cine

Že dolgo sva lenarila pred šotori, ko so se pokazali naši fantje na vrhu Piccolissime. Bližajoče se slabo vreme je skrbelo tudi nje, zato so zavili brez počitka preko grebena nad grapo v sestop. Klici in udarci padajočega kamenja so odmevali z grape in pričali o njihovem težkem delu. Že v trdem mraku so se izluščile štiri drobne pike na melišču pod steno in izginile za nametnimi skalami nad kočo Lavaredo.

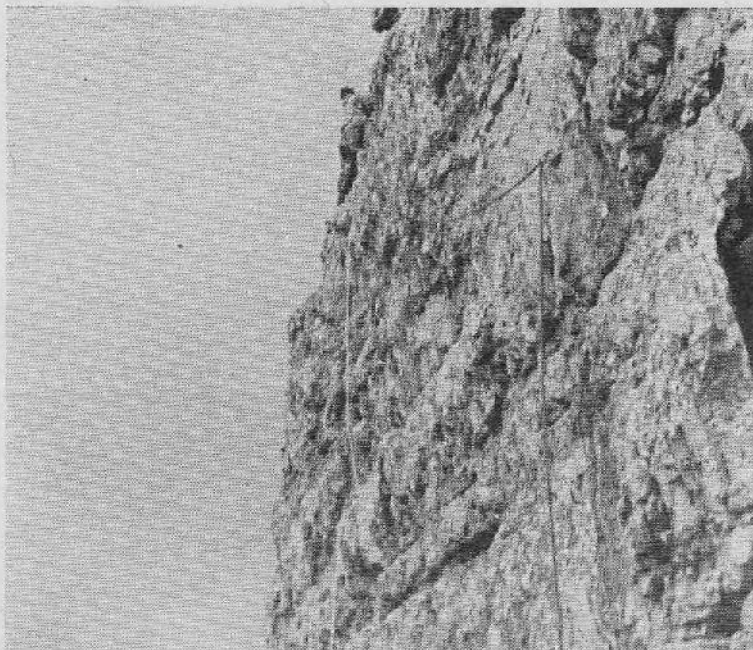
Besed ni zmanjkalo tistega večera. Vsak je hotel ponoviti že stokrat povedano, pa vendar zanimivo in večno mlado povest — svoja doživetja. Leno in potihlo je šumel dež po šotorskih strehah. Poslušali smo ga brez jeze, skoraj zadovoljni, saj je bil za nami lep, doživetij poln dan.

Torre Toblino (Toblingerknoten)

Hitro so minevali dnevi, prehitro za vse lepote in zanimivosti, ki obkrožajo to skupino. Hoteli smo pogledati še proti severu v labirint stolpov, stoterih »torrov«, ki jih komaj domačin loči med seboj in pozna njih imena. Eden najbolj znanih, povrh še alpinistično zanimiv vrh je Torre Toblino, zgodovinski spomenik prve svetovne vojne. Ves je preluknjan in obzidan, na vrhu sploščen in je imel za časa vojne celo svojo žičnico, ki je kljub dolgotrajni kanonadi oskrbovala peščico braniteljev.

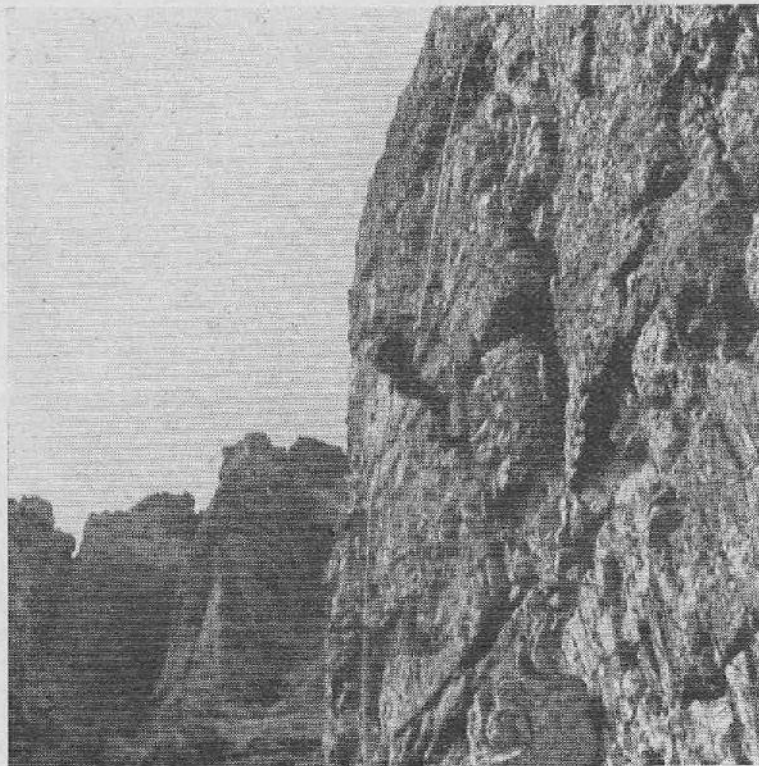
Zanimala nas je »varianta« smeri Casara—Menneghello—Baldi v južni steni. Spustili smo se do koče Locatelli in stali v četrt ure pod vstopom. Stolp je preklan v dva vrhova, ki sta bila nekda med seboj povezana z visečim mostom. Ostanki brun, barak in jeklenih žic pričajo še danes nemo povest velike zgradbe, ki je spremenila stolp kot tudi stotero enakih v naravne skoraj

V stebri Velike
Cine

nepremagljive trdnjave. Peter je vstopil v prvo dolžino z gruščnate terase in je imel že po prvih metrih težko delo. Klin za klinom je romal v rumeno, krušljivo in nerazčlenjeno ploščo. Nestrpni smo ždeli na polici in opazovali njegov zabiti cikcak, dokler ni izplezal za steber. Drug za drugim so izginjali za robom, z Janezom sva pa ostala na repu in obdelovala zabite kline. Po prestopu v jugozapadno steno postane smer nekoliko lažja. Najprej še naravnost navzgor in po kočljivi, kot pravi Janez, specialni prečnici preko plošč v globoko škrbino južnega vrha. Še nekaj dolžin po razbitem grebenu in stali smo na umetno izravnani vrhni ploščadi. Povsod tramovje in jekleni drogovi, strelske line in gnezda, prav na robu pa ostanki mostu na severni vrh, ki ga je ločilo od našega globoka, neprehodna škrbina, ki preseka vrhova skoraj do dna. Opazovali smo divji ples jesenskih meglic, ki so se od časa do časa odločile tudi za kakšno krepko ploho. Prepozni smo letos. Sploh je pa danes vreme v Dolomitih po mnenju domačih vodnikov skočilo iz tira. Celo Mazonara, znameniti vodnik, ki sedaj oskrbuje zavetišče Caldart, obuja ves zaskrbljen spomine na tiste dni, ko je bila plezalna in turistična sezona na višku prav v mesecih avgustu in septembru in je stalo v tem času pod ostenji Cin tudi po sto avtomobilov in čakalo na vrnitev svojih lastnikov, ki so viseli po stenah nad njimi. Sedaj je pa spomladi dež, poleti nevihte, v jesenskih mesecih pa vreme postreže kar z vsem skupaj in za nameček doda še nekaj snega in ledu.

Med našim postopanjem okoli Cin se je znašlo nekega dne pod smerjo Comici-Dimai pisana družčina veveric (naziv za vodnike s Cortine) in izbijalo s huronskim vpitjem, prepevanjem in smehom z navpičnih metrov severne stene klin za klinom. Debeli svežnji železja, od prvih, že zarjavelih obročkarjev, pa vse do lahkih specialnih klinov so žvižgaje udarjali pod steno. Takoj smo vedeli, kaj počenjajo italijanski mojstri. Očistiti hočejo smer vseh klinov, da bi s tem zavrli promet v njej in zmanjšali število nesreč. Dogodek smo jemali

Spust z Male Cine

vsak po svoje in ker nismo bili poklicani, da sodimo, smo jo, kar se je dalo, hitro popihali iz nevarne vpadnice severne stene. Samo en dan je še ostal, začuda lep in jasen. Z Janezom sva vstopila v jugozah. steber Velike Cine in stala po trch urah mestoma skrajno težke plezarije po smeri Mazorana na gredinah pod vrhom. Medtem je prva naveza vodnikov že triumfirala v skalah nad izstopom in se nastavljala v nesmrtnih pozah cortinskemu fotografu Gheđini. Zupan, Ferjan, Janez in Robič so se medtem podili po policah in grapah južnega pobočja Zapadne Cine. Privoščili so si lahko delo, skoraj počitek, in to povsem zaslužen. Prejšnji dan sta namreč Peter Ferjan in Tone Zupan ponovila Spigolo Giallo (Rumeni raz) v Mali Cini. V skrajno težko smer sta vstopila šele okrog poldne in izstopila v mraku, ko smo že vsi pričakovali, da ju bo noč prisilila nekje na grebenu k bivaku. Vsa srečna in vesela sta še pozno v noč obujala spomine na strehe, previse in sestop, ki sta ga opravila mojstrsko že skoraj v popolni temi.

Naslednji dan smo celo dopoldne klečali na ogromnih nahrbtnikih, zlagali in nakladali. Osem dni smo se hranili iz teh nahrbtnikov, pa so bili kljub temu videti kar preveč obsežni za naša shujšana ramena. Pri Mazorani smo še spremenili preostalo hrano v sladko črnino in tako pokrepečani zdrveli proti Missurini. Še ena noč pod milim nebom za postajo v Cortini tik pod sivimi zidovi Dolomitskih velikanov. Jutro je prineslo slovo, težko in veselo obenem.

Zopet je v naših dnevnikih popisanih osem strani, osem med stoterimi, preživetih v gorah. Kako malo je potrebnega, da je človek srečen, včasih še manj, da je nesrečen za vse življenje.

Kaprun — nekoč in danes

Ing. EDI HÖFLER

(Nekaj misli o hidroenergetskih objektih v planinah)

Vsaka gradnja hidroenergetske naprave pomeni hud poseg v naravo. Naloga graditeljev je, da ga izvedejo čim bolj obzirno, upoštevajoč življenjske pogoje, lepote in značaj pokrajine, z eventualnimi izboljšavami v okviru razumnega optimuma v osnutku in izvedbi celotne naprave, ob dobro premišljeni vskladitvi gradbenih objektov med seboj in z bližnjo okolico.

Ing. arh. Rudolf Frauendorfer, Tauernkraftwerke A. G.

Letos mineva ravno dvajseto leto, odkar sem prvič spoznal svojevrstne lepote gorske pokrajine Visokih Tur. Takrat sva se z Dušanom po vzponih na Grossglockner (3797 m) in Johannisberg (3460 m) namenila šc na Wiesbachhorn (3564 m). Zato sva prenočila v Rudolfshütte in se od tod povzpela na prelaz Kaprunertörl (2639 m), od koder se nama je odprl veličasten pogled na Kapruner Tal, ki se v dveh stopnjah spušča na salzburško stran. Preko nešteti melišč iz lesketajočega se kamenja vseh velikosti sva kmalu dosegla zelene trate Mooserbodna, obširne planine na višini nekaj pod dva tisoč metrov. Od vseh strani so se stekali bistri potočki, posebno z leve izpod strmega Griesskogla, in se zbirali v šumečo Kapruner Ache. Ponovno sva spoznala, kar sva ugotovila že prvega dne, da so Visoke Ture mnogo lepše v dolinah kot na vrhovih. Z grebenov se spuščajo ledeniki, ki se bleste v zelenkasti svetlobi in ustvarjajo z modrino neba in sončnim zelenilom planinskih trat nepozabno harmonijo barv.

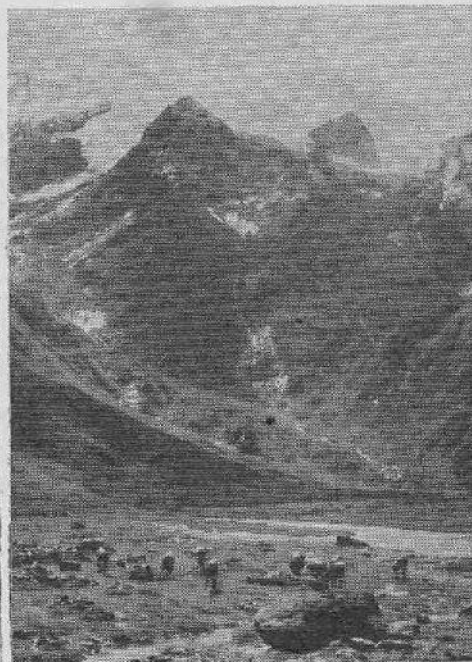

Jezero Tauernmoos (2003 m)

Foto D. Lasič

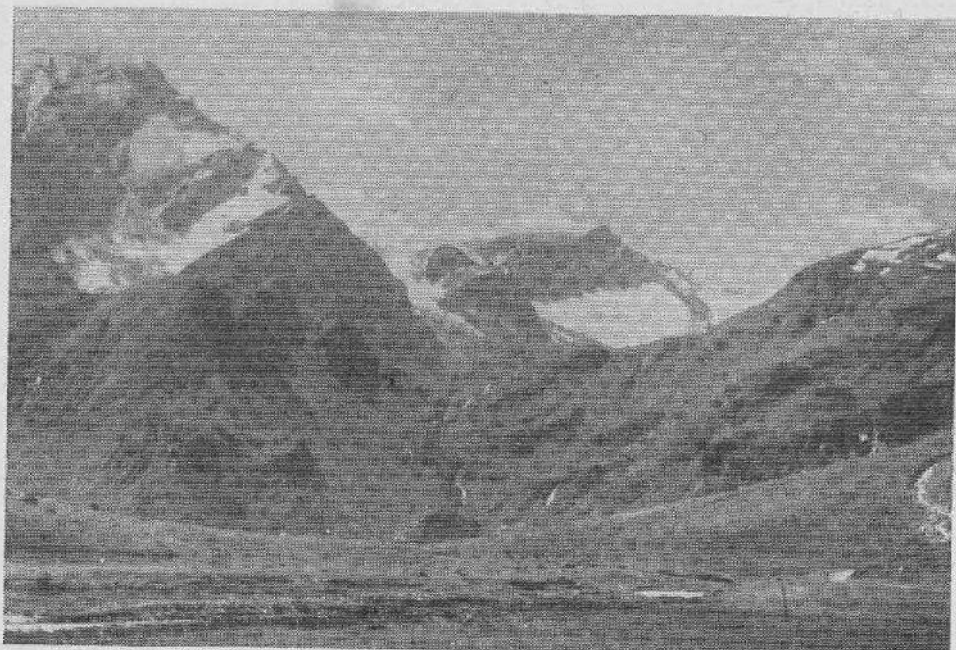
Bivši hotel Mooserboden (1962 m), sedaj 65 m pod vodo

Planina Wasserfallboden (1597 m), v ozadju Wiesbachhorn
Foto D. Lasič

Prevzeta od teh lepot nisva niti vstopila v vabljivi hotel na Mooserbodnu in jo še istega dne mahnila na 800 m višji Heinrich Schwaiger Haus. Šele naslednjega dne, ko sva imela še Wiesbachhorn »v žepu«, sva prenočila v starinskem hotelu Mooserboden in nato nadaljevala sestop proti Kaprunu. Do hotela je bila že takrat speljana vozna pot, po kateri sva kmalu dosegla nižjo dolinsko stopnjo Wasserfallboden na ca. 1600 m nadmorske višine. Že ime samo pove, da je tod okrog mnogo slapov. In res, od vseh strani so se blesketali srebrni trakovi nešteti slapov in slapičev, nekateri med njimi večji od našega Peričnika. Kjer se pa dolina spet stisne med strma gozdnata pobočja, se je že od daleč oglašalo votlo bučanje tedaj znamenitega slapu Kesselfall, kjer je tudi hotel enakega imena oznanjal bližino prirodne znamenitosti. Od tod sva se s poštnim avtobusom odpeljala v Zell am See.

Hotel z zvočnim imenom Kesselfall še danes privablja neštete goste, vendar ne zaradi slapu, kajti tega ni več. Nad nekdanjim slapom se dviga mogočen zid, ki zapira vso dolino pod Wasserfallbodnom. To je znamenitost stoletja tehnike, 120 m visoka dolinska pregrada Limbergssperre. Razume se, da so bili izdatni vodni izviri na višjih legah kaprunske doline zelo vabljivi za izkoriščanje v elektroenergetske namene. Ker so pa te vode samo poletni, medtem ko pozimi izginejo pod debelo snežno odejo, je treba ustvariti umetna jezera, da bi mogli vodo izkoriščati v zimskem času, ko je tudi poraba energije večja. Za take gradnje so pa potrebna velika denarna sredstva, zato je tudi projekt Kaprun razmeroma pozno doživel realizacijo. Prva dela na tem hidroenergetskem sistemu so se pričela šele l. 1938 in so le počasi napredovala. Šele povojna Marshallova pomoč je omogočila popolno izgradnjo vseh hidroenergetskih

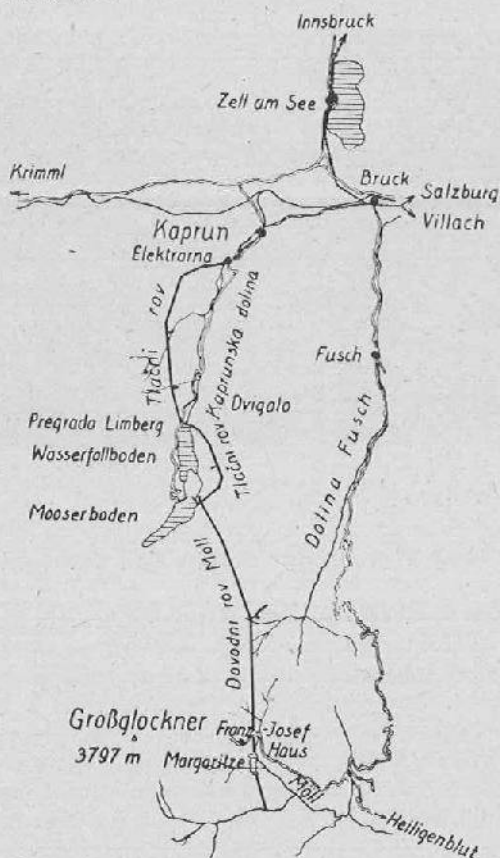
Pogled z nekdanje planine Wasserfallboden proti jugu; izza prve vzpetine se je razprostirala planina Mooserboden Foto D. Lasič

naprav, ki jim danes cenijo vrednost okoli 47 milijonov dolarjev ali dokaj čez milijardo avstrijskih šilingov.

Kljub izdatni pomoči iz tujine pa so gradbena dela vendarle trajala še skoraj deset let po zaključku druge svetovne vojne. V tem sistemu ni samo zajeto izkoriščanje dveh umetnih jezer v kaprunski dolini, temveč tudi izkoriščanje ledeniške vode izpod Pastirice v umetnem jezeru Margaritze na koti 1990 m. To jezerce je lepo vidno z avtomobilske ceste k hotelu Franz Josef Haus. Od tega jezerca je speljana voda v 12 km dolgem rovu pod Mooserboden, kjer jo morajo črpalke potiskati v jezero, ker je njegova gladina 95 m nad zajetjem pod Pastirico. Tod so bila gradbena dela še v teku, ko sem se septembra l. 1952 v družbi ljubljanskih planincev vdružil napotil na Grossglockner. Todaj smo imeli tudi priložnost, da si vsaj od daleč ogledamo potek gradbenih del v kaprunski dolini, kajti po izletu na Grossglockner se nas je trojica povzpela še na Hohe Riffel (3338 m), od koder smo imeli lep razgled na Mooserboden in dalje proti Kaprunu. Planino Kesselfallboden je tedaj že pokrivalo jezero s površino okoli poldruga kvadratnega kilometra, medtem ko so neštete stanovanjske barake na Mooserbodnu pričale o živahni gradbeni dejavnosti na tako imenovani gornji stopnji.

V zadnjih letih so pa gradbena dela končno le zaključili in v zgornji elektrarni ob vznožju Limbergsperre so lansko leto že montirali drugi, t. j. zadnji turbinsko-črpalni agregat. O tem sem se mogel prepričati na lanskoletni strokovni ekskurziji v Kaprun, kjer smo si lahko temeljito ogledali vse naprave. Razume se, da je obisk današnje kaprunske doline posebno zanimiv za tistega, ki pozna te kraje še iz predvojnih let. Prvega pogleda na obe umetni jezera sva bila deležna s prijateljem K. že dan prej, ko sva sončni nedeljski

dan izkoristila za zložen vzpon čez Oberwalderhütte in Keilscharte (3200 m) na Gr. Bärenkopf (3401 m). Že med vzpenjanjem po šodrastem in pozneje snežnem grebenu sva uživala v pogledu na jezera, ki sta kot dve zeleni očesci vabili na sestop na salzburško stran. Vendar nisva hotela zamuditi zanimive vožnje z avtobusom po Glocknerstrasse, zato sva rekla: »Na svidenje jutri«. Žal nam je deževno vreme naslednjega dne preprečilo vožnjo do zgornjega jezera, zato sva bila zadovoljna, da sva ga videla vsaj s tisočmeterske višine.

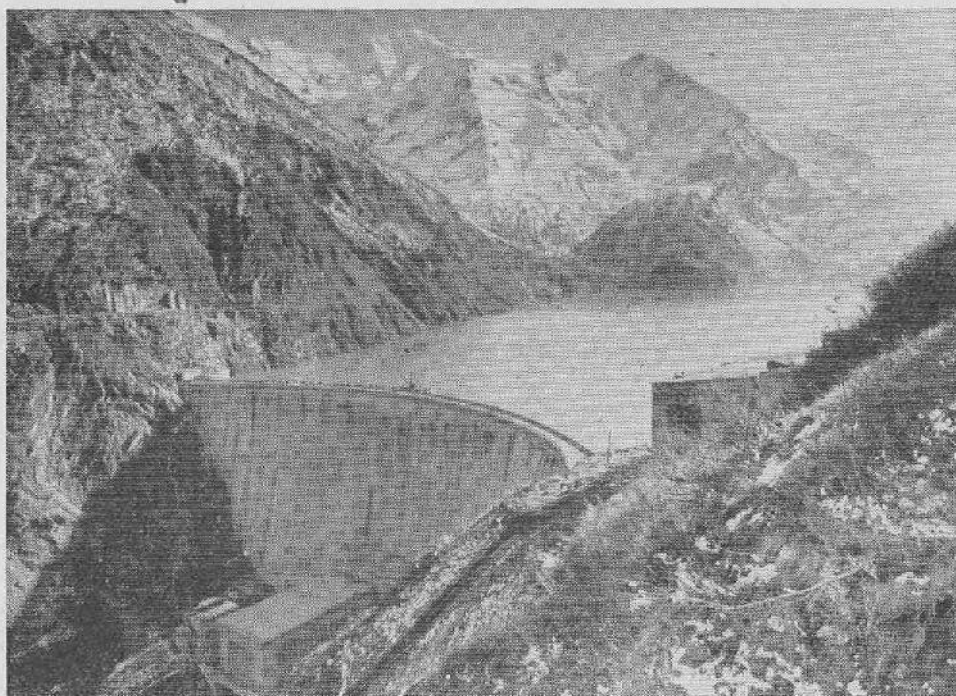
Topografska skica hidroenergetskega sistema Kaprun:

Da, mnogo se je spremenilo tam od živahne vasice Kaprun pa tja gor do modrikastih ledeniških prelomov Karlinger Keesa. Te spremembe je treba dojemati z očmi sodobnega planinca, ki nima smisla samo za lepote narave, marveč tudi za ponosne ustvaritve sodobne tehnike, ki so vendarle viden dokaz splošnega napredka in v tej ali oni meri doprinašajo kboljšanju življenjskih pogojev naroda, ki jih je ustvaril. Planinec, četudi z vsem srcem vdan lepotam planinske narave, ki s takimi očmi gleda na objekte sodobne tehnike v planinah, bo z razumevanjem objemal potrebne posege človeške roke v neoskrunjeno naravo in predvsem grajal tam, kjer se graditelji niso s spoštovanjem do narave lotili svojega dela in s slabimi ali neobdelanimi načrti ustvarili okolju neprimerne objekte.

Današnji obiskovalec Kapruna ni samo prevzet ob pogledu na gigantske ustvaritve tehnike, marveč najde tam razne pridobitve, ki nudijo neposredno

Obe pregradi na Mooserbodnu pred dograditvijo, v ozadju Hocheiser (3206 m)
Foto Tauernkraftwerke

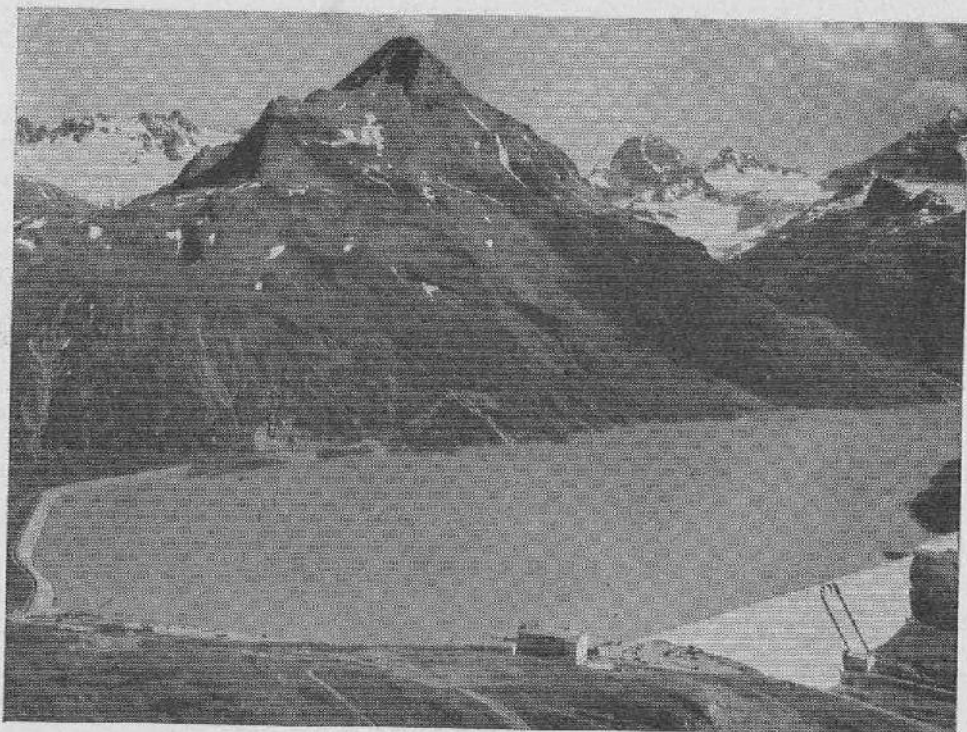
Pregrada Limbergsperrre z akumulacijo Wasserfallboden
Foto Tauernkraftwerke

Foto V. Illwerke
Zaprodena planota pod Silvrettahornom (3248 m), preden jo je zalila voda

korist tudi planincem. Od hotela Kesselfall drži poldrug kilometer nove avtomobilne ceste do zaključka doline, kjer imajo obiskovalci možnost, da uporabijo 60-tonsko poševno dvigalo, ki jih v nekaj minutah potegne od višine 1209 na 1640 m za razmeroma majhno pristojbino. To dvigalo je bilo dovršeno šele 1951 in je bilo namenjeno transportu težkih strojnih delov za zgornjo elektrarno pod Limbergsperrre. Danes je dvigalo še vedno v stalnem prometu, deloma za strojne dele drugega agregata, deloma pa za obiskovalce, ki jih je vsak dan dovolj, posebno poleti ob nedeljah, ko so lani dosegli že rekordno število čez 2000 obiskovalcev na dan. Ob zgornji postaji dvigala se avtomobilska cesta nadaljuje in pelje do vrha glavne pregrade in dalje do zgornjega jezera na Mooserbodnu. Po tej enosmerni cesti obratujejo v rednih časovnih presledkih avtobusi, ki potnike potegnejo do zgornjega jezera in nazaj.

Med vožnjo z dvigalom se polagoma odpira pogled na veličastno dolinsko pregrado, ki se s svojim 120 m visokim in spodaj 40 m debelim betonskim zidom upira masi 80 milijonov ton zajczone vode spodnjega akumulacijskega jezera Wasserfallboden. Ob dnu pregrade je prislonjena stavba elektrarne Limberg, v kateri sta nameščena dva agregata po 56 000 kilovatov, kar ustreza skupni moči dveh elektrarn Mariborski Otok. Agregata dobivata vodo iz zgornjega jezera na Mooserbodnu in jo po izkoriščanju pritiskata skozi pregrado v spodnje jezero ali pa po potrebi prečrpavata vodo iz spodnjega v zgornje jezero. Nad zgornjim robom pregrade pa se potnikom na dvigalu odpira pogled na ledeniški svet pod Wiesbachhornom s slovito severno ledeno steno in tja na krotkejšje ledenike sosednih vrhov. Kdor je ta pogled doživljal,

Umetno jezero akumulacije Silvretta (2030 m)

Foto V. Illwerke

je mogel najti vsaj nekaj skrite harmonije med delom človeških rok in neobrzdane narave. Resda je taka pregrada izredno trd poseg v neoskrunjeno podobo narave, vendar imamo vtis, kot da je ljudem uspelo doseči spravo z naravnimi silami, ki so se dale ukleniti in se prilagodile potrebam človeške skupnosti. Seveda je treba mnogo naporov, da ne oskrunimo celotne podobe z neprikladno izvedbo tehničnih objektov. Da so se graditelji v Kaprunu tega dobro zavedali, priča dejstvo, da so samo za oblikovanje tako imenovane krone pregrade dali izdelati večje število osnutkov pri najvidnejših avstrijskih arhitektih ter so se šele po temeljitem študiju odločili za končno izvedbo.

Z vrha pregrade, kjer je speljana široka cesta, dostopna vsem obiskovalcem, se nudi prelep razgled na 2,5 km dolgo jezero, vrsto ledenikov in rajdo zasneženih vrhov, ki tvorijo zaključek tega veličastnega amfiteatra. Na zgornjem koncu jezera se iznad prakameninskih sipin belita oba odseka pregrade na Mooserbodnu, ki je pa dosti manjša od spodnje. Vendar se izza nje razprostira 3 km dolgo in do 1 km široko jezero z vsebino 86 milijonov kubičnih metrov akumulirane vode. Do zgornje pregrade drži od spodnje okoli 6 km dolga enosmerna avtomobilska cesta, speljana na mnogih mestih skozi predore zaradi nevarnosti slapov in západnega kamenja. Nad pregrado Limberg na strmem pobočju Kammerscharte je bila osrednja »tovarna betona«, ki so jo lansko jesen ravno podirali. Zastopnik elektrarne je zatrjeval, da imajo natančne posnetke začetnega stanja tega pobočja in da bodo po odstranitvi železne stavbne konstrukcije okolje tako uredili, da ne bo nobenih sledov bivših objektov, čeprav bo to stalo mnogo denarja.

Akumulacija Vermunt (1745 m)

Foto V. Ilwerke

S hidroenergetskim sistemom v Kaprunu je avstrijsko elektriško gospodarstvo Avstrije pridobilo zelo izdaten vir dragocene akumulacijske električne energije. Skupni bruto padec od gornjega jezera do turbin v Kaprunu znaša nič manj kot 1254 m. Izkoriščen v dveh stopnjah s skupno instalirano močjo 312 000 milowattov predstavlja danes eno izmed najmočnejših akumulacijskih sistemov Evrope in ustreza po moči dobrim $\frac{4}{5}$ vseh danes obstoječih vodnih in kaloričnih elektrarn Slovenije. Važen podatek za ocenjevanje vrednosti take akumulacijske naprave je proizvedena energija. Celotni sistem v Kaprunu daje čez 600 milijonov kilovatnih ur; od katerih je 455 milijonov dragocene zimske energije, razpoložljive ob vsakem času. Navedena skupna proizvodnja električne energije ustreza čez 80% celotne proizvodnje vseh naših dravskih elektrarn v l. 1955.

Naprava v Kaprunu pa ni edina elektrarniška naprava okoli Grossglocknerja. Z Dušanom sva že l. 1937 ob poti na Kaprunertörl videla prijazno jezerce Tauernmoos See (2003 m), ki je že tedaj napajalo elektrarno v Stubachtal, namenjena potrebam električnih železnic. Danes se voda iz tega jezera izkorišča v treh elektrarnah s skupno močjo 67 000 kilovatov, ki proizvajajo letno 215 milijonov kilovatnih ur dragocene akumulacijske električne energije. Podobnih umetnih jezer najdemo v Centralnih Alpah na mnogih mestih, saj so pogoji za gradnjo takih naprav v prakamcniškem pasu Alp prav posebno ugodni. Izdatni vodni viri v znatnih višinah in nepropustnost kamenine nudijo vse ugodnosti za ustvarjanje velikih hidroenergetskih objektov.

Ni namen tega spisa, da bi opisoval po vrsti vse pregrade in elektrarniške naprave v Alpah, čeprav bi bil tak izčrpen pregled ravno za planinca izredno zanimiv in poučen. Vendar bi na kratko omenil še dve umetni jezera ob

Elektrarna
Obervermunt
s pogledom proti
Lobspitzu

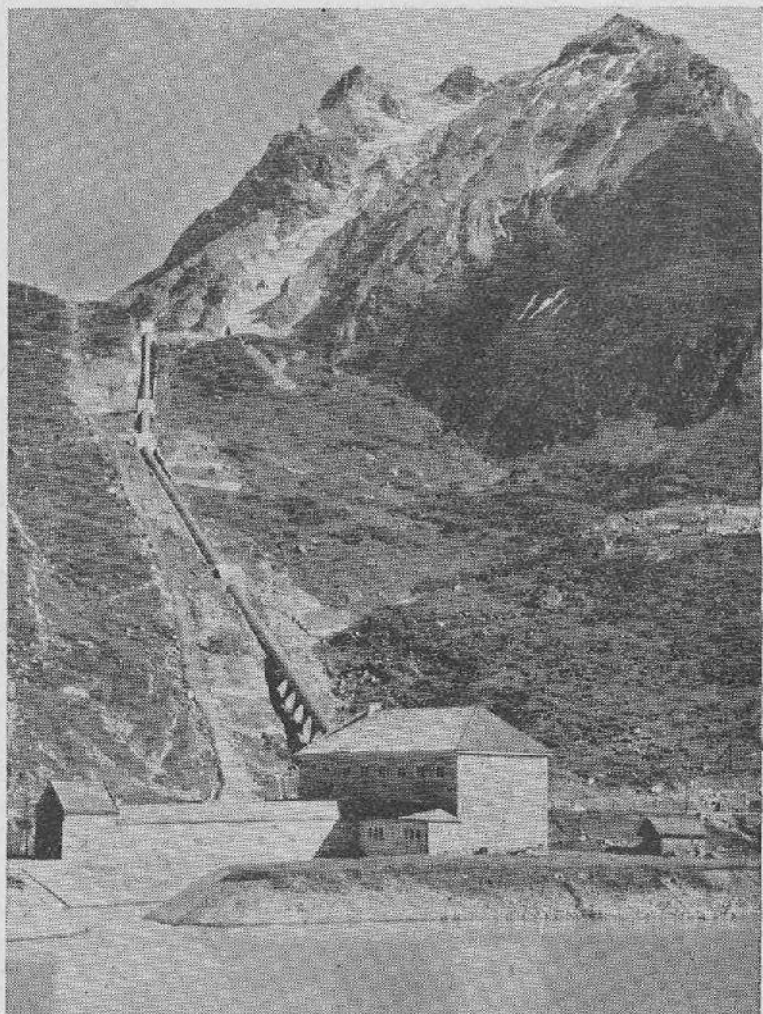
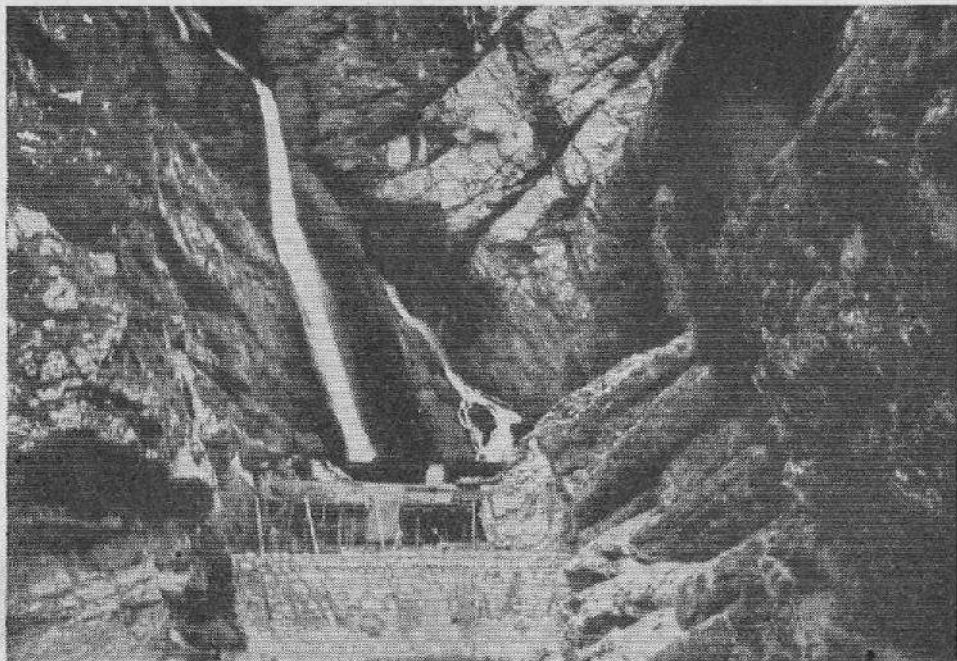

Foto V. Illwerke

zapanadni meji avstrijske države, ki pripadata velikemu elektrifikacijskemu podjetju Illwerke A. G. v Vorarlbergu. Gre za izkoriščanje reke Ill, ki izvira pod ledeniškim skladi vitkega Silvretta Horna na avstrijsko-švicarski meji. Kjer se stikata obe visokogorski dolini Klostertal in Ochsental je sčasoma nastala razsežna zaprodna planota na višini okoli 2000 m. Z graditvijo težnostne pregrade visoke do 80 m in dolge 432 m ter manjše nasute pregrade visoke 25 m ob Biehler-Höhe je tod nastalo jezero z 38,6 milijona kubičnih metrov koristne vsebine, tako imenovani Silvrettaspeicher z gladino na koti 2030 m. To je omogočilo izgradnjo elektrarne Obervermunt z dvema agregatoma po 15 000 kilovatov, ki leži na drugem kolenu reke Ill v Gr. Vermunttalu na koti 1743 m in dobiva vodo iz akumulacije Silvretta po 3270 m dolgem tlačnem cevovodu. Ob elektrarni je drugo jezero s 5 milijoni kub. metrov vsebine, ki je nastalo z graditvijo 50 m visoke in 386 m dolge glavne in 102 m dolge stranske pregrade. Iz tega jezera odteka voda po 2,5 km dolgem rovu in se po dveh tlačnih cevovodih spušča do glavne elektrarne Vermunt, ki ima 4 turbine po 40 000 in

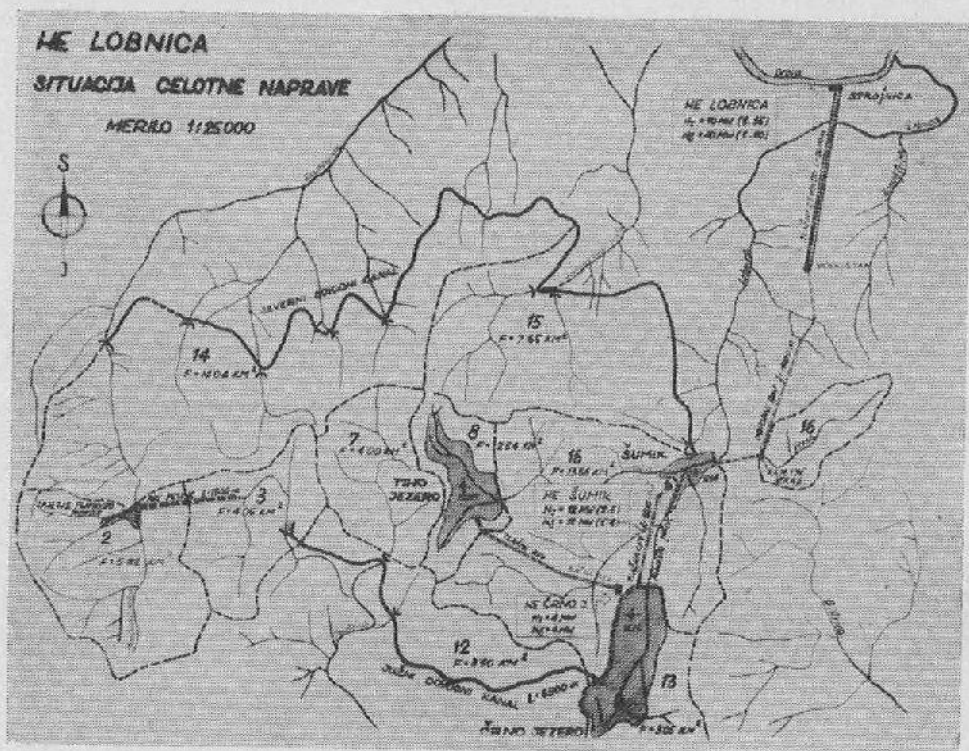
Zajetje pod slapom Savica za novo elektrarno Savica v Bohinju

Foto E. Höfler

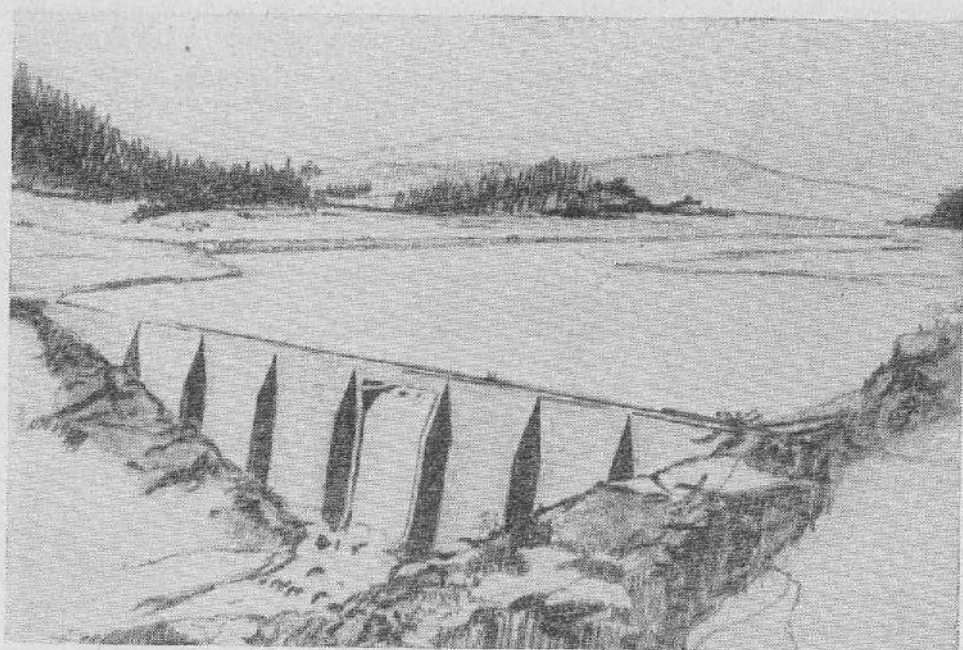
eno za 50 000 konjskih moči. Ta elektrarna leži že v montafonski dolini med krajema Gaschurn in Parthenen.

Z izkoriščanjem hidroenergetskih virov na avstrijski strani skupine Silvretta je avstrijsko elektrogospodarstvo pridobilo skoraj pol milijarde letnih kilovatnih ur dragocene akumulacijske električne energije. Hkrati sta nastali lepi jezera, ki sta se po vsem videzu lepo prilagodili naravnemu okolju. Ob zgornjem jezeru tik pregrade lep hotel in ob njem velik parkirni prostor, kajti tam poteka gorska cesta Silvretta-Hochalpenstrasse, kjer poletni promet verjetno ne bo mnogo zaostajal za prometom na Glocknerstrasse. Gladka visokogorska cesta seveda odpira vrata večjemu krogu motoriziranih turistov, hkrati pa preprostemu planincu olajšuje dostop do višjih predelov gorskega sveta, kjer more nemoteno uživati lepote nedotaknjene narave.

Ob koncu tega žal samo nepopolnega opisa nekaterih elektrifikacijskih naprav v avstrijskih Alpah pa ne bi bilo prav, da ne bi naše planince seznanili z nekaterimi podobnimi napravami oz. načrti pri nas, vsaj v okviru naše ožje domovine. Če izvzamemo pregrado v Mostah pri Žirovnici, ki najbrž ni občutno prizadela estetskega čuta naših planincev, saj je postavljena na takem kraju, da jo je komajkdo opazil, moram omeniti zajetje vode pod slapom Savice za novo elektrarno Savica. Ob tem primeru je treba vsekakor priznati, da so graditelji izvedli vse objekte tako obzirno, da jih tudi pozorni izletnik komaj opaža. Vsekakor je slap Savica ostal dejansko nedotaknjen in še vedno privablja neštete domače in tuje obudovalce. Potek dovodnega rova v skalni steni Pršivca moremo samo oceniti po svežih sipinah pod okni in še tih kmalu ne bomo mogli več razločevati od ostalih sipin. Elektrarna od običajne poti sploh ni vidna, pač pa delajo dokaj slab vtis stanovanjske hišice elektrarne,

Topografska skica sistema akumulacije Lobjnica na Pohorju

Idejna skica pregrade šumik na Pohorju. Ozadje je idealizirano

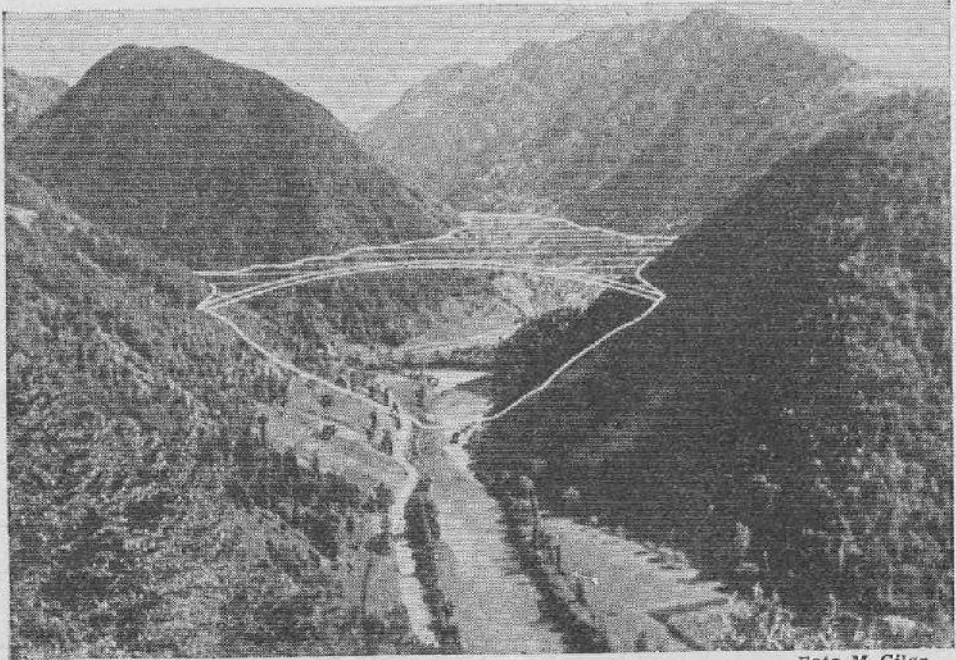

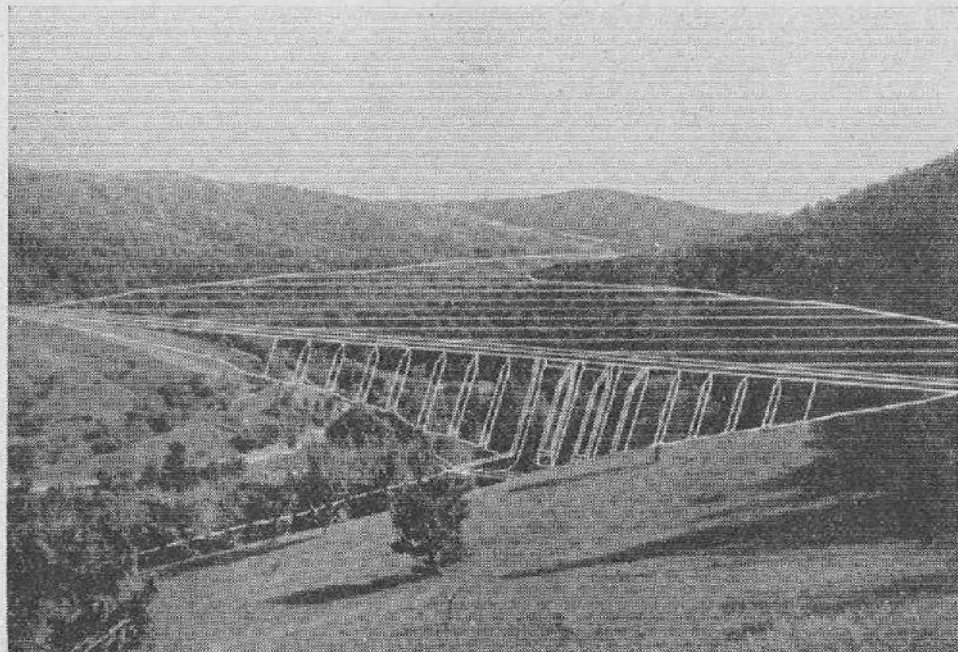
Foto M. Čilar

Dolina Idrijce z označeno projektirano stolmtrsko pregrado za novo hidroelektrarno Trebušo

ki po svojem slogu in izvedbi nikakor ne pristoje edinstvenemu okolju v tem biseru naše Gorenjske. Z elektrarno Savica smo pridobili okoli 6000 kilovatov pretočne energije, ki nam je bila v tistih letih po osvoboditvi zelo dobrodošla.

Večjih akumulacijskih elektroenergetskih virov pri nas še nismo mogli zgraditi, ker smo morali predvsem zagotoviti kritje osnovne energije. Danes pa postaja graditev akumulacijskih elektrarn za kritje konične obremenitve že neodložljiva in v tej zvezi bomo na kratko opisali nekaj aktualnih projektov v Sloveniji. Naše planince bo najbolj zanimal načrt hidroenergetskega sistema na Pohorju z elektrarnama Šumik in Lobnica. Sistem določa izgradnjo treh umetnih jezer, manjšega nad Šumikom z 1 milijonom kubičnih metrov vsebine (1055 m n. v.), bazena Črno jezero s 17 milijoni kubičnih metrov (1212 m n. v.), in akumulacije Tiho jezero z vsebino 19 milijonov kub. m. (1285 m n. v.). Celotni padec okoli 1018 m se bo izkoriščal v manjši elektrarni na Šumiku (15 500 kilovatov) in hidroelektrarni Lobnica ob Dravi (med Rušam in Falu) z instalirano močjo 72 000 kilovatov. Celotni energetski sistem Lobnica bo dajal okoli 110 milijonov kilovatnih ur energije iz lastnega dotoka in nadaljnjih 60 milijonov s prečrpavanjem. Geološke razmere na Pohorju so seveda zelo ugodne, jezovi pa bi bili visoki od 30 do 45 m. Graditev vsch objektov zahteva seveda dokaj sredstev, vendar pa bi bile koristi tako velike, da bo treba prej ali slej uresničevati ta projekt, ki ne bo samo važen za elektriško gospodarstvo, marveč bo ustvaril tudi pomembne privlačne točke za obiskovalce tihega Pohorja.

Ob naslednjih dveh projektih pa moramo povesti čitatelja na naše Slovensko Primorje, kjer so našli tehniko dve vabljivi možnosti za gradnjo znatnih

Pokrajina ob Notranjski raki pri vasi G. Vreme z označenim mestom 40-metrške pregrade, za katero bo nastalo 11,5 km dolgo jezero hidroelektrarne Osp

akumulacijskih jezer. Prvo bo ob sotočju Trebuše in Idrijce, kjer bo pregrada z višino 102 m omogočila ustvarjanje umetnega jezera s 300 milijoni kub. m koristne vsebine. V elektrarni, ki bo tik pregrade, bodo stroji mogli proizvajati letno 234 milijonov kilovatnih ur ob znatni moči 120 tisoč kilovatov. S pregrado se bo gladina Idrijce pri vasi Dolnja Trebuša dvignila od sedanje kote 175 m na koto 282 m in s tem ustvarila jezero z dvema dolgima krakoma po dolini Idrijce in Trebuše.

Končno moramo omeniti še tretji, ravno tako zelo aktualni načrt akumulacije na Reki pri vasi G. Vreme. S pomočjo čez 40 m visoke pregrade bo nastalo umetno jezero s 65 milijoni kubičnih metrov vsebine z gladino na koti 390 m. Voda, ki se sedaj izgublja v Škocijanskih jamah, bo potem v elektrarni Osp na 20 m n. v. ob padcu 370 m proizvajala čez 200 milijonov kilovatnih ur dragocene akumulirane električne energije z močjo do 100 000 kilovatov. Zanimivo je, da je geološka sestava padavinskega področja te elektrarne zelo ugodna (fliš), v nasprotju z izrazito kraškimi značajem okolnih predelov, ki po navadi niso primerni za graditev akumulacijskih elektrarn.

S tem opisom smo izčrpali današnje aktualne načrte akumulacijskih elektrarn v Sloveniji, ki samo še čakajo na uresničitev, brž ko bodo za to izpolnjeni potrebni pogoji. Ne dvomimo, da bodo ti objekti ne samo v veliko pomoč našemu gospodarstvu, marveč tudi nov viden dokaz sposobnosti in nezlomljive volje našega delovnega ljudstva. Tako gotovo meni tudi velika večina naših zavednih planincev.

MARUSSIG MIRAN

Logarček

Kadar vlečem nase umazano jamsko obleko, imam vselej občutek, ko da stojim nekje globoko v globeli ali pa v razdrapani grapi pod steno, pripravljen na prvi raztežaj. Senca velikega zidu, ki leže za trenutek težko na dušo, in sončni žarki, ki svetijo visoko v greben, dajejo prostoru velikanske dimenzije, meni pa občutek veselja. In takrat, ko zgrabi roka kamenje, ko se napno mišice in telo, tedaj pridržim sapo in poženem kri v poslednje kotičke telesa, da mi je toplo in da dobim moč.

In nekaj prav podobnega je z menoj takrat, ko spustim v globino železne lestvice, ko prižgem karbidko, jo vpnem ob pas in se začnem spuščati navzdol, v črno temo.

Logarček je čudna jama. Najprej je globoko brezno in ob dnu velika dvorana. Čisto v kotu, v skrajnem koncu tega velikega prostora je majhna lisičina, skozi katero prilezeš dobesedno po popku. Prestop iz vhodne dvorane, posute po tleh z drobirjem in skalami, na stropu pa zakapane in zasigane, v to ozko špranjo, ki stiska pljuča in boke, se zdi kot akcent v neki svojsko zapeti pesmi. Na videz romantično, v resnici pa umazano, kajti iz lisičine prilezeš bolj podoben jazbecu kakor človeku.

Rov gre v desno, se nekoliko dvigne, potem zoži in poteka tako vse do Dicevega okna. Dicevo okno pravzaprav ni okno. Je le za človeka velika odprtina, na videz vsa pohlevna in vabljava, pa se kaj hitro prevali v dvajset metrov visok skok.

Z Andrejem sediva in premišljujeva. Pravzaprav prisluškujeva. Tako je pač, da tega nihče ne prizna. Naju je strah? Smešno sicer, pa je vendarle res.

Ko sva prišla semkaj in se za hip oddahnila, je nad najinima glavama zašumelo. Andrej ima velike oči in je bled, pa tudi moja malica polzi po grlu ko suh fižol. Potem zopet zašumi in skoraj v istem hipu prileti izpod stropa netopir, zaokroži v prostor in odleti v smeri izhoda.

Pritrdila sva lestve in jih vrgla skozi okno. Andrej je izginil za rob, meni pa je vrh drsela skozi dlani, vsa blatna, tako brezpomembna in tako zoprno mokra, da bi jo z veseljem treščil navzdol. Na njej pa ni nič več in nič manj kot Andrej. Toda to je snop! V hipu se mi vrh zažre v hrbet in dlani in me vleče proti odprtini. Napnem mišice in držim in čutim v rokah, kako drhti ta mrzla kača kakor napeta struna. Še hip in Andrej je spodaj.

Pogled skozi okno je podoben pogledu v jašek dvigala. Mislite si, da na dnu popravlja hišnik stikalno ploščo in mu v rokah gori karbidka. Toda ne. Andrej pobltsne z lučjo navzgor in presveti prostor, ki je bil poprej ena sama dimna cev. Velik je, ogromen. To je druga etaža Logarčka, ki se pod oknom cepi v dve smeri: v severno in južno. Siga visi s sten kakor velikanski zamrzel zamet in se ledeno lesketa v svetlobi karbidnega plamenčka. Rjava je, mokra, zdaj nagubana zdaj gladka. Dna se dotika z dolgimi kapniki, suhimi in skrotovičenimi, kakor kremplji coprnice. In če pogledamo od spodaj navzgor, je okno le še temna odprtina nekje visoko pod stropom, iz katere padajo navzdol jeklene lestve, kakor dolg, razsekan jezik.

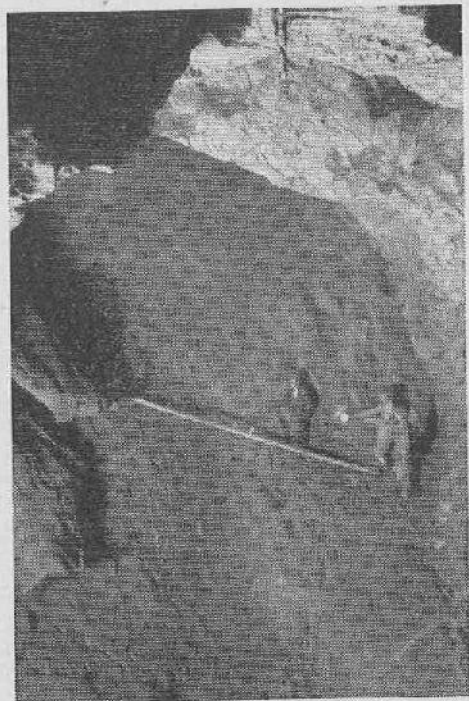
Rov drži v dve smeri, midva se odločiva za severno. Gaziva v blatu in vlečeva noge iz mastne ilovice kakor zamaške iz steklenic. Čevlji, ki so prepuščali vodo poprej kakor račeto, so premazani sedaj s pasto, ki ne prepušča vode. Všeč mi je, ko takole po mili volji brodim v rjavem blatu in se počutim kakor otrok, ki iz razposajenosti maže z njim lica in obleko.

Ilovica postaja suha in težka. Na čevljih se nabira v velikih kepah kakor gnil sneg. Hodiva mimo globokega lijaka in kotaliva vanj izpod podplatov za pest debele kepe. Nekje daleč spodaj slišiva zamolkel štrbunk in potem mir, ki je po vsakem glasu še globlji. Skozi ozko špranjo se priplaziva do pasaže in obstaneva. Na levi je ob steni iz ilovice postavljen hudič, ki naju sovražno in škilavo gleda, Andrej pa mu s karbidko posveti pod nos in osmodi naprej štrleče roge. Kdo neki ga je postavil? Morda ing. Putick ali pa kdo iz njegove skupine, ko so prvičkrat prodirali v te temne hodnike.

Pasaža je nizek in ozek zvijugan rov, v katerega se spustiva po zadnji plati. V rovu se potem obrneva in z nosom nekaj centimetrov nad tlemi lezeva preko vode v špranjo navzgor. Tisto mast, ki sva jo pridobila poprej na čevlje, imava sedaj na obleki. »Je že nepropustna,« zapihu Andrej skozi vročo sapo, ki se kadi iz ust in pokaže na obleko. Prikimam in si mislim — uboga mama, to bo žehta. Rov se potem dvigne in razširi.

Blatna dvorana je nizko spodaj in v njej klokota voda. Spustiva se navzdol in se razgledujeva. Na desni je visoka stena in poleg nje Bukovčev rov, iz katerega teče potoček, naravnost pred nama pa velik kup ilovice in za njim Skalni rov. Na levi je sifon, v katerega izginja potoček. Posvetim v tla in vidim kopico majcenih belih žuželk, ki hitijo zbegano sem in tja. Čutijo svetlobo in jim to ni všeč.

Dvorana je danes dolgočasna. Dolgočasna je zato, ker ni v njej vode, ki bi naju prisilila k plezanju po polici preko stene na desni in dolgočasna je zato, ker mi ne pride nič pametnega na misel. Andrej stika za proteži, jaz pa preklinjam blato, ki sem ga začutil kljub nepremočljivi oblogi v čevljih. Kar nekaj zagrmí. Toda ta zvok poznam. Zgoraj, prav nad jamo drvi vlak po železniških tirih, ki prenašajo sunke prav semkaj, sto metrov globlje. Mislim

na neko gospodično, ki se pravkar pelje v Ljubljano, vsa nadišavljena v kupeju drugega razreda in primerjam mojo blatno zunanost z njenimi mehкими čevlji in obrazom. Pa to le mimogrede, ker je ta primerjava neumna. Vlak je zdrvel preko in moje misli z njim.

Andrej ni našel ničesar. Protejev ni, pa greva zato naprej. Mimogrede si ogledava Bukovčev rov in velik vodnjak na njegovem koncu, nato pa zavijeva v Skalni rov. Tu ni toliko blata. Skale so premazane s tanko plastjo ilovice, vso spolzko in nevarno, tako da je za vsak korak potrebna skrajna pazljivost. Kljub temu preblisne včasih obok rova močan žarek acetilenke, kar je čisto jasen znak za to, da je nekdo na tleh. Grobna tema, ki je naslednja faza takega dogodka, vedno potrjuje sum, da je nekdo zares padel.

Telovadiva tako preko podorov in skal in prideva do ponvic. Iz kamina v stropu nad njimi pada navzdol sijajen bel slap kristalnega apnenca. Tako zelo je bel v tem blatnem okolju, da jemlje vid. Preko ponvic polzi voda in se klokotajoče izgublja spodaj v razpokah. To so cesarske kadi. Če bi nekdo zakuril pod njimi, bi se kopal, tako pa je voda premrzla. Toda kdo bi stal in gledal te umetne bazene, ko pa je pred nama še pot tja do končnih sifonov in ves Južni rov, v katerega morava nazaj do pod Dicvega okna.

Skale so umite in ostre. En sam nepreviden prijem, pa je že posneta koža z dlani, ko da bi jo podrgnil na ribežnu. Andrej uporablja komolce, ti so vsaj oblečeni, jaz pa kar rokavice. Nekdo je sicer dejal, da sem modni jamar, jaz pa slišim vedno refren — s celo kožo!

Na koncu Skalnega rova sta dva vodnjaka. Vržem v desnega kamen in gledam, kako tone v kristalno čisti vodi. Pada in pušča za seboj tanko sled

belih mehurčkov, moten prah kakor šibek komet. Nekoč je Fajgelj metal kamne v to svetlo vodo in ni slutil, da bo sam utonil v zelenkastem mraku te čudne lepote, ki ji pravimo — narava. Ob robu vodnjaka je zrasel navzgor močan steber in se kakor zajetna ženska samovšečno ogleduje v vodi. Spodaj je rjav, zgoraj pa prelit z belo sigo, ki v majhnih kapljicah sili po stebru navzdol, ko da hoče prekriti z njim temno preteklost in zaživeti neko novo, čisto življenje. Pot naprej je zaprta. Tu spodaj, iz dna dvajset metrov globokega vodnjaka, držijo rovi v tretji etaži naprej. In če tenko prisluhnem šepetanju kolobarjev, ki hitijo od sredine do sten in zopet nazaj, slišim zamolkel prizvok nekega novega sveta, ki je globoko pod menoj, skrit in zadušen, — sam.

Z Andrejem se dvigneva in greva nazaj. Do pod Dicevega okna rabiva skoraj debelo uro. Od tod zavijeva v Južni rov.

Če je bil arhitekt, ki je ustvarjal Severni rov epik, je bil ta v Južnem lirik. Rov je umirjen, ne tako divje zvijugan, zakapan je in zasigan — romantičen. Cel gozd makarončkov, do pol metra dolgih, tankih kapnikov visi s stropa in so videti ko smešne paličice. Zdaj so pred nama stebri, stalaktiti in stalagmiti, zdaj majhne kaskade, polne vode. Rov drži navzgor in navzdol, nato pa preko pol metra globoke blatne brozge do velikega lijaka. Tudi tu je spodaj voda. Lijak je obdan s strmo ilovico in s steno, ki zapira pot naprej.

Odloživa nahrbtnike in pripraviva kline in vrvi. Naveževa se in poizkušava preplezati steno na desni. V špranji za debelim nosom že tiči klin. Vpnem vrv, se močno izvesim in izplezam preko strme z ilovico prevlečene plati na drugo stran. Andrej se oddahne, pritrdi vrv in kar po njej prepleza plat in nos. Na koncu rova je sifon. Tam sva se utaborila in skuhala sijajno kosilo.

Pot nazaj je bila močno podobna oni navzdol, edino na lestvicah sva imela vtis, da sva že močno utrujena. Zadihana in prepotena sva izplezala iz vhodnega brezna in sedla na sonce. »Jaz sem človek sonca,« je dejal Andrej in se zadovoljno smejal. »Kaj pa te potem vleče v temo?« sem ga vprašal. »Sonce sije globoko!« je odvrnil in začel čistiti karbidko, pa tako previdno in nežno, ko da boža našega mačka Cica.

Jama je bila daleč spodaj pod nama. Sama, temna in tiha je tuhtala o tem, kdaj jo spet nekdo obiše. — In kdo bo naslednji? Morda kak znanstvenik, morda merilec ali pa biolog? Ali pa morda kak prav tako malce romantično navdihnjen potepin, kot sva bila midva danes.

Primerjava ocen po tež. stopnjah: Vhodno brezno, Dicevo okno (plezanje po lestvah) II., Dicevo okno brez lestev IV., polica v Blatni dvorani (2 raztežaja) III., stena nad Lijakom (Južni rov, en raztežaj) III.

Osameli ste, gospa

Leopold Stanek

*Osameli ste, gospa,
ko vrt jeseni:
odpal je listja kras,
zakril ljubezenske poti.
Obran je sad.
Na klopici leseni
nikogar ni.*

*Prav to mi radosti srce:
ko mimo vrta grem,
skoz mrežo žive meje
mojim se očem
— kakor nikdar popreje —
odpró
vse vaše misli in želje.*

Plešivec — ali Uršlja?

VILKO MAZI

(Odgovor na Odprto pismo.)

Ugledni koroški rodoljub in publicist, dr. Jos. Šašel, je v letošnji junijski številki PV naslovil na Redakcijski odbor Vodnika po transverzali Odprto pismo, ki v njem odločno terja za razgledno goro nad Slovenjim gradcem staro domače ime Plešivec, namesto »ostudne gliste« Uršlja gora, ki se je bila priplazila na skico Dnevnika za transverzalo.

Dobesedno enak dopis je dr. Šašel poslal imenovanemu odboru že leto dni poprej. Kot načelnik tega odbora sem mu koj po seji, na kateri smo obravnavali njegov veto, sporočil naš sklep, da bomo radi volje upoštevali njegov povsem utemeljeni predlog. Zadeva je torej med nami (Redakc. odbor in dr. Šašel) že davno poravnana. Vseeno je prav, da je segla zdaj že v javnost in mi dala tako povod za te vrstice.

Redakcijski odbor, ki je bil sestavljen dosti kasneje, kakor je bila natisnjena inkriminirana skica (za katero potemtakem niti ni odgovoren), si je nadel nalogo, da zbere od dobrih poznavalcev terena nadrobne sektorske opise transverzale s prav tako nadrobnimi topografskimi skicami, po možnosti v merilu 1 : 50 000. Za opisovalca transverzale od Slovenjega Gradca do vrha Plešivca je bil povabljen predsednik PD Slovenj Gradec, tov. M. Grmovšek, ki se je tudi rad odzval in nam — vesten, kakor je vselej bil — še pred določenim rokom poslal obljubljeni elaborat, v katerem dosledno uporablja le ime Plešivec. Ni nam pa utegnil oskrbeti še zaželeno terensko skico, ker ga je medtem prehitela smrt.

Tako sem se v drugi polovici meseca maja, torej tik pred objavo Odprtega pisma, sam napotil na teren, da prehodim ta del transverzale in na kraju samem zarišem njen potek. Po Grmovškovem opisu, ki sem ga bil vzel s sabo, nisem čutil potrebe, da bi iskal še kakih posebnih pojasnil pri PD Slovenj Gradec. Zaupal sem se dobro postavljenim znamenjem transverzale (planinska markacija s št. 1), ki so me iz mesta nemoteno spremljale do bližnjega Starega trga. Tam pa se je nenadoma zataknilo. Nemara se ne bi, če bi se bil potrudil, seči v nahrbtnik po Grmovškov opis. Toda pod odprtim dežnikom je to kaj neprijeten posel. Tako sem obstal tam pri cerkvi na križišču več potov in se zaman oziral po odrešilni enojki. Zagledal sem jo šele, ko sem stopil malo naprej proti ovinku, na eni od dveh tam stoječih hiš, pa še smerno puščico zraven. Jezil sem se pollej še parkrat nad pomanjkljivimi oznakami, dokler me ni prineslo do Pernjakove kmetije. Tačas se je tudi že zvedrilo. Gospodinja, ki sem jo poprašal po Apačniku (tam mimo bi namreč moral po opisu), me je kar debelo pogledala. Tja bi morali zaviti že pri starotrški cerkvi, je dejala. Če pa ste namenjeni na Uršljo, prav tako je rekla, pridete tudi tod. Tako me je torej nehote zaneslo na prvotno traso transverzale, speljano prek Plešivčke kope, česar prej nisem vedel. Nič zato. Časa sem imel dovolj, mimo tega pa še priložnost, da sem prišel v stik z večjim številom domačinov. Tudi pri bližnjem Hladetu, nato pri Vošniku, Blatniku in kjer koli sem se ta dan še oglasil, so poznali samo Uršljo. Zakaj pa ne rečete rajši Plešivec? Odvrnili so mi, da je to zanje nekdanje Plešivčnikovo veleposestvo, ki je segalo do vrha gore. Zanimalo jih je, ko sem jim pravil, da je Plešivčnik vsekakor dobil ime po gori, enako kakor n. pr. pri nas Zalubnikar po Lubniku. Značilno golo teme te gore je našim pradedom kar samo od sebe ponujalo smiselni vzdevek Plešivec. In to že v sivi davnini, ko se še nikomur sanjalo ni, da bo našla kdaj na gori varno zatočišče devica vseh devic, svetniška Uršula, kar se je zgodilo pred dobrimi 350 leti. Nihče je s Plešivca ni preganjal in je tudi danes ne preganja iz cerkve, ki je bila njej posvečena. Ni pa bilo v njeno čast, da je par sto let kasneje prišla pokvarjena nemška gospoda in za svoje orgije postavila poleg cerkve zloglasno »Ursula Hütte« ter s tem vso goro preimenovala v »Uršljo«. Ne samo zato, ker jo je zbadalo slovensko ime Plešivec, ampak tudi na račun umazanih kvant o svetnici. Tako se je polagoma vgnezdila ta spaka tudi med domačine in prešla že iz roda v rod. Ni nam v čast, da še danes, ko smo se dokončno otresli tujega gospodarstva, puščamo ta madež na sebi in se ogiblujemo starega, lepega in smiselnega domačega imena.

Takole nekako bi moral spregovoriti vsak zaveden planinec, ki še najde v ustih nepoučenega domačina »ostudno glisto« Uršljo, k temu bi morala prispevati tudi

šola in tisk, predvsem pa — PD Prevalje! Medtem ko se dr. Sašel v Odprtem pismu uvodoma sklicuje na še veljavni sklep občnega zbora imenovanega društva, ki je skotil kompromisno rešitev: Plešivec (Uršlja gora), pa so mi vse tri štampiljke v domu potrdile, da je šel ta sklep in z njim posilno kompromisarstvo k vragu. To bi bilo kajpada le pozdraviti, toda — ostala je Uršlja in izginil Plešivec... Žalosten sem jo pobral v dolino.

Opomba uredništva: O tem imenoslovnem problemu bomo v št. 10 objavili tudi nasprotno mnenje dr. Fr. Sušnika, domačina.

m l a d i p i š e j o

Kako sem se navdušila za planinstvo

Kako sem se navdušila za planinstvo? Hm! Tega se ne da popolnoma povedati tistemu, ki ni prišel še nikdar v tesen stik z gorami, ki še nikdar ni zaživel z njimi. Pravzaprav — povedati se da; a da bi me razumel — morda; morda ne... Gore nisem vzljubila naenkrat. Sprva nisem videla v njih ničesar, kar bi me moglo privlačiti k njim. Počasi, korak za korakom pa je prihajalo vame neko posebno čustvo do gora. Vedno pogosteje so se mi pogledi ustavljali po bližnjih vrhovih in takrat sem si neznansko zaželela, da bi bila tisti trenutek tam gori — proč od vsega, kar me veže na dolino. Takrat sem si vroče zaželela, da bi postala planinka in bi drugovala zdaj temu vrhu zdaj drugemu. Tako rada bi bila v Planinskem društvu, pa sem bila premlada. Večkrat sem se zgodaj zjutraj zbudila ob hupanju avtomobila in veselem vzklikanju planincev. »Že spet gredo«, sem nevoščljivo pomislila in kar videla sem jih, kako se vozijo s tovornjakom skozi pokrajino, v mrak zavito, goram naproti.

Zdaj se mi je želja izpolnila. Kak mesec je že od tedaj, ko sem se vpisala v mladinski odsek Planinskega društva Žiri. Izvolili so me za mladinskega dopisnika. Takrat je bil zame slavnosten dan. In zdaj se bom s svojim planinskim navdušenjem in dolžnostjo, ki mi je bila poverjena, tudi izkazala. Naše PD mora biti med najboljšimi delavnimi.

Alenka Grošelj, Žiri

Moj najlepši doživljaj

Hodim v prvo gimnazijo v Zireh. Najraje se učim slovenščine. Zelo rada berem, še raje pa sestavljam lepe naloge. Obnove nimam posebno rada, ker ne morem po svoje pripovedovati in ker niso zanimive. Najraje pripovedujem v nalogah o svojih doživljajih. Moj najlepši doživljaj do sedaj je potovanje na Gorenjsko. Ko sem hodila v četrti razred, me je vzel ata s seboj na Triglav. S tovarniškim avtom so se peljali žirovski planinci na Triglav. S tovornjakom smo se peljali do Mojstrane, naprej pa smo hodili in plezali. Ne morem vam povedati, kako sem bila vesela in ponosna, da sem od blizu gledala naše mogočne gore. Nič se nisem bala in čisto nič nisem vzdihovala. Vreme smo imeli zelo lepo in planinci so peli in vriskali. Jaz pa bi najraje pobožala vsako gorsko rožico in stopila na vsako skalo, da bi od daleč pozdravljala našo lepo domovino. Ata je skrbelo, kako bom hodila. Res ni bilo lahko, saj sem prvič v svojem življenju potovala tako daleč in tako visoko. Čisto na Triglav nisem prišla, pozdravljala sem ga od daleč. Tisti dan sem postala navdušena turistka. Ata mi je obljubil, da bom šla še kdaj z njim. Ko bom velika, bom lahko tudi sama potovala. Vse naše gore bom spoznala od blizu in takrat bom lahko še veliko več napisala kakor danes.

Helena Pečelin, Žiri

Društvene novice

OTVORITEV TUMOVE KOČE NA SLAVNIKU

V nedeljo 7. julija je planinska pobratimija iz Slovenskega Primorja PD Koper sklicala shod na Slavniku, da slovesno odpre svoj drugi dom v svojem južnem delu planinskega področja (prvi je Vojkova koča na Nanosu). Prihitali so planinci iz vseh krajev naše ožje domovine in zastopniki iz sosedne Hrvatske, da bi dali temu pomembnemu dogodku primeren poudarek. Vabila, ki jih je razposlal predsednik PD Koper dr. Viktor Vovk, so vabila planince na dostope z vseh strani, večina daljnih pa si je seveda izbrala pristop iz Podgorja, od koder v slabi uri prideš na kočo in na vrh.

Misel na kočo na slavnem Slavniku se je rodila pred 10 leti že na ustanovnem občnem zboru PD Koper. PZS je pokazala za to idejo izredno razumevanje in je prispevala ca. 4 milijone dinarjev, za gradnjo se je zanimalo tudi sosednje PD Sežana in še posebej Slovensko planinsko društvo Trst.

Predsednik PD Koper se je po otvoritvenem pozdravu, ki ga je naslovil na goste in na zbrane planince društveni tajnik, zahvalil vsem, ki so k gradnji koče kakor koli prispevali. Poleg zgoraj imenovanih je naštel še vrste podjetij in organov ljudske oblasti, OLO Koper, ObLO Herpelje, ki so bili navzoči po svojih zastopnikih, za njimi pa odbornike, ki so gnali stvar naprej, gradbeni odbor in seveda vse ročne delavce, ki so dom postavili na noge. Predlagal je, naj se koča imenuje po dr. Henriku Tumi, čigar 100-letnico rojstva bomo obhajali prihodnje leto. Njegove zasluge to opravičujejo, saj je bil prvi slovenski alpinist za Staničem, alpinist ne samo iz ljubezni do narode, marveč posebej iz ljubezni do naših slovenskih gora in do preprostega našega ljudstva, kakor je nekje zapisal. Bil je obenem jamar, botanik in narodni buditelj, ki ima za narodno prebujenje na Goriškem in Tržaškem nevenljive zasluge. Bil je demokrat, revolucionar, republikanec in oster kritičen duh, organizator delavskega gibanja na vročih obmejnih tleh. Služboval je v Trstu, Postojni in Gorici, hodil ne samo v Julijske Alpe, marveč tudi na Slavnik, vedno goreč za Trst, za Jadran, v katerem je videl bodočnost za razcvet slovenskega naroda. Dr. Viktor Vovk se je spomnil dveh Tumovih sinov, ki so ju belogardisti zverinsko umorili tik pred osvoboditvijo, in hčerke Anke, ki se zaradi bolezni ni mogla udeležiti tega primorskega planinskega slavlja.

S Slavnikom smo Slovenci dobili svoj obmorski planinski dom, zazidali smo nov kamen, nov mejnik našega narodnega ozemlja, na burnem, vetrovnem kraju. Dobili smo svoj planinski dom, svoje Alpes Maritimes, Obmorske Alpe.

K otvoritvi so PD Koper čestitali predsednik PZS Fedor Košir, ki je poudaril pomen planinstva za osvobojeno Slovensko Primorje in dal prazniku primeren političen poudarek, nato zastopnik PSH, zastopnik PD Maribor, PD Jesenice, nato pa je prisrčno besedo spregovoril še zastopnik OK ZKS Koper, po vseh oficialnih nagovorih pa je zbranim planincem govoril še dr. Marjan Brečelj, član Izvršnega sveta FLRJ, sam aktiven planinec in alpinist. Njegova beseda je izzvenela kot pobuda za intenzivno in požrtvovalno delu pri izgrajevanju naše socialistične domovine. Otvoritev pa so s svojo navzočnostjo počastili še tov. Tone Bole, član Izvršnega sveta LRS, dr. Miha Potočnik, sekretar Ljudske skupščine in načelnik GRS, tov. Janko Dekleva in številni člani upravnega odbora PZS. Mnogo govornikov je zaradi neusmiljene vročine odstopilo od nagovora, čeprav bi bili radi izrazili svoje čestitke in voščila. Naj navedem tu nekaj besed iz neizgovorjenega nagovora zastopnika PD Celje:

»Prinašam vam pozdrave iz savinjske metropole in savinjske dežele, pozdrave planincev celjskega okraja: Istrskemu Triglavu v iskren pozdrav pošumeva Rinka iz Okrešlja in Logarske doline, vrše pohorske hoste, s katerih drvi Hudinja, in se ponujajo »gurce sim pa taj« od Tinjskega pa do Svetih gora v prelepi obsočelski deželi. Na robu celjskega okraja se ozira štajerski Triglav, Boč širokega hrbita in globokih reber, tja po panonski ravnini kakor se tu ozira Slavnik po sinjini Jadranskega morja. Cvetober lepot slovenske domačije, ki pa so bile dolga desetletja in stoletja brez svojega bistvenega dopolnila, brez obmorske in primorske krajine. Ko uživam s tega slavnega vrha široki, slovenski in hrvaški svet zajemajoči pogled, se mi zdi, kakor da od nikoder ne bi mogel z večjo resnobo in z večjo toplino pogledati na strmo in težko pot, ki jo je prehodil naš narod od skromnega ljudstveca do državnega naroda, kako je v mukah, žrtvah, krivicah, odporu in uporu držal svojo

Vrh Slavnika z
novo planinsko
kočo SPD Koper

grudo in jo obdržal vse do danes. S ponosom lahko poudarimo, da je doprineslo tudi planinstvo pomemben delež k osvobodilnemu boju slovenskega ljudstva, saj je njena organizacija z vsemi kočami in domovi pred 65 leti nastajala navkljub in zoper voljo zemlje lačnega tujca. Nebesa pod Triglavom, podoba raja pa so ostala slovenska, zdržali smo, čeprav 1000 let pod pritiskom dveh močnejših kultur.

Tu z vrha Slavnika se vidi skoro vsa dežela, ki so jo Italijani hoteli poitalijančiti. Vse ima: kras, gole skale, suho travo, hoste, edinstven podzemeljski svet, vinske gorice, planinsko cvetano in najdaljšo visokogorsko dolino Soče s Trento in Koritnico. In tu spod še morje, naravno izhodišče tega našega slovenskega sveta v širni daljni svet, po morja široki cesti. Tudi v ta svet se je z zobmi zagrizel naš človek in s ponosom lahko pribijemo, da je prav primorsko planinstvo pod fašizmom napisalo nekaj slavnihi strani naše zgodovine v boju zoper pohlepnege tujca.

Dragi koprski planinci, iskreno vam čestitamo, čestitamo k uspehu, k vztrajnosti in požrtvovalnosti. Zdaj je to druga slovenska planinska koča v južnem Primorju. Naj bo ne samo pomnik planinske dejavnosti, marveč simbol slovenske žilavosti in odpornosti, pomnik slovenske mediteranske kulture. Naj bo živo potrdilo slovenske zvestobe rodni grudi, prav tu, kjer je lepa Vida hrepenela v svet, naj govori s staro ljudsko modrostjo: Ljubo doma, kdor ga ima, ljub je domek, če ga je za en bobek. Ponosni smo na vas in na vaš novi dom in vam želimo, da bi svojemu namenu služil bolje kot kateri koli drugi planinski dom.»

Mnogo je stvari, zaradi katerih je Slavnik znamenit in slaven. Iz otvoritvenega govora dr. Viktorja Vovka je zvedelo 300 zbranih planincev, da je to predvsem čudovit, obsežen razgled: Podgorska dolina, Materijsko podolje, Cičarija, Šavriška planota, Brkini, Trstelj, Vremščica, Umag, Porč, Koper, Piran, Milje, Trst, Devin, Tržič, stolp oglejske katedrale, ob ugodnem vremenu Benetke, Učka, Snežnik, Javorniki, Nanos, Trnovski gozd, Savinjeci in Julijci, vzhodni in zahodni, Karavanke, Ziljske Alpe, Karnijske, Marmoleta, Civetta, Pelmo, Cimon della Palla, Cima Vezzana, skratka razgled, kakor ga ima le redkokatera obmorska kota. O tem razgledu vedo mnogo povedati dr. Tuma, Kugy in dr. Frischauf, za njimi pa nemški in italijanski vodniki in ostala literatura. Druga stvar, o kateri govori literatura, pa je flora, še ne povsem raziskana. Tretja stvar je geološki in speleološki svet, požiralniki, vdori, dihalniki, ledene jame: Bršljanka, pri Markovščini Medvedova in Martinova jama ter znane Dimnice, še po prvi svetovni vojni last SPD Trst. Na raziskovalce čakajo še flora, imenoslovje in dialekti.

Slavnik ima svojo zgodovino, tudi svojo planinsko zgodovino. L. 1905 so do vznožnih postaj vozili posebni vlaki, organizirali so jih tudi Italijani, ki so še l. 1999 v svojem vodniku zapisali o slovenskih ljudeh, ki bivajo tod, da so sila revno, na pol divje ljudstvo, ki se šele uči kuhati oglje iz svojih siromašnih host, da so istrski Slovani komaj v prvih začetkih nečesa tistega, čemur se pravi kultura. Prav tako je pisal nemški vodnik iz l. 1907. Komaj pol stoletja je preteklo, odkar so tujci, ki so ošabno nosili pokonci glave (da govorimo s Prešernom), še tako zapisali, pa

je že mimo gospostvo prvega in drugega. Spolnila se je Gregorčičeva prerokba, izrečena v odi na Sočo, slovenski narod, zaničevan in teptan, pa je postal državni narod, na svoji zemlji svoj gospod.

Tudi koča na Slavniku je pomnik tega, priča za zdaj in za zmerom in zato smo odmerili tej otvoritvi nekaj več prostora.

T. O.

GORSKA CESTA NA SVETJE IN TOLST

Te ceste pravzaprav še ni, vendar bo, gotovo bo. Kraje, kjer bo potekala, slovenski planinci bolj malo poznajo, čeprav sta tu dve lepi planinski postojanki v višini 700 m: Dom na Svetini, last železarskega kolektiva Železarne v Štorah, in Celjska koča, last ObLO Celje, že več let v najemu PD Celje, malo stran pa stoji še planinski domek mladega PD Šentjur na Resevni obenem z razglednim stolpom, ki so ga tudi postavili marljivi šentjurski planinci.

Planinci po navadi ne delamo reklame za gorske ceste, češ da razbijajo prvobitnost hribov in gora, da vnašajo v idilično romantičnost mrzli dih civilizacije in hiperkulture. To pot nismo tega mnenja. Avtomobilske poti v take kraje si želimo, ker jo predvsem privoščimo ljudem, hribovcem, ki trgajo iz skope zemlje svoj skromni življenjski obrok. Nič ne pretiravamo. Kakor je Savinjska dolina, ki se razprostira pred nami od Celja proti Oljki, vsa bogata, plodna, štirikrat do petkrat bolj donosna kakor drugi dolinski predeli v celjskem okraju, tako je hribovski svet južno in jugovzhodno od Celja reven, trd in neusmiljen. Če bi ne bilo železarne, če bi ne bilo fabrik v Celju in Laškem, bi se tod težko živelo; danes si pravzaprav ne moremo več misliti, kako bi se sploh živelo.

Cesta, ki je tod projektirana, ni vznikla v možganih, ki najprej mislijo turistično, čeprav je kumovala tudi ta misel. Sicer pa, tudi turizem gospodarsko dviga pokrajino in pospešuje njen razvoj. Gradi se cesta z dveh strani: Iz Štor skozi Laško ves (378 m), kjer se odcepi 1 km dolg odcep do prelepih Kompol, na Št. Janž, od Št. Janža mimo cerkvice starodavnega gradu Prožina ali Prežina pa mimo Mrzle planine in Šrevis na Svetje, kakor ljudje pravijo Svetini; istočasno pa se nadaljuje gradnja ceste iz Vipote, v globino zelenega smrekovega morja potopljene globače, ki se vleče vse tja nad planoto, na kateri je že pred desetletji odprla skromno planinsko kočo nekdanja Savinjska podružnica SPD. S štorske strani so od lani, ko smo v pozni jeseni prvič sledili traso ceste, napredovali za nekaj kilometrov. Ne bo dolgo, ko se bomo lahko mimogrede popeljali do starinske hribovske gostilne Marije Gobec in si tu ogledali 10 m visoko božje drevice (ilex aquifolium), redkost, ki je tako visoko naš gozd menda zlopa ne pozna. Tu pa tekmuje z višino Gubčevega »topljarja«. Od Št. Janža dalje bo, tako pravijo, manj dela, več pa bo verjetno gradbenih problemov v strminah pod Celjsko kočo.

Cesta bo koristila našemu gozdarstvu. Tam za Mrzlo planino so znamenite Langerjeve hoste, katerih izkoriščanje je v današnjih razmerah brez ceste pravzaprav nemogoče. Svet v Bojanskem grabnu, v Pečovju, na Bojanskem vrhu, Gradšču, Srobotniku, Svetlem dolu in Št. Florjanu bo čez noč več vreden. Marsikateri hribovski kmet se bo oddahnil. Zdaj paru volov ali konj ne sme več naložiti kot nekaj centov. Hribovske kmetije, ki v primeri s kmetijami v Savinjski dolini pomenijo danes še živo zgodovino izpred 100 let in več, bodo prišle v nove okoliščine, ki jim bodo omogočale korak naprej. Pragozd, »Urvald« so rekli temu predelu do nedavna, začetek tistega »urvalda«, ki se razteza preko Kalobja in Slivnice, Št. Ruperta in Št. Lenarta vse tja do Planine, Podsrede in Kozjega, tisti predel celjskega okraja, ki ga najmanj poznamo, ne bo več pragozd. Ko bo stekla cesta preko Vipote pod Tolst, iz Štor na Št. Janž, Mrzlo planino, Svetino in se od tod povezala s Celjsko kočo, bomo z njo dobili objekt, ki bo kot krožna cesta (circuit) gospodarsko izpopolnil najbližjo celjsko okolico, jo vzdignil iz sna zaostalosti in zamudništva, obenem pa turistični objekt, pomemben ne samo za Celje, marveč za turistično življenje vsega slovenskega ozemlja, saj bo to odkritje doslej malo znanega predela, ki nudi prelep, širok in očarljiv pogled na edinstven relief, kakor ga le redkokje drugod vidimo. Ker je ta svet zdaj tako od rok, tako nepoznan, se ceste veselimo tudi planinci in njeno gradnjo zato pospešujemo in se pridružujemo prizadevanju celjske mestne občine.

T. O.

Turistična konferenca v Mozirju dne 10. VII. 1957 je obravnavala probleme, ki se dotikajo tudi planinstva v teh krajih, posredno in neposredno. Predmet obravnave je bila tudi Solčava, gorska vas, kakršne zlepa ne najdemo na slovenskem ozemlju. Okupator jo je l. 1944 požgal, po vojni pa je bila zasilno obnovljena z lesenimi barakami, ki jim zdaj pravijo Benetke. Nekdaj cvetoči turizem v tej vasi je spričo požganih domov, obmejne zapore in zaradi drugih razlogov popolnoma zamrl. Vsa prizadevanja, da bi se vas načrtno, z občutkom za izročilo in za gorsko krajino obnovila, so bila brezuspešna. Manjkalo je za to sredstev, pa tudi smisla za turizem kot donosno gospodarsko panogo v takih oddolnih, a lepih krajih, kot je Solčava. Obnova Solčave same seveda še ne bi pomenila zlate dobe turizma, potrebna bi bila še razširitev ceste, primerna gostišča, za zimski turizem kaka krajša žičnica na ves dan prisojne bregove pod Olševo, ureditev prometa in še kaj. Vsega tega naše moči v kratkem času ne zmorejo, nekaj pa se je le naredilo. V Solčavi je pred nekaj leti zrasel hotel Rinka, s turistično dejavnostjo je začel tudi Rogovilec, že od nekdanj znan gostilna pri vходу v Robanov kot. Na ti dve točki se je naslonil obnovljeni turizem v Solčavi, ki je sprejemala tuje že pred 100 leti. O tem govori tudi stara vpisna knjiga iz l. 1862. Ko pa se je leto pred turistično sezono mudila v Solčavi gostinska inšpekcija iz Ljubljane, je ugotovila, da niti prvo niti drugo gostišče ne ustreza potrebam sodobnega turizma. Tudi občinska inšpekcija je pomanjkljivosti že sama ugotovila. Na konferenci v Mozirju je bilo sklenjeno, naj občina Mozirje poseže po najhitrejših ukrepih, da napravi red. Če tega ne bo, naj se gostišče Rinka za določeno dobo zapre. No, upamo, da do tega ne bo prišlo in da bodo turistični činitelji v Solčavi sami napravili red v svoji hiši. Turisti v Solčavi pomenijo oživljanje vsega področja in jamstvo socialnega in gospodarskega napredka. Vsako drugo usmerjanje je tvegano. Gozd je bogastvo, ki ga je treba ohraniti za vsako ceno, rezerva za hude čase. Dokler pa imamo globoke gozdove od Kneza in Haudeja do Bukovnika, jih izrabimo za turistične namene, za množice turistov in planincev, ki iščejo v gorskem svetu rekreacijo svojega duha in telesa.

Najti je treba tudi način, kako obnoviti nekdanje drobne, domače turistične postojanke po domovih, pustotah in sa-

minah v dolinah in po bregovih nad njimi. Nekaj tega se je že naredilo, marsikaj pa bo še treba. V Logarski dolini so bili pred vojno štirje večji hoteli, ena velika depandansa, dve planinski manjši postojanki, vsega skupaj 290 postelj, zdaj pa je obnovljen pravzaprav en sam dom, vendar tudi s skrajno težavo, kakor da tu ne gre za turistični objekt v kraju, ki ima odlične objektivne pogoje za razvoj turizma. Tri ostale pred vojno mogočne turistične postojanke so privatna last, dve sta delno obnovljeni, ena v začetnem stadiju. Treba bi bilo najti način, kako tudi te vključiti v socialistično turistično gospodarstvo, saj bi s tem rešili spotoma še kak drug problem, ki je v zvezi s socialistično izgradnjo in poglobitvijo socialističnih odnosov.

Turistična konferenca se je ustavila tudi pri Ljubnem, ki je bilo pred vojno najmočnejše po svoji gostinski zmogljivosti in je razpolagalo tudi s precejšnjim številom turističnih postelj. Morda je prav zato prišlo do nepotrebnih nasprotij pri oživljanju turizma po sodobnih načelih in predpisih. Kdor more dati postelje, naj jih da, kdor pa ima kuhinjsko kapaciteto in gostinske prostore, naj jih nudi turistom in s tem koristi svojemu kraju in posredno prometu in gospodarstvu vse Zg. Savinjske doline. Kolo časa se ne obrača nazaj.

Konferenca, ki jo je vodil toy. Rado Jenko, predsednik Celjske turistične podzveze, je izzvenela v željo, da bi Zg. Savinjska dolina od Letuša do Plestja zaživela z močnejšim turističnim utripom, kakor smo ga ugotavljali doslej. V zadnjih letih je nekaj napredka, vendar še dolgo ne toliko, da bi bili turistični aktivisti savinjskega področja lahko zadovoljni. Za savinjsko deželico pa turizem je in ostane ne samo gibalno gospodarskega uspeha, marveč tudi kulturnega in socialnega razvoja, in to ne samo za redke posameznike, marveč za širše množice, ki jih ta kompleksna gospodarska panoga nujno mobilizira.

T. O.

Makalu — v Ljubljani. PZS je povabila člana francoske ekspedicije na Makalu, Sergeja Coupéja, da bi predvajal v Ljubljani film o vzponu na Makalu, ki je prejel lansko leto I. nagrado na Mednarodnem festivalu planinskega filma v Trentu.

Dne 21. junija se je v Domu železničarjev zbralo le malo ljudi — morda zato, ker je PZS povabila samo člane alpinističnih odsekov, morda tudi zato, ker ni bilo vstopnine (predavatelj in film

Serge Coupé

sta bila zastoj, organizacijske stroške je krila PZS). Toda ti maloštevilni so videli film, ki je prav gotovo najboljši, kar smo do danes v Ljubljani videli o Himalaji.

Kljub temu ali pa morda ravno zaradi tega, ker ekspedicija ni imela operaterja, je film tehnično in alpinistično

PLENUM GLAVNEGA ODBORA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Glavni odbor Planinske zveze Slovenije je zasedal v nedeljo dne 12. maja 1957 v prostorih Trgovinske zbornice v Ljubljani. Odprl in vodil ga je predsednik PZS tov. Fedor Košir, poleg 10 članov upravnega in 2 članov nadzornega odbora PZS se ga je udeležilo še 21 članov iz vrst PD, 1 opazovalec, zastopnik Planinske zveze Jugoslavije tov. Bogdan Kurcica iz Beograda in zastopnik Slov. poročevalca tov. Ing. Megušar Maks.

Skupno poročilo o delu upravnega odbora PZS od zadnje skupščine dalje, vendar pa ločeno po posameznih sektorjih dela, je podal sekretar PZS tov. Fetiš Mirko.

Iz poročila sledi, da se organizacijski sestav UO in PD ni bistveno spremenil. Kakor pri PZS tako so se tudi pri društvih v preteklem letu v večji meri začeli ustanavljati mladinski odseki, ki delujejo z večjim ali manjšim uspehom. Od 84 društev ob lanskim skupščini se je število članov PZS povečalo na 88. Na novo so bila ustanovljena PD Luče, Kokra, Podbrdo in Radlje ob Dravi. Ustanav-

odlični. Videli smo ne samo taborišča in nekaj panorame, ne samo sliko vrha z zasajenim cepinom in neizbežno zastavico — tokrat smo videli res ves potek ekspedicije, vse detajle plezanja in vso zadnjo etapo. Čestitajmo članom odprave, ki so tudi v višinah preko 8000 metrov še nosili s seboj kamero in ki so se kljub napornemu vzponu in tehničnim težavam še sistematično ukvarjali s snemanjem. Priznajmo pa tudi, da so imeli vprav nehimalajsko srčco: v štirih dneh popolnoma jasnega vremena se je zvrstilo na vrhu vseh osem članov ekspedicije, z vodjem šerp vred. In štirikrat se je z njimi vred povzpela tudi kamera na enega najvišjih vrhov naše zemeljske oble.

Tudi v uvodnem delu — Indija, Nepal — smo videli prizore in barve, ki jih je videlo le malo evropskih oči, posnela pa prav gotovo še nobena kamera. Plesni menihov, nepopisne barve in edinstvene maske — ob prazniku monsuma v nekem manastiru v višini kakih 4500 m — vse to se je vrtelo pred kamero kot v odlično pripravljenem sporedu. K temu originalna glasba na originalnih instrumentih — med drugim nekaj metrov dolge »trobente« — tako da človek ni vedel, ali je to še glasba primitivnih narodov ali pa supermoderen jazz.

Film v celoti, predavanje, ki ga je spremljalo — razen nekaj uvodnih besed je bil ves tekst vnaprej preveden v slovenščino in je bil podajanih sinhronizirano s filmom — v nemajhni meri pa tudi simpatična pojava predavatelja, ki ga čitatelji Planinskega vestnika prav dobro poznajo, sta osvojila poslušalce tako, da jim bo ta večer še dolgo ostal v spominu. —nič

Ija se še PD PTT Maribor, pripravlja pa se tudi ustanovitev PD v Kidričevem pri Ptujju in v Poljanah v Poljanski dolini. Žal pa je v tej veliki skupnosti PD nekaj članov, ki ne kažejo nikakih znakov življenja in jih vkljub vsem prizadevanjem ni mogoče pripraviti k delu, to sta PD Ilirska Bistrica in PD Rateče—Planica. Obe društvi že dalje časa nista imeli občnih zborov. Število njihovih članov pa je padlo pod minimum 50 članov, ki je po statutu pogoj za samostojno delovanje društva. UO je zato mnenja, da obe društvi prenehata obstajati. Kljub temu pa je treba ugotoviti, da poteka delo v ostalih PD dokaj dobro. To dokazujejo zlasti letošnji občni zbori, ki so bili mnogo bolj razgibani ter živahni in plodni kakor doslej. Člani UO PZS so obiskali kar 63 občnih zborov.

Tudi nekaj številok dokazuje napredek planinskega gibanja. V letu 1956 se je namreč po več letih število članov precej dvignilo za skoro 3000 (2984) tako, da je bilo konec l. 1956 vključeno v naša društva skupno 37 629 organiziranih članov, in sicer 25 231 odraslih, 7190 mladincev in 5208 pionirjev. Najrazveseljivejše

deilstvo pri tem je, da je največji porast za beležila mladina (1916 ali 66% vsega porasta v letu 1956) in da predstavlja mladina 33% vsega našega članstva.

Največji in verjetno najtežje rešljivi problem pri skoro vseh društvih, posebno pa še v društvih z velikim številom članstva je vprašanje neposrednega stika in povezave društva s članstvom. Vsekakor pa bo treba najti primeren način tesnejšega sodelovanja s člani. Tudi o tesnejšem sodelovanju med društvi samimi bo treba razmisлити. Niso tu mišljene kake podveze ali podobno kot na primer pri Smučarski zvezi, temveč predvsem koordinacijski odbori ali komisije društev z določene-ga področja ali v določenem okraju, naj-bolje v okviru SZDL. Na ta način bi društva ne samo vzpostavila medsebojne stike, tem-več bi lahko vzporedno aktivno sodelovala tudi z drugimi športnimi ter podobnimi orga-nizacijami. Ti koordinacijski odbori naj bi se formalno po upravnem ali teritorialnem prin-cipu.

Sklep lanskoletne skupščine, da se v okvi-ru PZS ustanovi komisija za mladinska vpra-šanja, je dal še posebej poudarek, da je po-trebno vprašanju mladine v planinski orga-nizaciji posvetiti še več pozornosti. Kljub začetnim težavam je treba ugotoviti, da je bil na tem področju dela storjen velik korak naprej in da se že kažejo prvi sadovi dela.

Komisija, ki je delala v okviru danih na-potkov, je morala šele iskati pravilne prijeme in oblike dela z mladino v planinski orga-nizaciji.

Gibanje članstva mladine in pionirjev v planinski organizaciji v zadnjih šestih letih kaže zlasti pri pionirjih stalen porast in ni občutiti vmesnega padca po letu 1951/52, ka-kor pri odraslih članih. O tem priča nasled-nja statistika:

	pionirjev	mladincev	skupaj
1951	2 771	10 623	13 394
1952	2 662	8 637	11 299
1953	2 936	7 902	10 838
1954	2968	6905	9873
1955	3 471	7 011	10 482
1956	5 208	7 190	12 398

V stalnem porastu je tudi odstotek mla-dine v odnosu na celotno članstvo, in sicer leta 1951 s 27,3, leta 1952 30,4, leta 1953 30,5, leta 1954 28,9, leta 1955 30,2 in leta 1956 33%, zlasti še v zadnjih letih, ko se je število članstva mladine v odstotkih močno dvignilo, in sicer od leta 1951 na 1955 za 5,8% in od leta 1955 na 1956 za 15,4%.

Porast članstva mladine v zadnjih dveh letih dokazuje, da so PD pričela resno obrav-navati vprašanje mladine, ustanovili so se samostojni mladinski in pionirski odseki, ki so z osamosvojitvijo pokazali mnogo dobrih uspehov. Zanimivo je zlasti gibanje v letu 1956 po posameznih društvih. Če bi hoteli pri-kazati to gibanje članstva za vsako društvo posebej, bi ugotovili, da so dvignili članstvo industrijski centri ter manjša društva, žal pa je članstvo v večjih mestih padlo. Ta društva se tudi ne morejo pohvaliti, da so imela pri delu z mladino uspehe in da so ji posvečala dosti manj pozornosti in pomoči kot ostala društva. Zanimiva je tudi ugotovitev, da so sicer nekatera društva visoko dvignila član-stvo mladine, niso pa v zadnjih dveh letih za njo storila ničesar niti organizirala izletov in tudi še nimajo formiranega samostojnega mladinskega odseka. Tak »papirnati dvig« članstva mladine ni pozitiven.

Dostoj je uspelo organizirati največ šolske mladine, t. j. pionirjev iz osnovnih šol ter dijakov in študentov. Tako se tudi PD v industrijskih centrih, čeprav je poreklo te mladine delavsko, ne morejo pohvaliti, da so

zajela dovolj delavske mladine, prav tako pa tudi podeželska društva, da so zajela kmečko mladino. Velik problem je vključevanje obrt-niške in vajenske mladine. Za uspeh pri šol-ski mladini gre zahvala predvsem velikemu razumevanju šolskih vodstev in poštrevol-nim profesorjem in učiteljem na posameznih šolah. Ni pa še uspelo društvom vzbuditi in-teresa in vzpostaviti sodelovanje na vseh šolah, kar se predvsem pojavlja v večjih mestih. Nujno je treba omeniti tudi sodelovanje med množičnimi in družbenimi organizacijami ter ljudskimi odbori, kjer ta povezava že obstoji, so se pokazali tudi že vidnejši uspehi. Žal to sodelovanje z organizacijami, ki se bavijo z vprašanjem mladine, ni bilo mogoče vzposta-viti povsod, ker vsaka organizacija vidi je probleme svoje organizacije in skoraj ljubo-sumno čuva torišče svojega dela. Ugotoviti pa je treba tudi dejstvo, da je pomoč Ljudske mladine, predvsem na podeželju, nezadostna in nezadovoljiva. Tako ima planinska orga-nizacija v mnogih krajih najmočnejšo mla-dinsko organizacijo, kar je sicer za planinsko dejavnost razveselivo, manj pa za politično organizacijo kraja, ki ne zna pritegniti mla-dine v svoje vrste.

Vprašanje mladinskega tiska so skušala rešiti tri društva oziroma mladinski odseki na ta način, da izdajajo svoje liste.

Decembra leta 1956 je bilo prvo mla-dinsko posvetovanje, katerega se je udeležilo 39 društev. Zastopniki mladinskih odsekov so poročali o svojem delu, o uspehih in težavah, ki jih imajo pri svojem delu. Prikazano je bilo veliko delo mladinskih odsekov, zlasti pa je pohvalno za mladinske odseke medse-bojno sodelovanje, kar pride do izraza pred-vsem v Zasavski dolini in na Koroskem. Tu so bili tudi skupni zbori mladincev in pionirjev.

Marsikateri mladinski odsek si samostojno zbira materialna sredstva z zbiranjem zdra-vilnih ležišč, gozdnih sadežev in odpadnega materiala. Nekatera društva imajo tudi za svoje mlade planince posebne kroje ali pa vsaj del enotne opreme, obstoje pa tudi od-seki, ki imajo že svoje sekcije, kot so pevski in tamburški zbor. Lahko pa tudi postavijo moštvo za šah, odbojko in podobno.

Ne more pa se zanikati, da se pri tem delu pojavlja tudi mnogo napak, zlasti tam, kjer PD oziroma njihovih upravnih odborov posvečajo mladini premalo skrbi in nadzora. So primeri, ko mladina zabaja v gore brez vsakršnega nadzorstva in izkušenih vodstev, da se slabo ponaša in pljančuje v planinskih postojankah, uničuje planinsko floro in da je nedisciplinirana. Kjer so taki pojavi, se razume, da starši ne bodo puščali in zaupali svojih otrok PD.

Kot velik problem, ki ga je posvetovanje nakazalo, so vodilni kadri, ki bi lahko delali z mladino. Le redka društva so to vprašanje rešila sama.

Za praznik »Dneva mladine« od 19. do 25. maja so se mladinski odseki marljivo pri-pravljali in sodelovali pri prireditvah v okviru pripravljajalnih odborov, predvsem pa z orga-nizacijo izletov ter partizanskih in orienta-cijskih pohodov. Komisija pri PZS pa je v čast temu prazniku razpisala enoletno tekmo-vanje med mladinskimi odseki, ki se je pričelo dan 19. maja 1957 ter bo zaključeno dne 25. maja 1958.

Dejavnost propagandne komisije po zadnji skupščini ni bila tako plodna kot pred njo. Sicer pa se je z ustanovitvijo posebne kom-isije za mladinsko vprašanje znatno zmanj-šal krog opravil te komisije, ki je dotlej skrbela tudi za vprašanje mladih članov pla-ninske organizacije. Največ skrbi je komi-sija posvetila organizaciji predavateljske de-javnosti. Sklenila je dogovore s predavatelji

za tri predavanja z barvnimi diapozitivi, pripravila eno standardno predavanje s črno-belimi diapozitivi in nabavila dva kratka diafilma v barvah. V načrtu je tudi nabava modernega projekcijskega aparata za večje dvorane.

Zaščita gorske prirode je naloga, ki stopa v zadnjem času vedno bolj v ospredje. V preteklem obdobju je komisija glede tega sodelovala z drugimi organizacijami in zavodi, ki tvorijo posebno koordinacijsko komisijo za varstvo prirode. Rezultat tega sodelovanja je bila izdelava propagandnih tabel, nameščenih na žel. postajah in organiziranje tabora za voditelje taborniške Gorske straže. Tega bolečega problema pa ne bo mogla rešiti planinska organizacija sama in bo treba tozadevno odločno apelirati na široko javnost.

Propagandna komisija je hotela skupno s Turistično zvezo Slovenije izdati propekt z naslovom »Gorski svet Slovenije«. Čeprav je pripravila vse gradivo, propekt zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni izšel. Tudi za drugo varianto, po kateri naj bi izdali samo preprosti propekt z glavnimi podatki o vseh planinskih postojankah, za zdaj ni sredstev.

Na mrtvi točki še vedno tiči tudi vprašanje planinskega muzeja. Glavni problem so primerne prostori. Potrebno pa je omeniti pobudo PD Jesenice za ustanovitev Triglavskega planinskega muzeja in ohranitev stare Vodnikove kočice na Velem polju.

Predlaga, da bi PZS odkrila na vrhu Triglavca spominsko ploščo Luki Korošcu, ki je bil po najnovejših ugotovitvah zelo verjetno prvi pristopnik našega očaka Triglava. Ker bo planinska organizacija prihodnje leto slavila 100-letnico prvega pristopa na Triglav, bi naj ta dogodek proslavila v nedeljo 24. avgusta 1956 z odkritjem spominske plošče in s proslavo večjega obsega. To naj bi bil nekakšen manifestativen shod planinskih veterancev in aktivnih funkcionarjev planinske organizacije. Komisija tudi upa, da bo PZS še letos počastila spomin trentarskim vodnikom z odkritjem spominske plošče na veliki skali v Trenti pred Juliano.

V okviru propagandne komisije deluje samostojno tudi fotoodsek, ki pa nikakor ne more prav zaživeti. Odsek se je skušal finančno osamosvojiti s tem, da bi deloval na komercialni bazi. Vendar tudi tako ni bilo pravega uspeha. Člani odseka so izdelali in prodali ca. 20.000 razglednic PD. V tem letu je izdelal tudi 24 reprezentativnih albumov s 25 fotografijami. Propagandna komisija pa je mnenja, da fotoodsek ni sam sebi namen, temveč je namenjen tudi vsem PD. V sekciji so zbrani res najvidnejši predstavniki umetniške planinske fotografije in bi zato društva v večji meri lahko upoštevala njihove nasvete oziroma bi se v večji meri morala obračati na sekcijo za mnenja, zlasti glede fototablavic v planinskih postojankah. Tako pa so še danes v nekaterih kočah taki fotoznački, da z njimi blazimo ne samo ugled planinske organizacije, temveč tudi sloves naše, v svetu dokaj poznane fotografije.

Nedvomno so planinci z delom Planinske založbe najbolj neposredno seznanjeni, saj vsaka nova edicija zgovorno kaže njeno delovanje.

Kmalu po monografiji »Dr. Klement Jug« — veliki slovenski alpinisti je izšlo delo »Valentin Stanič, ki ga je uredil tov. Evgen Lovšin. Pravkar je prof. Josip Wester končal rokopis monografije o dr. I. C. Oblaku, planinskem in krajinskem leposlovju, tov. Boris Režek in Evgen Lovšin pa pišeta delo o naših gorskih vodnikih. PZS pa opaža, da posamezna društva in teh je precej, pobisi razpečavajo izdaje Planinske založbe ozir. šele na večkratne pozive te obračunavajo. Ker

je Planinska založba v veliki meri odvisna od rednega dotoka teh denarnih sredstev, apelira na društva, da z večjo vneto in hitreje razpečavajo planinsko literaturo.

Komisija za alpinizem se je trudila, da izvrši sklepe zadnje skupščine. Posebno je razveseljivo dejstvo, da v številnih društvih alpinisti prevzemajo odgovorne funkcije v svojih upravnih odborih, in sicer ne le kot načelniki alpinističnih odsekov, temveč tudi na mladinskem, markacijskem, propagandnem in gospodarskem področju planinske dejavnosti. To vključevanje alpinistov v skoraj vse sektorje planinskega dela dokazuje, da vzgoja v alpinističnih odsekih ni zgolj enostranska in da danes alpinisti predstavljajo pomemben faktor, s pomočjo katerega je mogoče izvesti tudi težje organizacijske in praktične planinske naloge.

V preteklem letu so štiri alpinistični odseki izvedli plezalne šole, šestnajst odsekov je organiziralo svoje plezalne tečaje. Komisija za alpinizem pa je priredila alpinistični tabor v Krnici. Tega organiziranega vzgojnega dela se je udeležilo 470 alpinistov, t. j. skoraj 50% vseh alpinistov iz Slovenije. Sedem alpinističnih odsekov je s finančno podporo PZS izvedlo alpinistične odprave v Prentj, Čvrstno, Durmitor, Prokletije in Maglič, dva alpinistična odseka pa sta izvedla odpravo v Dolomite. Alpinistični odprav v naša in tuja gorstva se je udeležilo preko 100 alpinistov.

Alpinistični uspehi niso izostali. V letu 1956 je bilo izvršenih 2443 vzponov, od tega 15% I. stopnje, 10% II. stopnje, 27% III. stopnje, 28% IV. stopnje, 15% V. stopnje in 5% VI. težavnostne stopnje.

Število vzponov napram lanskoletnim se je dvignilo za 7% (lansko leto 1888 vzponov), število vzponov IV. težavnostne stopnje za 5%, V. stopnje za 6% in VI. stopnje za 2%. To je dokaz, da se tehnična zmogljivost alpinističnih odsekov dvigla iz leta v leto. Pri tem pa je potrebno ugotoviti, da alpinisti izvršujejo vse te vzpone s tehnično opremo, ki nikakor ni zadovoljiva. Predvsem je zato nujno, da se jim omogoči nabava novih plezalnih vrvi, ker so sedanje dotrajale. Nabava novih 100 nylon plezalnih vrvi je trenutno najvažnejša naloga PZS, kajti gre za življenjske alpinistov, katerih dotrajane vrvi ne bodo zadržale, da se ne bi podali v nove prvenstvene smeri, katerih so v preteklem letu izvedli 98.

Od zadnje skupščine dalje so se smrtno ponesrečili 4 alpinisti, vzrok je bil v glavnem neizkušenost in nepremišljenost ter objektivne okoliščine, katerim se niso mogli izogniti. Zato naj bo naloga alpinističnih odsekov, uvesti strožjo kontrolo med poedince, ali so ti kos nameravanim vzponom. Na drugi strani pa je treba od alpinistov zahtevati večjo odkritosrčnost, ker skrivanje nameravane vzpona pred tovariši večkrat vodi v nesrečo.

V letu 1956 je PZJ organizirala odpravo planincev na Kavkaz. Ta odprava, ki se je štela s strani PZJ za delegacijo jugoslovanskih planincev, na Kavkazu ni napravila najboljšega vtisa. To pa predvsem ne zato, ker so sovjetski alpinisti šteli jugoslovansko odpravo za alpinistično odpravo, ne pa za oficielno delegacijo planincev.

Himalajski fond, ki se zbira s pomočjo vseh članov PD v Jugoslaviji, ne bo zadoščal niti za enega udeleženca. Vendar pa je ta široka akcija v jugoslovanskem merilu osnova za ponovne razgovore z najvišjimi forumi v državi, ki naj bi z izdatno finančno pomočjo omogočili jugoslovanskim alpinistom zavzeti enega od najvišjih vrhov Himalaje.

Gorska reševalna služba šteje sedaj 21 gorskorješevalnih postaj in skupin z nad 60

obveščevalnimi točkami. Registriranih gorskih reševalcev je 156. Število reševalcev je med letom podvrženo manjšemu nihanju, ker sprejema nove, predvsem mlajše člane, nekateri pa tudi izpadejo. Med njimi je tudi 5 reševalcev - vodnikov lavinskih psov. Bistveno okrepitev tega dela GRS pa lahko pomeni povezava GRS z ljudsko milico, ki je letos priredila samostojen tečaj za 9 policijskih lavinskih psov v Krnici, razen tega pa se je udeležila z 8 psi tudi zveznega reševalnega tečaja na Korošici.

Leta 1955 je bilo v Sloveniji pri 421 913 v naših kočah vpisanih obiskovalcev vsega skupaj 49 večjih in od GRS izvedenih gorsko-reševalnih akcij. To leto je bilo v naših gorah 8 smrtnih nesreč. Leta 1956 pa je bilo seveda več — posebno smučarskih. Vsekakor pa statistika o gorskih nesrečah kaže, da je v naših gorah v primeru z drugimi alpskimi deželami še razmeroma najmanj nesreč (na 10 000 obiskovalcev ena nesreča oziroma na povprečno 40 000 ena smrtna), kar priča o tem, da je naš sistem dobro zavarovanih in skrbno markiranih potov, sistem koč itd. izredno povečal varnost v gorah in poskrbel tudi za to, da so naše gore dostopne najširši množicam, ki dandanes iz različnih vzrokov niti niso najboljše opremljene niti ne zadostno pripravljene na težavne razmere v gorah (posebno pozimi in ob vremenskih prevratih), mnogokdaj pa tudi premalo poučene in posvarjene.

Komisija za GRS je v preteklem letu organizirala in obvezno predpisala za vse gorske reševalce izpit iz »prve pomoči, ki se opravlja pred komisijo, sestavljeno iz zdravnikov in izkušenih gorskih reševalcev. Izpite je doslej opravilo 114 gorskih reševalcev. Za izpopolnitve praktičnega in tehničnega znanja gorskih reševalcev so posamezne postaje prirejale krajše vaje in tečaje — med njimi 5-dnevni tečaj maja 1956 pod Storžičem z 20 tečajniki gorenjskih postaj, julija 1956 2-dnevni tečaj za 25 pripadnikov LM na Vršču in septembra ponovno podoben tečaj ravno tam, večbe postaj Jesenice, Mojstrana, Kamnik, Trzin in Ljubljane okt. 1956 na Korošici z 20 udeleženci, konec nov. na Vršču 3-dnevna vaja za gorenjske in soške postaje, dve enodnevni vaji v Mojstrani, tečaj za lavinske pse januarja 1957 v Martuljku in marca 1957 na Vršču, skupna vaja z italijanskimi reševalci iz Rajbla in Trbiža avgusta 1956 na Vršču, enodnevni izlet okt. 1956 na Krvavec s 120 miličniki, ki so obravnavali obveščanje, preventivo in opremo v gorski reševalni službi itd. itd. Sovjetskim alpinistom, ki so lani julija obiskali tudi naše slovenske gore, so prikazali na Vršču naš način reševanja v stenah. V zadnjem času (od 6. do 14. aprila 1957) pa je bil na Korošici — žal v izredno neugodnih in nenaklonjenih vremenskih razmerah — že dolgo napovedani zvezni zimski gorsko-reševalni tečaj, ki ga je v glavnem finansirala PZJ in katelega so se udeležile ekipe večinoma po pet reševalcev z vseh planinskih zvez bratskih republik, razen tega pa tudi 4 pripadniki JLA in 17 pripadnikov LM. Zraven je bilo 11 lavinskih psov, med njimi trije iz Makedonije. Tečaj je imel usposobiti začetne kompletne ekipe gorskih reševalcev, ki naj potem vsaka v svoji planinski zvezi in republik organizirajo in širi ter izpopolnjuje gorsko reševalno službo. Rezultati sodelovanja z JLA in z LM pa so že sedaj prav razveseljivi, v bodoče pa obetajo prav izredno koristne uspehe. Ljudska milica je v lanskem letu opremila na svoje stroške z gorsko-reševalnimi pripravami in rekviziti nekaj svojih postaj in s tem okrepila gorsko-reševalni inventar, zelo lepo pa pomaga GRS tudi v obveščevalni službi in s prevozi.

Kot članica Mednarodne komisije za gorsko reševalno službo (IKAR) se je konec oktobra lani udeležila vsakoletnega zasedanja te komisije v Pontresini v Švici. Poleg tehničnih gorsko-reševalnih vprašanj, predvsem nadaljnjega uresničevanja sklepa o poenotenju vse gorsko-reševalne opreme v vseh Alpah, je največjo pozornost vzbudil njen predlog, naj se ponesrečenci v gorah povsod rešujejo brezplačno tako kot pri nas. Čeprav so ta predlog načelno vsi odobraval in pozdravili kot idealno ureditev, pa so se pri praktičnem obravnavanju zadeve močno sklicevali na vse mogoče razloge, ki ovirajo izvedbo tega predloga. Vendar pa je naš predlog dosegel vsaj to, da se bo po eni strani stvar še resno proučevala in ostala na delovnem programu komisije, po drugi strani pa so se dogovorili za dvostranske pogovore in morebitne dogovore. Na našo pobudo in konkretne predloge so se za brezplačno reševanje že izjavili Zapadni Nemci (Bavarci) in Južni Tirolci. Za našo GRS je to vsekakor moralni uspeh. Naš predlog naj bi bilo letošnje zasedanje IKAR ob 45-letnici GRS v Jugoslaviji ni bil sprejet, ker je bilo proti našim predlogom in glasovom sklenjeno, da naj se vrše vse seje in druge prireditve v Švici, kjer je sedež organizacije.

Važna pa so v GRS tudi materialna vprašanja. S pomočjo Industrijske sole Zelezarne Jesenice in Ljudske tehnike v Celju izdeluje GRS domala že vse gorsko-reševalne rekvizite, uvaža le še jeklene vrvi in vponke. Glavni problem pa so še vedno sredstva za naglo obveščevanje. Vsaka resna nesreča znova in znova dokazuje, da je obveščanje najsibkejša in najbolj boleča točka v GRS, zaradi katere trpi tudi njena naglica v posredovanju. Vsekakor ne bomo mogli biti zadovoljni vse dotlej, dokler ne bo telefonske zveze vsaj v Aljažev dom, v Tamar, v Logarsko dolino in dokler ne bo brezžične zveze s tako po gorskih nesrečah ogroženimi in znanimi posojankami, kot so Okročel, Kamniško sedlo, Kokrsko sedlo, Pogačnikovo dom in podobno. Če bodo te zveze boljše in hitrejše, bo lahko v bodoče odpadla tudi marsikatera kritika in očitke. Vsekakor pa bi lahko mnogo pomagala tudi JLA, če bi stacionirala na letališču v Ljubljani ali v Lescah helikopter, ki bi bil v primeru potrebe na razpolgo tudi za namene in uporabo GRS. Tozadevno je GRS svoje prve pobude posredoval tudi Letalski zvezi Slovenije.

Redni dohodki GRS komaj zadostujejo za njeno životvarjenje. Lani so bili zelo uvidelni darovalci: Zavod za socialno zavarovanje LRS je poklonil 500 000 din, Republiški svet sindikatov 500 000 din, DOZ 500 000 din, Svet za zdravstvo LRS 50 000 din in Rdeči križ LRS 27 000 din v gotovini ter nekaj živil in ponosene obleke.

Komisija za planinska pota je delala v smislu sklepov zadnje skupščine PZS ter je na občasnih sejah kolektivno razpravljala o razdeljevanju finančnih sredstev, o obisku terena, o dopolnjevanju markacij na področjih manj delavnih društev in podobno. Komisija se je načelno držala prioritetege načrta, sprejetege na zadnjem zboru markacistov, vse to v okviru finančnih možnosti in opozoril s terena. Zlasti v preteklem letu je komisija s svojim posredovanjem dosegla, da so bila predvidena dela opravljena s skoraj polovico nižjimi stroški od proračunskih.

Markacijska dejavnost po društvih se je močno izboljšala ter so markacijski odsoki kljub posameznim napakam na terenu dosegli lepe uspehe. Glavno breme pri tem nosijo društva, kar je pravilno in v skladu s statuti društev. Vsi vodje skupin niso zadovoljivo opravili svojih nalog. Zato pa bodo

na spomladanskih sestankih markacistov po teritorialnih skupinah skušali najti požrtvovalne delavce za prevzem vodstva nekaterih teh skupin.

Zanimanje za transverzalo je veliko ter jo je doslej prehodilo 18 planincev, med katerimi sta en pionir in ena mladinka. Pot sama še vedno ni vzorno markirana in bodo vsi nedostatk, ki so delno estetskega značaja, odpravljene v letošnjem letu. Opis slovenske planinske transverzale bo dotiskan prihodnje leto, kaže pa, da bo vsebinsko kvaliteten.

Osnovna naloga gospodarstva naše planinske organizacije je smotno gospodarjenje s sredstvi, ki so mu na razpolago in pridobivanje novih. Tega načela se je **gospodarska komisija** vedno držala. Investicijski sklad, osnovan po lanskem sklepu skupščine, v katerega se stekajo dotacije, ki jih prejema PZS za investicije, je narasel že na 35 milijonov dinarjev in bil v celoti izroččen društvom na razpolago kot brezobrestno posojilo. Čim hitreje bi bilo kroženje teh sredstev, tem bolj bi bila izpolnjena njegova naloga. Kaže pa, da se tega vsa društva ne zavedajo, ker ne vračajo posojil ob dospelosti. Takih nevrnjenih anuitet je ca. 1.700.000 din. Poleg kreditov iz tega sklada je PZS posredovala društvom tudi 12-milijonski kredit, ki ga je sama najela pri Narodni banki iz naslova regresa za letni odmor. Vračanje tega posojila Narodni banki še ni urejeno, vendar velja tudi za ta sredstva, da so dana društvom v obliki posojila. V preteklem letu je prejela PZS 17 milijonov investicijskih sredstev, namenjenih za izboljšanje pogojev za letni odmor delavcev in uslužbencev. 80% teh sredstev je PZS vnesla v investicijski sklad in iz njega podala kredite društvom, medtem ko je 20%, katere so prispevali ljudski odbori, nudila društvom kot dotacijo. Ta sredstva je prejelo 20 društev in so jih uporabila za tiste investicije, ki so še v teku leta povečale kapaciteto oziroma izboljšale sanitarne naprave v postojankah.

Investicijska dejavnost je bila v preteklem letu dokaj razgibana. V okviru prioritarnega gradbenega plana je PD Koper nadaljevalo z gradnjo nove postojanke na Slavniku, PD Bovec je postavilo zasilno postojanko na Mangru, na mestu stare Vodnikove kočice na Velem polju je PD Bohinj zgradilo moderno planinsko postojanko. Dom na Peci je napredoval do ostrejša, kočica na Menini planini je v surovem stanju dograjena in pod streho, prav tako delno tudi Dom na Jančah. Mnogo je bilo izvršenih večjih in manjših popravil kot n. pr. na Češki koči, pri Triglavskih jezerih, pri Tičarjevem domu na Vršču, opremljen je bil tudi Valvazorjev dom, Dom na Okrešlju in Dom pod Veliko Kopo. Bivšo obsežno gozdarsko zgradbo na Gorjancih je PD Kostanjevica spremenilo v planinsko kočico na Polomu, PD Cričmelj je elektrificiralo Dom na Mirni gori in napeljalo telefon, PD Škofja Loka je prav tako napeljalo v Dom na Lubniku telefon, v gradnji pa ima električni daljnovod, PD Idrija je uvedlo v postojanko na Javorniku plinsko vzvzveljavlo, pri Erjavčevi koči na Vršču je bila podaljšana jedilnica z verando, PD Križce gradi verando pri koči na Kriški gori, PD Dol pri Hrastniku je pričelo graditi novo postojanko na Goreh, PD Rimske Toplice adaptira za planinske namene kočico na Kopolniku, PD Slov. Konjice je zgradilo razgledni stolp na Rogliji, PD Ruše je napravilo verando pri Ruški koči, PD Obrtnik v Mariboru pripravila gradnjo kočice na Tuižlovem vrhu, PD Maribor je otvorilo novo zavetišče pri Urbanu, instaliralo pri Ribniški koči UKV postajo, PD Ljubljana-matica pa je opustilo postojanko na Smarni gori in začelo s povečavo

koče pri Triglavskih sedmerih jezerih. Izvršenih je bilo še precej drugih različnih adaptacij iz sredstev društev samih.

Knjigovodska evidenca o finančno materialnem poslovanju društev se je v zadnjem času le nekoliko izboljšala. Večina društev je pač uvidela, da jim pravilno vodeno knjigovodstvo nudi dober vpogled v poslovanje. V aprilu je gospodarska komisija sklicala svet gospodarjev PD, na katerem je bilo podano izbrano poročilo o investicijski dejavnosti društev od zadnjega zasedanja Sveta gospodarjev PD v letu 1955 do 1957. Svet gospodarjev je ugotovil, da prioritetni gradbeni plan, ki je bil sprejet na zadnji skupščini, ustreza potrebam, v perspektivni gradbeni plan pa je vnesel še novogradnjo postojank na Soriški planini, Cavnu in Snežniku. Obveščati pa mora načelo, da ne sme nobeno društvo začeti novogradenj brez predhodne odobritve skupščine ali plenuma PZS, ne glede na to, od kod si društvo preskrbi finančna sredstva. Svet gospodarjev PD je za plenum izdelal tudi osnutek pravilnika za planinske postojanke, poleg tega pa so sklenili predlagati plenumu zvišanje prenočilne v planinskih postojankah. Razprava o amortizaciji je bila na zasedanju sveta gospodarjev zelo živahna. Pri glasovanju se je večji del društev odločil, da ostane celotna amortizacija pri društvih in to zato, ker se boje, da ne bi društva, ki bi prejela kredit na nedospelo amortizacijo iz skupnega amortizacijskega sklada, odplačevala v redu teh kreditov. Dalje je svet gospodarjev razpravjal o pijačevanju v planinskih postojankah in o odvzemu uprave planinske postojanke Tamar PD Rateče ter plenumu stavil ustrezne predloge.

Poročilo upravnega odbora je sledilo poročilo nadzornega odbora, ki ugotavlja, da je bilo poslovanje upravnega odbora PZS v preteklem letu popolnoma v redu, v nadaljevanju svojega poročila pa je podal nekaj nasvetov v pogledu zaščite planinske flore, vzgoje mladine glede nevarnosti v gorah in brezpogojnem prenehanju pijačevanja v planinskih postojankah. Na koncu svojega poročila je še pripomnil plenumu, da obrata posebno pažljivo na popularizacijo naše planinske literature, zlasti Planinskega Vestnika. Plenum je nato potrdil bilanco PZS za leto 1956 in proračun za leto 1957.

VAŽNEJSI SKLEPI

I. Organizacija

1. Upravni odbor PZS naj čimprej obnovi komisijo za organizacijska vprašanja. V to naj pritegne zastopnike društev, predvsem iz večjih mest.

2. Za boljše medsebojno povezavo društev naj se ustanove koordinacijski meddruštveni odbori v okviru SZDL. UO PZS naj prouči način ustanovitve teh odborov.

II. Iz mladinske komisije

1. Planinska društva, ki že imajo vladano mladino in pionirje, nimajo pa še posebnega mladinskega odseka, naj tega ustanove še v teku letošnjega leta. Vodja odseka naj bo praviloma član upravnega odbora PD, sicer ga je treba vsaj vabiti na odborove seje.

2. Upravni odbor PD je dolžan nuditi mladini pomoč z organiziranjem izletov, s predavanji in predvajanjem planinskih filmov. Mladinski odseki, pri katerih je delo z mladino v teku, naj svoje izkušnje posredujejo drugim planinskim društvom ter naj utrjujejo sodelovanje s skupnimi izleti, s tabori in zbori, s partizanskimi in orientacijskimi pohodi, s prireditvami, s tekmovalnimi, s predavanji in drugimi ustreznimi načini.

3. Kjer ni povezave z drugimi družbenimi in športnimi organizacijami, zlasti pa z ljudsko mladino, naj PD vabijo njihove mladince k svojim akcijam. Zlasti naj vzbudijo zanimanje za planinstvo med prosvetnimi delavci, ki morejo z vsakodnevnimi stiki usmeriti mladino v PD.

4. Mladino je treba postopoma navajati, da bo opisovala svoje vliše z izletov, s prireditv, s taborjenj in svoje doživljanje v planinah ter te objavljala v mladinskih časopisih in v Planinskem Vestniku.

5. Mladinska komisija pri PZS naj pripravi vse potrebno, da bo že leta 1953 organizirala mladinski tabor. V letošnjem avgustu naj PZS organizira večdnevni praktični zlet z vodji mladinskih odsekov.

6. PD so dolžna, da v mejah možnosti nudijo mladini potrebna materialna in finančna sredstva. V ta namen naj ustanovijo sklade, v katere naj se stekajo razni dohodki.

7. PZS naj si tudi v bodoče prizadeva doseči 75% popust na železnici vsaj za čas šolskih počitnic in dopustov. Planinske postojanke morajo za prijavljene skupine mladincev in pionirjev zagotoviti prenočišča in izdatna enolončna jedila po zmernih cenah.

8. Z razpisom enoletnega tekmovanja med mladinskimi odseki v čast praznovanja Dneva mladosti, ki mora vsebovati vse vzgojne in organizacijske naloge iz teh sklepov, bo delo mladinskih odsekov uspešnejše.

III. Iz komisije za alpinizem

1. Za nadaljnji kvantitativni razvoj alpinizma pri nas je potrebno, da alpinistični odseki vključujejo v piezalne šole mlade planince, da jih v odsekih in v piezalnih tečajih vzgojijo v dobre alpiniste in zavedne državljane. Odseki naj skrbijo za redni zdravniški pregled vseh članov in pripravnikov. V preventivne namene naj izvajajo strožno kontrolo nad člani in pripravniki, če so ti kos določenim vzponom. V vseh odsekih je tudi obvezno treba uvesti redna predavanja o nevarnostih v gorah in o prvi pomoči. V vseh piezalnih šolah in tečajih je treba vključiti v program pouk o reševanju v gorah, o nevarnosti v gorah in o prvi pomoči.

2. Komisija za alpinizem naj izvede alpinistični tabor in alpinistično odpravo v Centralne Alpe ter zbor alpinistov, ki naj ima delovni značaj. Alpinističnim odsekom naj nudi večjo pomoč predvsem pri izvedbi njihovih začetniških alpinističnih tečajev, pri izdaji skript o nevarnostih v gorah, o prvi pomoči in o reševanju v gorah, pri nabavi piezalnih vrvi in ostalih alpinističnih rekvizitov in z rednim zavarovanjem vseh alpinistov. Prouči naj se možnost, kako vključiti večje število ženske mladine v alpinistične odseke. Mladinski taborom in letošnjemu izletu mora komisija dodeliti svojega člana kot instruktora.

IV. Iz gospodarske komisije

1. UO PZS naj redoma sklicuje posvete gospodarjev še pred koncem gospodarskega leta.

2. Amortizacijo je treba obračunavati v razmerju 8:2. Od ustvarjenega prometa odvajajo društva v svoj amortizacijski sklad 80%, v društveni amortizacijski sklad pri PZS pa 20%. PD smejo uporabljati ta sredstva

izključno le za postojanke, ki so jih ustvarile. Amortizacijske zneske je treba predvsem uporabiti za zboljšanje opreme in za nadomeščilo te v kočah.

3. Planinska društva morajo posvečati več pozornosti oskrbniški kadru in ga seznaniti z vlogo, katero mora odigrati v današnji družbi. PZS naj uvede evidenco oskrbnikov.

4. PZS naj poskrbi za obnovo planinske postojanke na Snežniku.

5. Ker je PD Rateče—Planica prenehalo obstajati in je črtano iz seznama društev PZS, se planinska koča v Tamarju izroči v upravljanje PD Univerza v Ljubljani.

6. PD bodo odkupila odvišne številke Planinskega Vestnika prejšnjih let za opremo knjižnic v planinskih postojankah po ceni 30 din.

7. PD naj zvišajo cene za prenočnino v planinskih postojankah. Cene za skupna ležišča naj bodo od 30 din do 40 din, v sobah pa od 50 din do 70 din. Stroške za uporabo in za pranje rjuh je treba priračunavati ceni za prenočnino.

8. Plenum PZS odobri in sprejme pravilnik za planinske postojanke z dostavkom, da ima UO PZS v času med zasedanjem obeh skupščin pravico odvzeti upravo nad planinsko postojanko društvu v primeru ponovnih ali zelo težkih kršitev hišnega reda.

UO PZS naj ta pravilnik stilstiščno obdela in mu da primerno pravniško dilekto.

V. Iz komisije za GRS

1. Iz preventivnih razlogov je treba najširši planinski javnosti posredovati vzroke nesreč v gorah in jo učiti, kako se preprečujejo. Pri tej preventivno-vzgojni nalogi je treba poudariti, da ni največ nesreč v težkih stenah, temveč na krajih, dostopnih vsem planincem in na planinskih smučiščih. Za izvedbo te naloge se je treba v večji meri posluževati tiska in radia.

2. Komisija za GRS je dolžna, da s stalnim izpopolnjevanjem reševalne opreme in z nadomeščanjem iztrošene in zastarele omogoči postajam GRS uspešno in pravočasno udeležbo pri reševanju.

3. Za dosego pravočasnega in uspešnega reševanja ponesrečencev v gorah in zaradi boljšega upravljanja postojank je treba izdelati perspektivni načrt za vpostavitve telefonske in radijske zveze izhodiščnih postojank za vstope v stene z dolino. Urediti je treba telefonsko zvezo za Aljažev dom v Vratih, Pogačnikov dom pri Kržiških jezerih, Kočo pri Triglavskih jezerih, Planinski dom v Logarski dolini, Frischaufov dom na Okrešlju, Kocbekov dom na Korošci ter na Jermanovih vratih in Cojzovo kočo na Kokrskem sedlu.

Zatem je plenum po predlogih PD odkoval s srebrnim častnim znakom več članov. Ti so:

1. Cesar Jože — član PD Ljubljana-matica, 2. dr. Hrašovec Milko — član PD Celje, 3. Herle Fortunat — član PD Celje, 4. Keršnik Stane — član PD Ljubljana-matica, 5. Malenšek Alojz — član PD Slov. Konjice, 6. Strašnik Alojz — član PD Maribor, 7. Skrajnar Tone — član PD Ljubljana-matica, 8. Stajdohar Tone — član PD Ljubljana-matica, 9. Torelli Albin — član PD Ljubljana-matica, 10. Zen Jože — član PD Litija-Smartno.

Naročajte Planinski vestnik, ki vam opisuje zanimivosti naših gora!

Iz planinske literature

Horolezec, glasilo državnega odbora za telesno vzgojo in šport, izhaja tretje leto. Pred seboj imam pet številk letnika 1957. Oprema je prav tako borna kakor l. 1956, čeprav se je urednik R. O. Bauše v zaključnem članku vdajal upanju, da bo boljša, da bo boljši papir in boljši tisk. Zadnjo številko l. 1956 drugega letnika je urednik usmeril v čisto kozmopolitsko stran, skoraj vsi članki so posvečeni Himalaji in drugim visokim gorstvom po svetu. A. Veverka poroča o preteklosti in razmišlja o prihodnosti himalaizma. V tolažbo tistim, ki jim ne bo padel v usta osemtisočak, priobčuje seznam himalajskih vrhov od Everesta do K₂ (7513 m) po H. A. Försterjevi knjigi »Bis zum Gipfel der Welt«. 300 je sedemtisočakov, 25 nad 7300—7500 m, do slej jih je komaj osmina premaganih. Miro Rozental razpravlja o vprašanju »Ojos de Salado ali Aconcagua« na podlagi literature do l. 1956. Znano pa je, da tega problema ni več, Aconcagua je obdržala primat zapadne hemisfere. Dagmar Jedličkova je iz »Ogonjoka« prevedla zgodovino Pik Pobjede in Čan—Tengri. Dr. L. K. razmišlja o tenzigizmu, pretiranem kultu Tensinga po l. 1953. Josef Lorenc pa poroča novice o afganistanskih gorah. Dve strani sta posvečeni Edmundu Hillaryju, ostalo pa drobnim novicam. Novi letnik se vrača spet na domača tla in v Evropo. Uvodni članek se peča spet o izboljšanju Horolezca v oblikovnem in v vsebinskem pogledu. Najtehtnejši članek je posvečen mladinskemu problemu, sicer pa so v prvi številki nametane novice iz Mt. Blanca, Nange Parbata, članek o plezalnih vrveh (po »die Alpen«) in o gorski reševalni službi. Jozef Lorenz poroča o obisku sovjetskih planincev v Jugoslaviji l. 1955 v Prokletijah in Julijskih Alpah. Poroča tudi o jugoslovanski planinski delegaciji, o skupni odpravi na kak sedemtisočak in o sovjetski želji, da stopi v UIAA in CISA. Tybor Šurka je prevedel iz ruščine opis vzpona po vzhodni steni Dom—Baj—Ulgen, ing. Jiri Mikš pa poroča o vzhodni steni Stalinovega vrha. Sovjetskemu alpinizmu je posvečen tudi obširni ekscerpt iz knjige Beleckega, o kateri poroča dr. Rozental. Isti informator pa skrbi tudi za dokaj ažurno poročanje o novicah na zapadu. Mirek Kukačka je napisal članek o Mount Mc Kinley na Alaski, Igor Houdek, strokovnjak za reševalno službo, pa o uporabi helikopterja v gorah. V eni izmed številk so prilo-

žene slike na boljšem papirju, kar naj bi bil korak k napredku. Sicer pa je po vsebini Horolezec dokaj nesistematično urejen novičar, čeprav ima namen biti glasilo in program. Podoba je, da prede trda za sodelavci, kajti na nekaterih straneh bereš opozorilo: Ali si že napisal članek za Horolezca? T. O.

Turistika, glasilo istega državnega odbora, izhaja v enaki obliki in na enakem slabem papirju kakor Horolezec. Urejuje list dr. Milan Skalnik. Pred seboj imam eno samo številko, 12. iz l. 1956. Turistika je glasilo turistične organizacije, ki goji potovanja peš, s smučmi, s kajaki, s kolesom in motociklom. V tej številki je zanimiv članek o inozemskem turizmu, v katerem avtor ing. Bedrih Bušek upa, da se bo kmalu odprl tudi za Češko in za Čehe. Reitmayer se bavi z misljo, da bi morala turistična stroka imeti svoje mesto tudi na visokih šolah. Ostali del številke izpolnjuje novičarstvo in razne objave. T. O.

Krásy Slovenska je slovaški mesečnik, ki ima sicer nekam preskromni zunanji ovoj, medtem ko ničesar ne pogreša v svojem jedru. Turistična revija, ki obsega propagando za najširši integral ljubezni do narave, ima krasen papir, barvne priloge, lepe fotografije, razločen tisk. Vsaka številka ima kar dve barvni prilogi, tako da je kar prevelik razloček med skoraj grdim ovitkom in razkošno notrino. Zunanji ovitek le ščiti notranjega, boljšega. 12. št. 1956 je posvečena reševalni službi v Visokih Tatrah. Piše o zgodovini tamkajšnje GRS, priobčuje organizacijsko shemo in najmodernejše priprave, s katerimi razpolagajo. Pri tem ne manjka, kar je prinesla avstrijska reševalna tehnika. Članke, ki so vsi posvečeni tej ali oni strani GRS, krase lepe fotografije, bodisi zgodovinskega bodisi sodobnega tehničnega značaja. Januarska številka l. 1957 je posvečena smučarstvu in sedemdesetletnici ing. Ivana Houdka, ki je za to priložnost napisal nekaj o toponomastiki Visoke Tatre. Zanimiva zgodovinska drobtina je članek Gustava Šorma o potovanjih Jana Kollárja, početnika panslavizma. Speleologe bo zanimal članek o speleoloških problemih Bistriške jame in prelepe slike podzemljskega sveta. Plazovim v Podbanski oblasti je posvetil temeljit članek ing. Milič Blahout. Za metodiko razprav o plazovih je vsekakor dobrodošlo, da je sešel plazove v Tihi in Koprovi dolini, obenem pa zapisal kubaturo posameznega plazov. Tako je v Tihi dolini 29 plazov pobralo s pobočij

3 598 000 m³ snega, v Koprovi dolini pa 24 plazov 663 700 m.³ Orjaške mase snega so seveda opravile svoje v gozdovih. Dr. Vladimir Adamec priobčuje Zapiske iz Bolgarije, ing. Janota pa zapisek o divjih zvereh v Malih Karpatih. Kakor o Kollárju tudi o Janu Komenskem isti avtor razpravlja o odnosu velikega pedagoga do potovanja.

Revija je dobro urejevana, pestra, kratkih člankov in bogato ilustrirana, metirana pa na moderen način. Omnibusnost revije pa je naravnost drzna, saj združuje celo vrsto športov, ki utirajo pot k naravi. To se vidi tudi iz fotografij: najdrznejšim tehničnim slikam iz sveta šeste stopnje slede vaše idile, železniške postaje, cerkve in gradovi. Revija ima okoli sebe širok krog kvalitetnih sodelavcev. T. O.

Za krásami domova je bolj ilustrirana revija kot glasilo in po opremi, obliki in vsebini precej slična reviji *Krásy Slovenska*. Pred seboj imam prvih pet številke 1. 1957. Revijo urejuje dr. Milan Skalník, v odboru pa so še znana imena češkega športnega sveta: dr. Vladimir Adamec, dr. Černík, dr. Chysky, dr. Novak. Izdaja ga isti državni odbor kakor vso tovrstno periodično literaturo. Za planince je mikaven članek o zimski alpinistiki v Tatri, napisal ga je dr. Vittek. Za slehernega ljubitelja narave je poučen Karla Heinricha članek o sledovih v snegu, tistih ljubih stopinjah, na katere tolikokrat naleti smučar in zimski alpinist, pa največkrat ne loči srnine sledi od gamsje, kunine ne od veвериčine. Revija »Za krásami domova« je dobro urejena in dobro opremljena. Pri nas kaj podobnega še nimamo. Značilno zanjo je direktna aktivna propaganda za športe, katerih glasilo je. T. O.

Nos montagnas — Unsere Berge — Le nostre vette — Nossas muntagnas, revue de Club Suisse de Femmes Alpinistes januar—junij 1957. Glasilo Švicarskega ženskega alpinističnega kluba izhaja natančno in redno desetkrat na leto v svoji standardni, konservativni obliki in s svojo razmeroma ozko vsebino: Tu so najprej klubska poročila, nato pa kratki, navdušeni, sentimentalno podčrtani opisi tur. H. Zabeth iz Ženeve je priobčila članek »Osem dni na koči Monte Rosa«, M. L. Gaggini članek o otoku Elbi, Mireille Ziegler članek o koči Mont Fort, na pomoč je priskočil odlomek iz knjige »Vrh nad oblaki«, ki jo je napisal vodja švicarske ekspedicije na Everest Albert Egger. Prisrčen in zanimiv je obenem članek iz zgodovine smu-

čanja s fotografijo smučark pred 50 leti v dolgih krilih in modnih rutah. Iz »Die Tat« je ponatisnjen članek o predlogih Instituta na Davos-Weissfluhjochu glede poimenovanja plazov. Institut predlaga natančno klasifikacijo plazov v šest glavnih tipov glede na obliko, površino, vlažnost, prerez, obliko gibanja in razna druga znamenja. Skozi vse številke se vlečejo zapiski iz dnevnika, ki ga je pisala sekcija SFAC Burgdorf na potovanju po Španiji in španskih gorah. Ena številka je posvečena 40. skupščini SFAC v La Chaux-de-Fonds. SFAC ima 5408 članic v 53 sekcijah, kar pomeni, da so Nos montagnas glasilo močne in žive organizacije. Res pa je, kakor pravi poročilo, da v redakciji ni ničesar novega in da gre vse svojo redno in urejeno pot; lepo posuto in ograjeno s pedantno pristrizeno živo mejo, bi predejali mi.

T. O.

Proteus, ilustriran časopis za poljubno prirodoznanstvo, leto XIX, 1956/57, št. 4—10. Številko 7, ki je izšla februarja 1957, je uredništvo izdalo kot geološko številko. V tej številki je seveda mnogo čtiva za planince, posebni članek Dušana Kušcerja, Kako so nastale gore, in Antona Ramovša O davnih vulkanih na Slovenskem. Oba članka sta informativna in poučna za slehernega planinca in alpinista, ki hodi po gorah, kakor je treba. V isti številki sta prav tako zanimiva članka o kristalih (Valerija Osterc) in o numulitih (Rajko Pavlovec). Opozarjamo tudi na zapisek I. Gamsa, Speleološka postaja v Podpeški jami, v zadnji številki pa Ivana Rakovca članek o jamskem medvedu. Deseta številka zaključuje 29. letnik te popularne, skrbno urejevane in močno razširjene revije, ki jo izdaja Prirodoslovno društvo v Ljubljani, urejuje pa dr. Lavo Čermelj.

T. O.

To Vuno, glasilo CAH (Club Alpin Héliénique, Ellenikos oreibatikos sindemos), nov. dec. 1956, januar—april 1957. Številke iz 1. 1957 kažejo, da Grki z izboljševanjem svojega planinskega glasila še niso nehali. Revija, ki je pred petimi leti imela najslabši papir in izhajala tako rekoč brez opreme, revna po obliki in vsebini, je danes že na mednarodni višini, vsaj po zunanosti, papirju in po prilogah, ki od letos izhajajo na najboljšem švedskem papirju. Simbioza s smučarstvom je ostala, ker pač odgovarja njihovim razmeram, vsebinsko ostaja glasilo na istem nivoju kakor lani.

T. O.

Razgled po svetu

Švicarji so na ekspediciji na Everest opravili tudi precejšnje glaciološke študije na ledeniku Khumbu. Ledenik Khumbu seže v višino 8000 m, Švicarji so ga kontrolirali pol leta na treh profilih. V višini 5450 m, kjer so imeli bazo, se je maja meseca stanjšal za 2 m. Na svoj račun so prišli tudi meteorologi, vendar je bilo merjenje temperature in drugih stvari združeno tudi s tveganimi podvigi, kajti tudi v snežnem metežu so razbirali podatke 48 različnih instrumentov. Raziskovanje je vodil Fritz Müller iz zürške univerze.

Rudolf Rother je znan nemški založnik. Tudi pri nas je ljubiteljem planinske literature znano ime. Letos je praznoval 70-letnico. Knjigotrštva se je izučil v Švici, od l. 1920 pa ima sloveče podjetje v Münchenu. Bil je eden prvih, ki je organiziral velike smuške ture in smučarske tečaje. Njegova založba izdaja znane nemške planinsko-smučarske revije »Der Winter«, »Deutsche Alpenzeitung« in »Der Bergkamerad«. Pravi, da se še zdaj z biciklom vozi na nedeljne izlete v gore.

»Der Bergkamerad« je 18. maja 1957 prinesel simpatično pisan potopis Fritza Schatza o naši klasični triglavski turi skozi Vrata po Tominškovi poti na Triglav s povratkom na Bohinj preko Triglavskih jezer. Avtor hvali gostoljubnost naših koč in ljubeznivost naših ljudi.

Avstrijska ekspedicija v Karakorum 1957 je na delu. H. Buhl in Schmuck sta se zaradi defekta na letalu 36 ur mudila v Beirutu. Z letalom je bila vsa oprema in brašno prepeljana v Ravalpindi in Skardu. Od tu so šli na ledenik Baltoro. Ko so bili že na poti, je prišlo dovoljenje pakistanske vlade za vzpon na Broad Peak. Buhl je odletel posebej, ker ni bil pripravljen. »Salzburger Blatt« je zaradi tega spustil nanj ostro bodico, češ, lahko, saj se je peljal zastopj. Kakor smo zvedeli iz dnevnega časopisja, je ekspedicija uspela, le Buhl je umrl gorniške smrti.

Varšavski časnik »Szandar Mlodych« je potrdil glas, ki je krožil že več let, da se je ponesrečila sovjetska ekspedicija na Everest. Stela je 40 mož. Stalin je ekspediciji naročil, naj v smislu takratne mirovne sovjetske ofenzive zasade na vrhu Everesta zastavo miru. Bilo je l. 1952.

Zapadna stena Druja je zadnja leta pomenila eno največjih senzacij evropskega alpinizma.

L. 1952 so steno zmogli Francozi, eden od članov uspešne naveze je napisal o vzponu knjigo s podnaslovom »Nova doba v alpinizmu«. Uspeh v Druju je terjala sinteza vzhodno in zapadno alpskega alpinizma. Ta je pripeljala do nenavadnega tipa evropskega gornišva — do ekspedicij v vertikalo«, je pisal Guido Magnone. Prof. Dyhrenfurth je imenoval to plezanje »Überklettere«. Vendar, šlo je še naprej. L. 1955 je Bonatti po šestih dneh skrajnih naporov sam preplezal zapadno steno Druja in smer še popravil s tem, da je vstopil v jugozapadnem stobru, ki se danes imenuje Bonattijev steber. Marca 1957 pa sta Francoza Jean Couzy, udeleženec ekspedicije na Anapurno l. 1950, in René Desmaison, ki je prvi stopil na Makalu l. 1955, premagala zapadno steno Druja v zimskih razmerah. Bonattijev steber sta pustila pri miru zaradi slabih snežnih razmer. 10. marca ob šestih zjutraj sta startala po trdnem srenu, v višini ledeniške groblje pa se jima je vdiral. Desmaison je bil slabo razpoložen, zato sta prvi dan bivakirala na prvem pragu 100 m visoko. 11. marca sta imela neugodne snežne razmere. 12. marca sta menila izstopiti preko severne stene na greben, 13. marca pa sta sklep obžalovala; ker jima je 12. marca šlo dobro od rok, bi bila rada stopila na vrh. Tretji bivak sta zapustila ob osmih, bivakirala v steni četrtilč, nato pa sta se 14. marca 13-krat spustila z vrhovo do vzhodja stene. Vreme sta imela ves čas ugodno, —10 do —15°C, od druge ure dalje v steni ni bilo sonca.

V Dauphiné sta Coupé in Girod 18. III. 1957 preplezala južno steno la Meije, Bouvier, Lamber in Voillat pa so 20. in 21. marca preplezali južni steber Barre des Ecrins. Tudi dve zimski turi, ki spadata med najvidnejše činitve moderne časa.

Peilstein je dunajski plezalni vrtec, plezalna šola, 25 km oddaljena od velikega človeškega mraviljišča. Bele, strme apneniške stene so pogreznjene v globoko zelen iglastega gozda, v bližini je romantični samostan Heiligenkreuz, slavni Mayerling in romantični Helenental. Stena je dolga 800 m in ponekod do 100 m visoka. 300 plezalnih smeri je izpeljanih tu preko. Kakor v vseh plezalnih vrtecih, imajo tudi tu smeri miniaturno podobo velikih smeri in po njih imena: Matterhorn, Cimone, Mala Cina, Winklerjev stolp. Mnogo kočljivih mest nosi ime po dekletih, ki so drzne plezalce nagrajevale za ta ali oni korak, vzpon, kočljivo mesto. Najbolj znano in najbolj izvirno mesto v Peilsteinu je Petelinji greben,

30 cm široki in 10 m dolgi greben, ki ga je mogoče premagati le jahaje. Če se tu utrne s čela sraga strahu, pristane 30 m nižje v grušču. Za začetnika pač nič prijetno, če tu spozna, da ni čisto brez vrtoglavice. Ob sobotah in nedeljah je v Peilsteinu desetkrat več prometa kot ob ostalih dneh v tednu. Na enega plezalca pride deset gledalcev. Za vsakogar to ni, publika pri plezanju utegne biti za marsikoga nevarna, kajti človek je po naravi nečimrn. Na srečo je v Peilsteinu nekaj dobrotljivih borovcev, ki so s svojimi koreninami rešili že marsikatero preveč razborito mlado življenje. Zadnje čase so jih nekateri prenapeteži na najtežjih mestih spodekali. Res niso prav storili. Peilstein je izgubil, izgubili pa so tudi ljudje, ki ga uporabljajo za alpinistični tening.

V Arlbergu je na smuških tekmah vrglo nekoga Helmutha Girardellija s piste, ki je bila poledenela. Kakor bi ga izstrelil, se je zaletel v gledalce in na mestu ubil 21-letno Nemko Evamaro Angelo.

Mednarodna alpska komisija za zaščito Alp, ki od l. 1952 združuje vseh šest alpskih dežel, je nazadnje zborovala v Innsbrucku l. 1952. Predsednik je dr. Zimmerli iz Berna. Letos se je vršil sestanek v Bolzanu, kjer deluje Stefenelli, predsednik italijanske prirodne zaščite (Movimento pro Natura). Na sestanku so obravnavali vprašanje nacionalnih parkov, žičnic, cest, elektrarn, daljnovodov, motornega prometa po alpskih cestah in vprašanj divjega lova in zaščite favne, posebno rjavega medveda. V Italiji se močno zanimajo tudi za pomnožitev gamsov v tistih področjih, kjer se število tega živega gorskega okrasja iz leta v leto manjša.

Snežni človek — še enkrat! Skrivnost baje še vedno ni rešena in romantično razpoloženi ljudje so tega kar veselji, saj je na svetu vedno manj skrivnosti. Jeseni l. 1951 je novico o snežnem človeku sporočil v svet Eric Shipton, ki je bil tedaj na ogledih okoli Mt. Everesta. Časniki so poskrbeli za polemike, za pretiravanja, za senzacijo. Vmešal se je londonski prirodoslovni muzej, češ da je to »Himalayan Langur«, himalajska opica, mnogo se je pisalo o tem, kaj pomeni »Me te gang mi«, kakor šerpe imenujejo tega himalajskega »človeka«, drugi so govorili, da gre za neko vrsto medveda, tretji so spet vedeli za opico, ki je večja od »langurja«. Dr. René v. Nebesky — Wojkowitz je tri leta študiral etnografijo na meji Tibeta in Indije. Tibetanci imenujejo snežnega človeka Mi-go = divji mož. V Sikkimu ga imenujejo Mi-čim-

po = velik mož, v dolini Čumbi tudi Mi-bom-po = močni mož. Opisujejo ga takole: Če stoji pokoncu, je visok 210 do 230 cm. Močno temnorjavo telo nosi jajčasto glavo, z rdečerjavim neporaslim opičjim licem. Hodi večji del po dveh, lahko nagnjen naprej, s počasnim korakom. Sledi v snegu merijo 25 do 30 cm in leže skoraj v isti črti. Tibetanci menijo, da doživi tudi 200 let. Pripovedujejo o mi-göju, ki so ga ranili možje treh rodov in šepa že stoletja. Še danes ga večkrat vidijo v gorovju Mi-gö-ri = gorovju divjega moža, ki leži med dolino Čumbi in kneževino Butan. Živi v visokih gozdovih, vidijo pa ga tudi na ledeniških grobljah in na ledenikih. Na morenah mu prija slan mah. Giblje se najraje ponoči. Izdaja ga pokanje vej, ki jih sproti lomi, in poseben glas, podoben žvižgu, ki ga daje od sebc. Ognja se boji, človeku ni nevaren, razen če je ranjen.

Če ta opis drži, potem je to precej drugačna žival kakor Himalayan Langur. Privatni sekretar nekoga tibetskega ministra je pripovedoval tale dogodek: Pozimi se je nek njegov znanec mudil v Dungkar Gomba, v glavnem samostanu doline Čumbi. Zdajci je zaslišal žvižg mi-göja. Lame so se glasu zelo prestrašili. Zjutraj so odkrili sledi, ki so držale v gozd. Nedolgo zatem je isti znanec videl mi-göja blizu prelaza Na-hö. Oddaljil se je brez posebne naglice. Neko noč so slišali njegov žvižg in lomastenje. Hitro so prižgali ogenj, nakar je prišel tako blizu, da so ga v svitu grmade lahko videli. Poleg takih zgodb pa je v Tibetu še vrsta drugih, fantastičnih. Govore o lovcu, ki je zdravil ranjenega mi-göja, na kar mu je ta za plačilo prinesel gamsa. Govore o kamnu, ki da ga mi-gö nosi pod pazduho in ki da je strašno orožje. Kamen imenujejo mi-gö-kyi-gye-do (mogočni kamen divjega moža).

Migöja poznajo tudi Lepče, mongoloidni, primitivni praprebivalci Himalaje. Imenujejo ga Ču-mung = duh ledenikov, ali Hlo-mung = gorski duh. Časte ga kot patrona lova in kot glavarja gozdnih živali. Lovci plemena Lepča trdijo, da duh živi v podobi resnične živali in da so ga že večkrat videli. Dr. Nebesky-Wojkowitz pravi, da se njihov opis strinja z opisom migöja.

Šerpe ga imenujejo »Me te gang mi«, kar naj bi pomenilo »nagnusni snežni človek«. Dr. Nebesky trdi, da besede Me te tibetski jezik ne pozna in da gre verjetno za medre, kar pomeni človek-medved. Ta najbrž ni identičen z migöjem, čeprav tudi o njem krožijo podobne fantastične stvari kakor o migöju. Vpra-

šanje je torej, katera žival razburja evropske ekspedicije, ali je to neka doslej neznana opica ali ta človek medved. Neki indijski alpinisti so v samostanu na nepalsko-tibetski meji odkrili konservirano živalsko glavo, ki popolnoma odgovarja opisu, kakršnega pričujemo zgoraj. Živali s tako glavo prirodopisna znanost doslej nima v evidenci. Od lani so na delu angleški, indijski in ameriški zoologi, da bi ujeli snežnega človeka. Doslej se jim to še ni posrečilo.

Cesta na Trimmeljoch bo ena najlepših alpskih cest. Na avstrijski strani je cesta že uporabna, na italijanski pa so se dela zataknila. Cesta bo omogočila kratko zvezo iz najlepših smučarskih terenov v deželo palm v Meranu, ki je eno najlepših in najbolj znanih letovišč na svetu.

Na divjem zapadu v ZDA imajo nekaj dreves, katerih starost cenijo na 4000—5000 let. Pred kratkim pa so v Oaxaci v Mexicu odkrili Matuzalcma dreves, in sicer v cipresi Montezuma. Njene letnice izpričujejo starost 7000 let. Drevo je bilo torej že prastaro, ko so egiptovski faraoni postavljali prve piramide in ko je Srednja Evropa preživljala kameno dobo. Cipresa je še danes krepka in še raste.

Ing. Alfred v. Radio — Radis je aprila l. 1957 umrl. Njegovo ime je bilo znano tudi med našimi alpinisti. V poslovnem svetu je bil znan kot ustanovitelj Österreichische Saurerwerke. Vendar so mu gore več pomenile kot njegovi uspehi v avstrijski industriji. Bil je častni član ÖAC (Österreichischer Alpenklub), znan planinski pisatelj in do svojega '80. leta aktiven gornik, ki je kljub visokim letom znal vabiti v svojo družbo tudi klubski naraščaj. Dunajski alpinizem je z njim izgubil še enega od zastopnikov klasične dobe.

Dr. Theodor Körner je bil sodruknik »Naturfreunda«, glasila socialistične planinske organizacije. Pokojni predsednik sosedne države je bil zgled plemenitega športnika do konca svojih dni. Kakor naš pokojni dr. Tuma je tudi Körner uril svoje telo še v visoki starosti. Znano je, da tudi pozimi ni nosil plašča in ne klobuka. Rad je potoval in delal izlete v naravo. Vnemal se je za množičnost planinstva. »Če bo planinstvo tako, bo pripomoglo h kulturnemu in gospodarskemu napredku.«

George Band je na Dunaju v Auditorium maximum predaval o vzponu na Kangčendzöngö. Predavanje je bilo značilno, saj je bilo prežeto z anglosaškim humorjem in osoljeno s krepkimi domisljicami. »Kanč« zavzema tudi v nemški

himalajski zgodovini pomembno mesto, saj je moral obrniti pred 25 leti Paul Bauer s skupino najboljših nemških in avstrijskih alpinistov. Kanč leži na meji med Nepalom in Sikkimom, 130 km jugovzhodno od Mt. Everesta. Od daleč se vidi razločneje kot kateri koli drugi osemtisočak. Kirurg Charles Evans, ki je vodil angleško ekspedicijo, se je skrbno pripravil na vzpon. Indijski letalci so fotografirali vse pristope. Spomladi 1958 je s 30 šerpami začel z naskokom. Glavarju dežele Sikkim so morali obljubiti, da ne bodo stopili na vrh. To so obljubili, čeprav niso prav nič pomislili, ali bodo obljubo držali. Maharadža je to obljubo od njih terjal zato, da bi mu bogovi ne zamerili, ker je dal dovoljenje za vzpon. Pristop do gore opisuje Band kot zelo slikovit in romantičen, vmes pa navaja pesem šerp, ki se je vsak večer tožno glasila ob tabornem ognju: »Tam gori se goste sahibi, tu doli sem jaz, čisto sam in reven, ždim v svojem kotu. Ah, zame ni bakšiša...«

Angleži so uporabljali kisikove aparate, vendar zato niso dosti laže hodili. Na nekem taborišču jim je veter dvignil 40 kg težki šotor in ga odnesel 200 m daleč, ne da bi se menil za 12 mož, ki so ostali brez hrane. V višini 5500 m so naleteli na ostanke ekspedicije izpred 50 let: grob, nekaj konserv. Od 7000 m dalje so se borili z vremenom in še bolj s samim seboj. Nápada jih je nespečnost, ni jim dišala nobena jed. Obrazi so jim posineli, upadli, vsi so si želeli delikates, ki jih v Himalaji ni. Ta si je zaželel ananas, oni gnat, tretji kavjar itd. Vendar — vse je dobro, če je konec dober, pravi z neko komedijo Bandov rojak Shakespeare. Prišli so na vrh, vendar so držali obljubo — nekaj metrov pod vrhom so se ustavili, ne da bi se ball občutka, češ nikoli ne bomo mogli reči, da smo vrh dejansko zavzeli.

Ing. Fritz Moravec je dobil januarja letos nagrado dr. Karla Rennerja. Izročil mu jo je dunajski župan Jonas. Odlikovanec je bil član Naturfreunda od mladih nog in je vodil najmočnejšo dunajsko mladinsko sekcijo. Vodil je za mladino plezalne tečaje in tabore, vodil več odprav v Zapadne Alpe. Imel je preko 100 predavanj, največ za Naturfreund širom po svetu. Ima visoko funkcijo v organizaciji TVNF. Ljubezen do gora mu je vcepljal oče, ki je bil po poklicu kurjač na železnici, v prvi svetovni vojni pa vojaški vodnik po Dolomitih. Poleg nagrade »dr. Karl Renner« je dobil zaradi uspešnih ekspedicijskih štipendij Körnerjeve ustanove, častno plaketo ASKO in častno športno medaljo

dunajskega mesta. Najbolj je vesel Renncrjeve, največje počastitve za človeka iz delavskega razreda, kakor pravijo avstrijski socialdemokrati. Avstrijski NF pričakujejo, da bo nagrajenec zdaj še z večjim veseljem deloval v mladinskih sekcijah, ki so letošnjo zimo v Innsbrucku pozdravile mladinske zastopnike sedmih držav. Mednarodni kongres se je vršil v skrbi za demokracijo in mednarodno sodelovanje pod vtisom madžarskega oktobra in angleško-francoske agresije na Egipt. Pozdravil jih je državni sekretar Kreisky, sam član NF. To tudi kaže, kako avstrijska vlada, ne glede na stranko, poudarja pomen planinskih organizacij za avstrijsko državljansko zavest in ugled.

Planinska pesem naj bi bila važno vzgojno sredstvo mladinskih odsekov tudi pri nas. Konservirana muzika iz radia, magnetofona in gramofona ne sme izpodrinuti živega petja množic, ki hite v naravo. Ne bi bilo napak, če bi mladinski odsek dal v roke pesmarico, ki bi vsebovala pesmi po vsebini, melodiji in občutju najbolj sorodne našemu hribovstvu in gorništvu.

Galdhöping (468 m) in Glittertind (2431 m) sta najvišja vrhova na Norveškem, ki so ju lani obiskali avstrijski alpinisti. Tura ni težka, njena vrednost pa je v spoznavanju sveta, ki ga take lahke odprave nudijo mladini.

Na Koroškem so v skrbeh za prirodno prvobitnost jezer. Obala Klopinskega jezera je baje že vsa prodana privatnikom, južna obala Vrbskega jezera je 98% že zazidana. Tu so razstrelili celo »Črno skalo«, o kateri poje ljudska pesem. Komaj so preprečili zidanje weekend hišic pod Vrtačo.

Prehrana na ekspedicijah je še vedno problem. Osnovno načelo je: Čim manj teže, čim večja hranivost in čim lažja prebavljivost. Avstrijske izkušnje (ing. Moravec) pripovedujejo, da se je konservirano meso ljudem naravnost zagnusilo. Raje so po več dni »stradali« ob čaju in keksih, kakor da bi odprli mesno konzervo. Švicarska ekspedicija na Dhaulagiri je skrčila težo brašna na polovico in devet mesecev pripravljala moštvo na tako lažjo prehrano po načelu: Nazaj k naravi! Eric Shipton se je držal načela: »Hrani se od dežele, skozi katero potuješ!« Tudi dr. Tichy je živel v Nepalju večji del od »tsampe«, nekakih mlincev, ki so glavna hrana šerpam. Kitajski kuliji, ki prevažajo rikše, so po mesni hrani oslabei in se po enem tednu poskusa z mesno hrano vrnili spet k rižu. Ing. Moravec je na Ruvenzoriju preizkusil to reformo in je ne more prehvaliti.

Seznam prehrablenih artiklov za himalajske ekspedicije vsebuje, kakor sledi: kruh, pecivo, prepečenec; zemeljski orehi, vitamckstra, tarteks, lešniki, pinije, mandlji, orehi; suhe slive, jabolčni in marelični krehli, rozine, fige, datlji, oranžade, sadni sokovi, glukoza; pšenični vršički, parmezani, cenovispasta, šipkov sok; rastlinski čaj; mleko v prahu; posušena zelenjava, svež krompir, paradižnik, paprika (vitamin C), ribje konzerve (servirati s čebulo in limoninim sokom), mesne konzerve (mešati le s svežo hrano); krušna moka (ne bela!), naravni riž (ne polirani, zaradi vitamina B 1), surovi sladkor; olivno, sončno in laneno olje, olje iz pšeničnih vršičkov (vitamin E, važno pri izčrpanosti, srčni slabosti), med; moka iz soje.

Na jedilniku himalajcev je seveda še marsikaj, vendar je to bistveno. Važno je, da je jedilnik vsak dan pester, skrbno izbran. Ne samo sprememba, tudi sestav jedilnika je važen. Vsebovati mora beljakovine, ogljikove hidrate, grozdni sladkor, organske maščobe (mrzlo stiskano olje in surovo maslo), vitamine, hranilno sol, aromatične snovi. Eden od udov ekspedicije je po vrnitvi iz Ruvenzorija obiskoval tečaj za reformirano prehrano, da bi s to kuhinjo čimbolje seznanil svoje tovariše na prihodnji ekspediciji. Teden pred božičem se je na Sonnblicku urilo moštvo avstrijske himalajske ekspedicije v Karakorumu 1. 1956. Delali so igljuje, postavljali žičnice in žične mostove, se učili tehničnih novosti, delali naporene ture z bivaki, obenem pa se seznanjali z reformirano prehrano. Vsi udeleženci so se je morali strogo držati. Gross-Schaulfcr, voditeljica ženskega referata pri avstrijski delovni skupnosti za ljudsko zdravje, je znala tečajnike o prednosti te prehrane tudi teoretično prepričati. Za odpravljanje starih navad je treba volje in pameti, zato pa je treba stanovitno pojasnjevati.

Goethe je bil navdušen prijatelj potovanja in občudovalec Alp. Znan je njegov verz, v katerem slavi potovanje kot sredstvo za poboljšanje človeka: »Če hočeš biti boljši kot mi, dragi prijatelj, tedaj potuj!« Razume se, da je več načinov, kako človek danes potuje, osvobojen ali uklenjen od pridobitev prometne tehnike. Suvereno svobodni pa je pravzaprav le tisti, ki potuje poč, če ga ne priganja naglica, s katero se povsod spoprijemamo. Prednosti pešačenja bo danes v dobi avtostopa komaj komaj uživala tudi mladina, ki se ji na potovanju po svetu pravzaprav ne bi smelo muditi.

Iz občnih zborov . . .

PD Jesenice. Članstvo stalno raste, konec leta 1956 pa ga je društvo vključevalo že 1017, od tega 669 starejših članov, 148 mladincev in 200 pionirjev. Po socialnem sestavu je bilo 190 delavcev, 202 uslužbenca, 316 učencev in dijakov, 32 študentov in 277 ostalih poklicev. Na Planinski Vestnik je naročenih 11% članov. Društvo je poskrbelo za izdajo jeseniške številke Planinskega Vestnika, za kar gre zahvala tov. Krušiču in še nekaterim sodelavcem. Vsebinska te številke je članstvo zadovoljilo. Zaradi otkočenega zbiranja finančnih sredstev bodo izdali posebno številko Planin. Vestnika šele 1958. Še pred glavno sezono je društvo izdalo okusen prospekt »Vrščič« in s tem izvršilo veliko propagando za svoje postojanke. Delo s poverjeniki se je razvijalo skladno s sklepom zadnjega občnega zbora. Predavanj so imeli devet, od tega dve za članstvo, ostala pa za mladince in pionirje. Skupna udeležba na predavanjih je bila 1225 članov, od tega 795 mladincev in pionirjev. Predavali so tov. dr. ing. France Avčim, prof. Jerovšek, tov. Krušič in Kambič Mirko, predavanja pa so bila spremljana z barvnimi diapozitivi. Poleg teh predavanj je AO organiziral za svoje člane še 10 predavanj. Predavanja švicarskega predavatelja F. Lamberta zaradi visoke cene niso mogli samostojno organizirati, zato pa se je 30 članov udeležilo njegovega predavanja v Ijubljani. Za člane so organizirali 8 izletov in to na Golico (udeležba 76), ponovno na Golico (13), na Triglav (36), na Porezen in bolnico Franjo (10), na Trstelj (17) in na Vrščič, združen s delovno akcijo (32). Sedmih izletov za pionirje se je udeležilo skupno 124 udeležencev. K izletom je društvo prispevalo 24467 din ali na posidmca 71.50 din. Letošnji, predvsem pionirski izleti z manjšo udeležbo so pokazali, da je tak način primernejši. Od 3. VI. do 17. VI. 1956 so organizirali planinski teden. V okviru tega tedna so uredili več izložb v planinskem stilu s statističnimi pregledi o delu društva, organizirali več izletov in v kinu predvajali kratkometražne planinske filme. Izvedli so tudi natečaj solskih spisov in risb s planinsko tematiko. Natečaja se je udeležilo 74 pionirjev in mladincev. Nagrajenih je bilo 9 pionirjev za spise, 3 pionirji za risbe, 3 mladinci za spise in 1 mladinec za risbo. Nagrade so predstavljale uokvirjene planinske slike, knjige, cepin in blago za vetrovke, skupna vrednost nagrad je znašala 15.000 din. Od 15. VII. do 26. VIII. 1956 so organizirali s finančno pomočjo LO MO pionirsko kolonijo pri Izviru Soče. V 6 izmenah je letovalo 59 pionirjev s 6 vodniki. Vsak pionir je plačal dnevno po 75 din in vožnjo. Ker je društvu nekaj denarja še ostalo, je organiziralo planinsko smučarski tabor na Vrščiču.

Prvi začetki urejanja kronike so pokazali, da je skrajni čas, da se začne tudi s tem delom. Obsegala bo tri dejavnosti društva, in sicer od leta 1903—1924, t. j. Kranjskogorsko podružnico s sedežem na Jesenicah, od leta 1924—1941, t. j. Jeseniško podružnico in od leta 1945—1950 PD Jesenice. Posebej pa bodo obdelali še obdobje okupacije, ko je bilo sicer prekinjeno delo podružnic. Da bi dobili pregled nad zgodovinskimi vrednotami planinstva, so po terenskih zaupnikih registrirali vse zgodovinske predmete, ki bi kasneje lahko služili planinskemu muzeju. Zaradi izmenjave izkušenj in medsebojne pomoči je dalo društvo pobudo za koordinacijske sestanke PD jeseniške občine. Na predlog upravnega odbora PD je skupščina PZS odlikovala za-

služne planinske delavce tov. Setince Ivana, Poharja Ivana, Zupančiča Uroša in Smoleja Slavka. Vsi so prejeli srebrne častne znake z diplomo.

Razmeroma dober obisk njihovih postojank, ugodna zimska sezona in ostale poteze premišljenega gospodarjenja so omogočile razmeroma ugodno finančno stanje v društvu, kar je tudi v glavnem omogočilo društvu opraviti in uresničiti skoraj vse, kar je sklenilo. Erjavčeva kočja je izkazala promet din 3159.051, Tičarjev dom 1810.999 din in kočja pri Izviru Soče 1.068.583 din. Zavetišče na Spiški preteklo leto ni bilo oskrbovano, ker društvu ni uspelo dobiti primerne oskrbnika. V letu 1956 je bilo v njihovih postojankah 9300 nočnin in 31 nočnin tujih gostov. Med investicijami je omeniti postavitev zložljivega kioska za prodajo spominčkov pri koči v Trenti, dograditev podaljška Erjavčeve kočje — jedilnice za 26 oseb, nabavo nove opreme za jedilnico v Tičarjevem domu, dovršitev gospodarskega poslopja in skupnega ležišča pri Erjavčevi koči ter nabavo zimne odeje, rjuh in drugo za vse njihove postojanke. Skupno so investirali 1530.379 din.

Dne 19. VIII. 1956 je društvo organiziralo na Vrščiču praznik društva, združen s 50-letnico otvoritve Tičarjevega doma.

Zelo uspešen je bil alpinistični odsek pod vodstvom tov. Krušiča Janeza. Izvedel je številne kvalitetne vzpone doma, njihove odprave najboljših alpinistov v Durmitor in Dolomite pa so pokazale visoko sposobnost njegovih alpinistov. Odpravo mu je finančno omogočil MLO Jesenice. Odsek je poleg tega tudi skrbel za vse štiri bivake in Martuljkovo kočjo.

Diskusija, ki je sledila poročilom, je pokazala, da je bil občni zbor skrbno pripravljen in da v društvu sodeluje večina članstva. To je ugotovil tudi tov. Fedor Košir, ki je zbor pozdravil v imenu PZS in društvu iskreno čestital k doseženim uspehom. Za predsednika je bil ponovno izvoljen dosedanji predsednik tov. Zvone Teržan.

PD Vuzenica. Društvo je zabeležilo v preteklem letu viden napredek v pridobivanju novih članov, za kar ima zasluge predvsem telovadni učitelj iz Mute tov. Zlatko Soštar, ki je vključil v članstvo 20 mladincev in 35 pionirjev. Tov. Maks Polič pa se je največ potrudil za vključitev večjega števila starejših članov. V celoti šteje društvo sedaj 165 članov, kar pa še ni dokončna številka, ker z Mute še niso prejeli članskih izkaznic vsi člani. Planinski Vestnik ima razmeroma malo naročnikov — le osem — gradali pa so vse ostale edicije, ki jim jih je poslala PZS. Dne 1. julija so organizirali skupni izlet na Podlipje, kjer ima društvo pri kmetu Unuku planinsko zavetišče.

Društvo ima dve planinski postojanki, kočjo Planine in zavetišče na Podlipju, vendar pa je bila prva navedena kočja vse leto zaprta. Postojanka namreč nima toliko prometa, da bi pokrila režijo. Zavetišče v Podlipju je bilo aktivno. Markacijski odsek ni delal. Društveni predsednik si je zelo prizadeval, da so bili vsi društveni funkcionarji na tekočem glede navodil PZS. Razmnožil je vsako okrožnico PZS, tako da je po en izvod prejel vsak odbornik.

Sklenili so, da bodo dvignili število članstva na 200 in da bodo z mladinci izvedli skupinski izlet v Logarsko dolino, za kar je zbor odobril iz društvenih sredstev 10.000 din.

Zbor je v glavnem izvolil vse dosedanje člane društvene uprave. One, ki v preteklem letu iz kakršnegakoli razloga niso bili aktivni, pa je zamenjal z novimi. PZS je zbor buzojavno pozdravila.

PLANJAVA NAD OKRESLJEM

IVAN TAVČAR

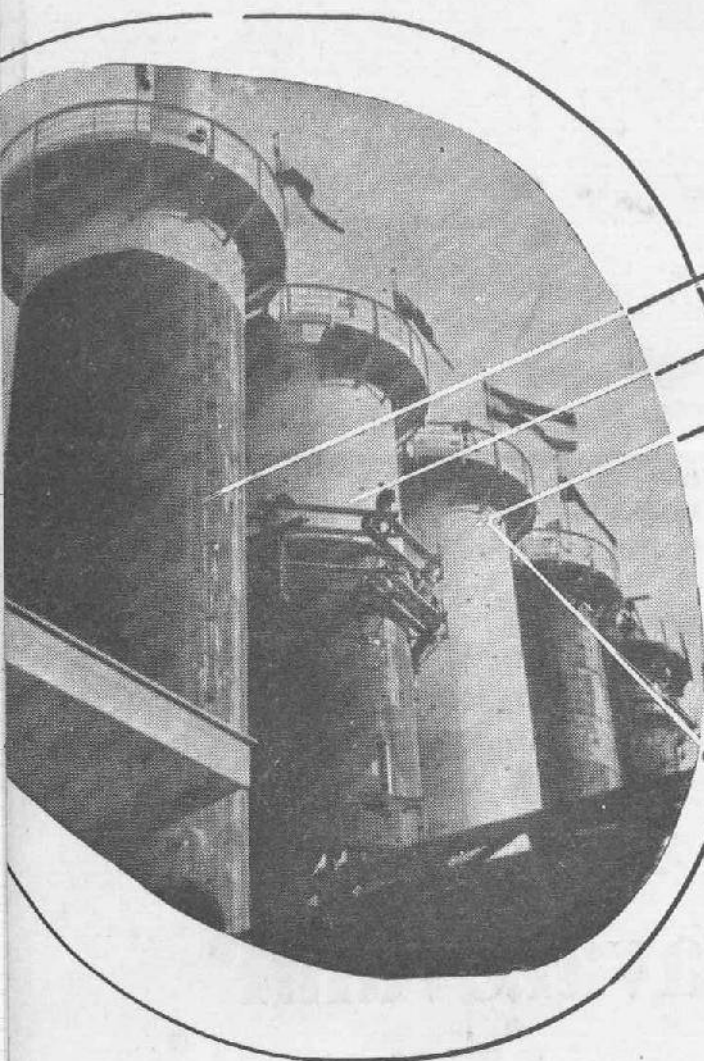
Državni zavod zavarovalni

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!
Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

Telefon 39-121

Zastopniki v vseh večjih krajih

ŽELEZARNA JESENICE

dobavlja vse

od grodlja do

plemenitih jekel

železarna jesenice